

PETRE CICHIRDAN

**SPIRITUL 21 ȘI
AFORISMELE LUI
BRÂNCUȘI**

Grup statuar în Biserica Saint-Pierre
d'Aulnay 1120-1140

.....

Coperta 1: „Ciobul dacic”,
colecția „Gheorghe Petre
Govora” din muzeul cu același
nume din orașul Băile Govora.

SPIRITUL 21
ȘI AFORISMELE LUI
BRÂNCUȘI

Petre CICHIRDAN

SPIRITUL 21
ȘI AFORISMELE LUI
BRÂNCUȘI

Editura INTOL-PRESS
Râmnicu Vâlcea, 2013

Tehnoredactare: Bogdan Cichirdan
Coperta: Petre Cichirdan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CICHIRDAN, PETRE

Spiritul 21 și aforismele lui Brâncuși / Petre
Cichirdan. –

Râmnicu Vâlcea : Intol Press, 2013

ISBN 978-606-93145-7-9

Apărut PDF ON LINE Cultura Ars Mundi. ro, septembrie 2013
Ediția 1

Copyright © 2011 Editura Intol Press din cadrul SC Intol SRL
str. Calea lui Traian 169, bl.5, sc.E, ap.3, tel(fax) 0250 736615,
tel: 0350 401 254, 0746.029.824 Reg.Comerțului J38/ 442/
1993.

E-mail: cichirdan@yahoo.com www.culturaarsmundi.ro

Introducere

Ce se întâmplă astăzi cu această industrie de produs carte? Toată lumea scrie, nu sunt piedici obiective, democratice, de a opri inflația de tipărituri; nici nu am crede că ar fi cazul, dar apar nume pe cărți, în dreptul autorilor, care nu au nimic de a face cu cartea...Mi-a dat banii, și l-am trecut și pe el! De ce tânjesc atâția să fie scriitori? Sunt în stare să-și vândă averi pentru a face rost de bani și pentru a-și pune numele pe o carte! E bine că astăzi nu mai există literatură de sertar?...sau cei mai mulți, în vârstă, se gândesc să-și majoreze veniturile la pensionare, beneficiind de legea unică (?) a pensiilor, care, oferă! o opensie, dacă autorul este membru al unei Uniuni de creație!...indiferent ce a făcut el în particular, și de unde a mâncat o pâine. În aceste uniuni, ei bine, se intră pe baza de „unități” (cărți, expoziții, compoziții...) de creație! de unde și această luptă, nouă, de-a intra într-o astfel de uniune! Da, acest lucru a ajuns deja o afacere!

Astăzi, toată lumea, toți, sunt sunt autori de carte... Monografii, antologii, volume de poezii, romane, teatru, orice, și în această atmosferă de prolifică artă a scrisului, nu aveau cum să nu intre și aforismele și textele bănuite sau declarate a fi ale lui Constantin Brâncuși, sculptor gorjan, încetățenit la Paris.

Lipsa unei juste diviziuni a muncii în producția editorială de carte, ca în toată economia, mai nou, a dus la o repartizare nejustificată a efortului

intelectual al autorilor, nemaifiind importantă contribuția pe diferitele sectoare: culegere, redacție, corectură, ilustrație, administrare, difuzare, drepturi de autor... ”Factotum” în editorialistica postdecembristă, după 1989, a dus la multe neînțelegeri din care a pierdut, nu un anumit personaj, ci însăși activitatea productivă de carte, cartea în sine, ceea ce nu este un fapt îmbucurător. A pierdut însăși colectivitatea umană, obligată să-și împartă surplusul de profit social așa cum nu trebuie, adică să susțină tipărirea de carte pentru cetățean, fără, însă, a stopa fenomenul de dispariție a unor meserii atât de specifice actului editorial.

Normal ar fi ca autorul să primească bani prin dreptul de autor, de la editor; normal ar fi ca editorul să-și recupereze cheltuiala de la un distribuitor și de la un investitor. Normal ar fi ca redactorul, culegătorul, tehnoredactorul, corectorul, ilustratorul să primească bani atunci când efectuează munca...Iată câte locuri de muncă se pierd, sunt furate, în detrimentul calității.

Legea care guvernează editarea de carte nu este identică cu legea unică a producției și a muncii, legea 31 din 1991, și nu ia de la această lege decât un TVA redus, mai plătește un timbru către Uniunea Scriitorilor și totul este ideal, perfect...

În România nu se știe că libera concurență nu se aplică nicăieri-real, că nu este respectată această concurență, cu adevărat democratică și sfântă, că libera piață este o utopie, și a fost mereu, că nu există egalitate, și că fiecare are deasupra capului o

anume „putere”, care îi dictează. Lupta este să ai oameni care formează această putere. Păi cum să respecti o tehnologie care duce la prosperitatea unei comunități, vărsându-ți fiscalitatea reală (de la producător la stat, și nu de la stat la stat), dacă marile edituri și marii distribuitori manevrează bugete provenite de la stat: vezi ce capitaluri, și de unde provin ele, învârt patronii cu salarii de directori generali și care asigură buna funcționare a marilor edituri, asociații, fundații, institute, uniuni de creație, publicațiile acestora...sau presa aservită politic.

Așa că, aceluia care doare să scoată cărți în tiparnițele unor edituri obscure, nu le rămâne decât să facă rost de bani, neimpozitați, și tot așa să-i cheltuiască, fără a apela la toate serviciile obligatorii tipăririi de carte...Ceva bani în buzunarul autorului, o mizeră autorecompensă, în rest, totul se duce la un tipograf, care își calculează prețul exact cât a făcut rost, autorul!

Adio, corectură reală, adio redactare bună, adio difuzare, adio, adio, adio!

Da domnilor, chiar așa, și totuși, apar cărțile! ca și mâncărurile, ca și chiolhanurile, ca și sărbătoririle, ca și aniversările, ca și monografiile, ca și enciclopediile, toate în câmpul unei cumplite libertăți și fără control public...Degeaba lege 186 din 2003, degeaba lege unică a pensiilor, degeaba, degeaba, degeaba...

Cum să faci cărți și să-ți recuperezi banii, când legea te obligă, de parcă ai fi cu adevărat proprietar

(când ăștia habar nu au ce-i proprietatea: avere-bani, fonduri fixe, intelect...), să dai obligatoriu câteva exemplare la Biblioteca Județeană, când, fiindcă ea este a comunității, ar trebui să cumpere cărțile pentru comunitate, ca și muzeele - esponatele!, ...și să le dea la toate bibliotecile din subordine, să dea la alte biblioteci - din țară, și nu să mulgă o vaca națională, ca interprindere de stat - cu consilii de administrație păguboase! prin care să consume bani bugetari pentru ambiții politice! păi, ce nevoie are comunitatea de mii de volume ale trecutului, care apar ca donații din partea editurilor? ...Destul, și nu degeaba, și-au construit kilometrii pătrați de depozite...aceste noi și super biblioteci! neînstare să cumpere ce vrea mușchii ei, sau...în stare!?

...Toți sunt autori pe cărțile cu aforismele lui Brâncuși. Dar, oare, este el, sigur, autorul acestor aforisme, gânduri scrise? Toate?...Cartea în sine, în general, este singura cea mai aproape de o artă a comunicării, și este liberă fabricația de cărți, făcute din cărți...ca în literatura științifică, unde o carte nu are valoare, dacă nu se argumentează din alte cărți, căci, altfel, autorul! nu are valoare.

Când citim o carte, ea este cu atât mai interesantă, cu cât cititorul simte nevoia să adnoteze, să rețină din adevărurile cărții...să răspundă, la rându-i, la marile probleme-întrebări!

O astfel de carte (ținând cont de ultima remarcă) a apărut sub semnătura lui Ștefan

Stăiculescu și Constantin Zărnescu (scriitorul de la Cluj fiind semnatarul unor ample volume cu, și despre „Aforismele” lui Brâncuși, într-un fel, astfel, Ștefan Stăiculescu, legitimând autorul acestor culegeri de aforisme): „Brâncuși, cioplitorul în duh (Le ciseleur de lame, The spirit carver)”, 2008, Editura Academica Brâncuși. Citind-o, am simțit nevoia de a-mi spune părerile alături de cele ale creatorului sculpturii moderne, asupra aforismelor sale, al conținutului și apartenenței, dar mai ales ca răspuns la provocarea acestora în contact cu artiștii producători cu o cultură medie asupra artelor vizuale, și, având ca obiectiv central sculptura secolului XX: realitate și înscenare, privind simțirea artistică.

Noi, și cei de o seamă și pregătire ca a noastră, și experiență, considerăm că aceste aforisme nu sunt parte din opera vastă a marelui sculptor, și, mai mult, ele au apărut fiindcă alții au fost atenți la ce a vorbit Brâncuși, însuși, în infima sa căutare de a-și explica opera...

Cartea celor doi dragi și cunoscuți autori, specialiști sau fani ai unei civilizații numită „Brâncuși”, pe lângă provocarea pe care au lansat-o în persoana mea, pentru care le mulțumesc, mai are o calitate remarcabilă, aceea, că fiecare aforism este tradus în limba franceză și limba engleză, mutând interesul asupra fenomenului brâncușian în domeniul unor arealuri culturale mai răspândite. În plus, traducerea cărții în cele două limbi, de mare circulație, expunerea alăturată a acestor traduceri cu

originalul românesc, ridică interesul pedagogic-educational la cote nebănuite.

Ștefan Stăiculescu ne propune o structură care îl prezintă pe Brâncuși prin propriile sale teorii, gânduri, concepte despre viață și artă, înlănțuindu-le prin adăugarea de titluri care să definească sferile de interes...Fiind mai mult decât adecvate, le-am folosit și noi, în parte transformate.

Volumul este foarte interesant, căci ni-l prezintă pe C. Brâncuși așa cum trebuie el arătat la români, la străini, dar și fiindcă se prezintă ca o primă lecție de „brâncușiologie”, care, cât de repede, va trebui studiată în școala românească și de oriunde, așa cum insistă autorul coordonator în prefața acestei cărți.

În volumul pe care urmează să îl răsfoiți, „Spiritul 21 și aforismele lui Brâncuși”, am selectat cele mai reprezentative aforisme și texte din cartea lui Ștefan Stăiculescu și Constantin Zărnescu, aproape toate, 274 - numerotate, le-am atribuit marelui sculptor într-un dialog axiomatic cu un personaj imaginar, reprezentând chiar secolul XXI, „Spiritul 21”! Am urmărit, cum poate fi receptat Constantin Brâncuși, la o sută de ani distanță, prin intermediul acestor aforisme...Sper să nu fi comis o impietate, folosindu-i numele...baza cărții mele, sursa, constituind-o spusele marelui artist, fără nici un alt citat sau detaliu. Propozițiile-citatele în limba franceză aparțin aceluiași traducător, Alexandra Dogaru, și ele sunt reproduse din volumul

„Brâncuși, cioplitorul în duh” semnat la autor
coordonator, Ștefan Stăiculescu.

Brâncuși. Concepțiile și conceptele sale, văzute în aforisme și texte!

(O notă critică la introducerea semnată de C. Zărnescu aferentă
cărții „Brâncuși, cioplitorul în duh” de Ștefan Stăiculescu)

James T. Farrel, scriitor american, a afirmat
despre C. Brâncuși: „Cel mai adevărat om pe care
l-am cunoscut în viață”, și, continuă: „În afară de
Shakespeare și Beethoven, mai există un Dumnezeu
- acesta este românul Constantin Brâncuși”
(Brâncuși, cioplitor în duh, p.12). De aici rezultă și
dimensiunea filozofică-tragismul shakespearian,
faptul că Farrel îl încadrează alături de Beethoven și
Shakespeare...interesant, nu? îl scoate pe Brâncuși
din breasla de aur formată de Fidias și
Michelangelo și îl implică pe Jean Paul Richter,
care, visa încă din 1800 la o artă, în același timp,
poetică, muzicală, picturală, sculpturală...
Shakespeare, Beethoven și Brâncuși. Iată, urmașii
dacilor, trebuind a mulțumii lui James T. Farrel,
pentru aprecierea sa!

Brâncuși era țăran la Paris, așa cum era și Maria
Tănase țărancă sau Peggy Gughenheim, cawboy! Pe
Brâncuși, în folclorul nostru de mahala, românii
l-au făcut țăran: „*le paysan du Danube*, el nu era un

țăran-în accepțiunea pe care i-o dăruim noi termenului-și nici nu avea gândire...simplă! Dimpotrivă!...” (idem, op. cit., p.14), cum și pe Nicolae Ceaușescu l-au făcut cizmar! uitând că nu poți eticheta un om ajuns artist de geniu sau „rege”, după modul de trai din perioada copilăriei, ori după locul de naștere...Românii și-au arătat astfel, încă odată, profilul spre starea de lene! sau înclinația înspre sintagma ruso-slavă-oblomovistă: „Cui îi place munca este prost”! Au făcut foarte rău! căci străinii, mai ales cei din zona europeană a civilizației oceanului, nu cunoșteau asemenea sintagme, dar le-au învățat mai târziu de la noi.

Brâncuși nu a fost niciodată țăran, nepracticând munca aratului, el s-a născut dintr-o dată visător la cântecul ciocârliei; dintr-o dată a cunoscut ucenicia meseriei, a meșteșugului inovativ: dacă a trebuit să cânte într-o bodegă și-a făcut imediat un instrument de acompaniat, și, a cântat!

”Brâncuși trebuie integrat între Vuia, Vlaicu și Coandă, care au fost ingineri.Totuși Brâncuși era sculptor, nu inginer! Dar...dacă nu ar fi fost și inginer, *Coloana fără sfârșit*, cu cele 30 de tone, fixate pe un ax gros de două palme, n-ar fi rezistat în picioare până azi, după cum l-au atenționat inginerii germani, ceea ce înseamnă că prin geniul său a fost și ...inginer!” (op. cit. p. 15). Adevărul este unul: inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan a fost constructorul și tehnologul Coloanei. Brâncuși fiind, inventatorul. În final, amândoi au fost artiști ingineri și ingineri artiști!

„Brâncuși este după Leonardo da Vinci al doilea universalist al Europei, după 400 de ani a fost și artist, și inginer, și arhitect, și geometru și metafizician, și filosof, înțelept și moralist-toate *arte și meserii* universaliste!” (Cik Csaba-critic de artă).

... „Trei piese de hotar măsoară, în Europa, Istoria sculpturii: Fidias, Michelangelo, Brâncuși!” (Sir Herbert Read, Londra, 1962). Mai concret, ca și cei doi, Brâncuși crează și recrează Forma! Ca și ei, consideră că modelul sculpturii se află în natură.

Sculptorul român a fost un vizionar - „Un sfânt”, „Un nou Adam”, cum l-a numit Thomas Mann, și un „spirit socratic”. Un sfânt? posibil, căci Tripticul de la Tg, Jiu este o minune, dar un nou Adam? ...Pesonal, n-aș spune așa. Ce fel de Adam este proiectantul și realizatorul piramidelor egiptene, al Columnei lui Traian din inima Romei? Adam nu a făcut lumea, ci Dumnezeu. De ce am afirmat, *Brâncuși mai mult filozof decât sculptor?* cândva?...păi vrea cineva să spună că romboidul este opera unui artist? șlefuirea sa, da! în rest, este opera unui tehnolog, iar ideea de înșiruire a romboidului pe verticală este opera unui filosof și estet! I-a dat Brâncuși lui Gorjan proiectul tehnologic? Nu! rezultă că amândoi sunt autori!

Să vorbim serios despre Brâncuși! El nu a fost un clevetitor, comentator, adunând cugetări, maxime și aforisme. El are limitele lui de cunoaștere și înțelegere, dar cei mai mulți vor, atribuindu-i zeci, sute de asemenea sintagme să devină ceva mai

mult în ochii contemporanilor, subliniând mai mult, aforismele, pe care ei le-au prelucrat, decât să sublinieze opera sculptorului!... La Congresul de dacologie de la Târgu Jiu, 2012, majoritatea comunicărilor au fost axate pe Brâncuși-filozof și aveau ca argumente aceste aforisme! Nimic mai fals...Filozofia lui Brâncuși își are izvorul în chiar opera sa!

„...stilul său de viață a rămas, în realitate, acela al unui țăran român” (op. cit., p. 18), vai, vai...săracă Carola Giedion-Welcker. Păi Brâncuși specula realitatea, impunându-se cu ce se așteptau mai puțin naivii săi contemporani ahtiați după modernism și africanism! și față de fiecare, mereu, se arăta într-o altă realitate! da, din Paris și marile centre ale lumi, cuprinse de mrejele unei preapocalipse specifică artei secolului XX! care încă mai face ravagii, și acum.

Ce țăran? Era intelectual sadea, de mare calitate. Natural-nelivresc. Vorbea franceza, engleza. Iubea-cunoștea mitul antic, religia, cunoștea Vedele. „L-am văzut în multe ipostaze, conchide eseistul român, și-l consideram ca pe un profesor de estetică și de etică...însă mai presus de orice, îl zăream ca pe un profesor de energie” (Petre Pandrea, op.cit., p. 18). Să nu uităm, că și George Enescu, în saloanele franceze apela la acele „saga” românești care să-i sublinieze inteligența proprie, dar și pe cea naturală, a românului din popor... Ce să prezinte într-un salon francez, un român, oricine ar fi fost el, ceva care să rețină atenția auditoriului, decât lucruri

specifice, din popor și care să definească o țară-națiune aflată într-o anume conjunctură a noii Ligi a Națiunilor Unite, în fază de formare. Aici, ca să păstrăm și afirmația Carolei Giedion-Welcker, ar trebui spus, că, reținem în iconografia sfântului din Montparnasse, și alura de țăran sadea în sensul diferenței dintre „zeama țărănească” specifică în hrana curentă țăranului (cowboy-ului) de oriunde, și „ciorba țărănească” atât de căutată în saloanele și bucătăriile europene. Ni s-ar fi părut corect ca autorul introducerii lucrării lui Ștefan Stăiculescu, la pagina 19, unde îl numește pe Brâncuși „sculptorul filosof” - ceea ce este mai mult decât o licență, să facă referiri la autori străini și români care, chiar l-au definit pe Brâncuși ca filosof, deoarece această afirmație este și una care definește noua formă de interpretare a formei artistice, a actului sculptural însuși, specific scolului XX. ... În ce ne privește am dat publicității încă din 2003, în ziarul „Info-puls” sensul filosofic al sculpturilor lui Brâncuși, numindu-l pe acesta „mai mult filosof decât sculptor” (care exprimă o stare, caracteristică-direcție), fiind cu totul altceva, și mult mai adevărat, decât „sculptorul filosof” (un lucru neadevărat)!

La pagina 21 din op. cit. găsim afirmația lui Brâncuși referitoare la *Coloana infinită*, că este (spuneam noi, la Congresul daciștilor, că este o înșiruire de clepsidre, care pleacă chiar de la *Masa tăcerii*): „însuși pendulul timpului-răsturnat” și, mai notăm pentru neuitare o spusă de-a sa:

„sculptura nu este pentru tineri”, însă când ajungem la ea trebuie să mergem „înapoi la natură și la naturalitatea filosofică” (pag. 21 op. cit.). Vedeți? latura filozofică-starea trebuie căutată în opera plastică și nu în componenta aforismelor...Mai consemnăm, pentru a da mai multă veridicitate afirmației sale, dar și pentru a fi împotriva avangardiștilor, că sculptorul Constantin Lucaci - pe care Giulio Carlo Argan îl consideră un continuator al marelui sculptor de la Hobita, și unul dintre cei mai mari, contemporan nouă, și-a organizat prima expoziție personală, de sculptură, la 50 de ani! la Sala Dalles din București, și iată, nu orice sală! Europa, niciodată, nu mai văzuse așa ceva, pentru ca, peste ani, același Argan să spună despre sculptura lui Lucaci că, aceasta, este „însăși Lumina!”

Să nu mutăm întregul sens al artei lui Brâncuși, personalitatea proprie, în această lume a aforismelor sale...Să nu uităm că admiratorii (fanii de-atunci) lui Brâncuși, ai vorbelor sale, erau, totuși, niște limitați-d.p.d.v. cultural (*Nou Adam, un Dumnezeu, nou sens...*) sau niște femei care căutau fantezia, simțind noul!

Însuși Brâncuși, în viața sa matură, a excelat prin tendința permanentă de căutare a noului, situându-se într-o pemanentă concurență cu maestrul timpului, deși această concurență, nu a existat la timpul respectiv! despre ea, nevorbind decât epigonii care, normal, l-au adulat... „Sărutul” lui C. Brâncuși este de fapt o „declarație” de

schimbare, de macaz, față de Rodin! de sculptura clasică (am spus-o și cu altă ocazie, sculptura lui Constantin Brâncuși, din modernă, devine foarte repede nou clasic, în noul mileniu, ca orice lucru modern și bine făcut, cu potențial-energie, idei și manoperă) ... „Sărutul” lui Rodin este o dovadă de nemaiântâlnită plasticitate a materialului turnat, o capodoperă a artei sculpturale în sine, a secolului XIX, în timp ce „Sărutul” brâncușian este o expresie a înhibării artei contemporane în fața viitorului...Așa este și „Cumințenia Pământului”! Toți căutau atunci, schimbarea...1907! Brâncuși, un simbolist...poet și filosof! În acest punct, C. Zărnescu intuiește și subliniază interferențele de spirit: ”un sensibil filosof, de o străveche și fericită expresie” (op. cit. p. 22). „Teoriile-simple și pure (rămase singure, neîmplinite de operă-n.n) sunt eșantioane fără de valoare. Numai acțiunea contează” (C. G. Welcker, op cit., p.23)!

Citind nota lui C. G. Welcker ne simțim datori la o divagație despre o artă răspândită peste tot în natură, poezia: contează poezia care nu excelează prin conținut, cât prin consonanța vocală...sunt mulți poeți, astăzi, de culoare! ideile sunt puține și cultura cosmogonică, subțire...

Revenind la introducerea cărții „Brâncuși, cioplitorul în duh”, scrisă de Ștefan Stăiculescu, și care, în românește și fără titluri, se regăsește în opera lui C. Zărnescu, „Aforismele și textele lui Constantin Brâncuși”, s-ar înțelege (op. cit., p.24), că el (Brâncuși) și-ar fi creat opera citind cele zece

volume ale lui Iuliu Zanne: „Aici se află izvorul principal subteran al filosofiei, orality și concepției etice în viața pariziană a lui Constantin Brâncuși” (Petre Pandrea, op.cit. p. 92). Noi credem altceva, că aceste aforisme, o parte, au fost atribuite sculptorului român tocmai pentru a măria de comunicare a sculptorului român, a operei sale, în acele momente de început ale unei noi ere în estetica artelor, și care nu poate fi scuzată de hermetismul modernist...Filosofia lui Brâncuși, nu ține de aforismele sale, care de altfel, cele mai multe, sunt reformulări, zeci de forme, orale sau scrise și spuse altfel: „Diamantul cu diamant se taie” (atribuit lui Brancuși, pag. 25 op. cit.) - îi opunem cunoscutele și sugestivele: „Cui pe cui se scoate”, „Ban la ban trage”, „Dinte pentru dinte” , sau, „arată-mi ochii să-ți spun ce te doare”, îl opunem celui: „oamenii se cunosc după ochi” (Brancuși, pag.25 op. cit.), destul de eronat, căci tocmai ochii sunt cei mai înșelători sau poate este vorba de varianta medicală, folosită de oftalmologi, și care îți citesc starea de sănătate în fundul ochilor. O altă încercare exagerată, de subliniere filosofică, este aforismul (p 25.op. cit.) „Prietenia este ca un suflet în două trupuri” și pe care unii îl pun la baza „Sărutului”. Noi credem, în continuare, că această lucrare vine din refuzul lui Brancuși de a practica stilul academic al lui Rodin, autorul celebrului „Sărut” în bronz, atât de dinamic și figurativ, și de a-l înlocui cu o formă primară care anunță părăsirea acestui stil de către sculptorul din Carpați, care a

spus și utopia, atunci: „La umbra stejarului bătrân nimic nu crește”...Da, nu crește nimic ca el, dar nici solul nu se huruie, și toate stau închegate în jurul său, alții și alți stejari...Sărutul lui Brâncuși precede segmentarea cercului, sferei! anunță noul stil, noua civilizație a formei. Două trupuri au două suflete și niciodată unul. Chiar și când procrează. Sufletul nu poate fi despărțit de trup, decât într-un singur caz. Să ne ferim de acest caz...

„Eu nu dau niciodată prima lovitură, spunea el, până când piatra nu mi-a spus ce trebuie să fac. Aștept până când imaginea interioară s-a fixat bine în mintea mea...câteodată aștept săptămâni întregi până când piatra îmi... vorbește. Trebuie să privesc atent înlăuntrul ei: nu mă uit la vreo aparență...Mă îndepărtez cât mai mult de aparențe; nu-mi îngădui ca să copiez.”...divagații pentru ascultători ca Modigliani, Arp sau Peggy...Cu alte cuvinte finalul - opera - este aleatorică, variațiune pe o temă, variațiuni...Cu alte cuvinte operele lui Brancuși nu sunt „simfonii”, nu au proiect, cum a avut Gorjan la Coloană...De fapt întreg tripticul gorjan a avut un proiect la bază din care cauză el este o grandioasă simfonie.

Notăm și noi ca într-o adendă: urmele trecerii timpului prin materie este o operă cosmică, iar exprimarea acestei treceri prin imagini și cuvinte este opera artistică, mare, a omului...citim în continuare și notăm fără legătură cu ceva anume, numai din dorința de definire: până la Renaștere, arta vizuală plastică a fost mai mult decorativă,

compensatoare artei arhitecturii. Apoi ea devine cunoaștere, învățătură, meserie-profesiune, pentru ca în romantism să devină hipersensibilă, interioară, subiectivă, poezioară!; iar în secolul XX să fie din nou schematică și simbolică, informatică...

Revenind la Brâncuși, păstrând riguirea formei în limitele clasicului, al ordinei exacte, științifice, sculptorul gorjan asigură operelor sale voința de existență, de ființare în continuare! și după modernism! Opera lui Brâncuși repune clasicismul în drepturile sale, fiindcă componenta de bază a acesteia este ideea, echilibrul și cosmogonia ...

Columna lui Traian și Coloana infinită a lui Brâncuși în primul rând ne arată sensuri și, mai apoi, detalii despre viață. Amândouă, însă, exprimă fără îndoială, vigoarea dacică!

În concluzie, citind operele dedicate aforismelor atribuite lui Constantin Brâncuși, este clar, acestea nu pot fi incluse în marea operă, creație a celui mai mare sculptor al secolului XX. Acestea nu par decât ca niște vorbe puse în gura unui Sfinx!

Petre CICHIRDAN

SPIRITUL 21 ȘI AFORISMELE LUI BRÂNCUȘI

Eul, Viața și Absolutul!

Brâncuși:

- Cine nu iese din Eu, n-atinge Absolutul și nu descifrează nici viața.

Spiritul 21:

- Maestre, omul nu este egal, în totalitate, cu animalul tocmai datorită Eu-lui. Eul, nu se acceptă, ca manifestare, decât la bătrânețe, căci el derivă din experiență. Și, chiar este pentru cineva o prioritate să atingă absolutul? Unde ființează acest absolut? În ce privește descifrarea vieții, astăzi, pentru oricine, ea, nu mai reprezintă un ...cifru! Un lucru este clar: omul se naște ca să moară și șansa lui este că există uitarea, trezindu-se în fiecare dimineață, gândind mereu că totul nu a fost decât un vis, bun

sau rău. Răul a trecut, bine că s-a dus, și binele, dacă-i posibil, va fi reluat mereu.

Brâncuși:

- Am avut revelația golului absolut, o beznă în care nu se află nimic - și a plinului absolut: o lumină nemaipomenită. A fost un dar de preț, o experiență care m-a învățat să înțeleg.

Spiritul 21:

- Ce să înțelegi? Ceea ce a făcut Dumnezeu în prima zi a Facerii? Nu spui nimic prin acest aforism. Eu măcar am spus: așa s-a născut linia, ca separație între întuneric și lumină!...Că lumina este esențială? este totul? este însăși viața? E drept, lumina este cea care se degajă din operele tale...prin construcția piramidală sau, și, prin chiar luciul suprafeței...Îl știi pe Giulio Carlo Argan! El numea sculptura lui Constantin Lucaci: „Metafore di luce”! cred că și majoritatea operelor tale pot fi numite la fel.

...Mai cred că lumina este forma de energie maximă, este infinită și cea mai ieftină! Abia după ce au fost toate celea a apărut cuvântul, ca să deosebească omul, ființă superioară, de animal!

Brâncuși:

- De câte ori mă apucam de vreo operă aveam

sentimentul că un absolut se exprima prin mine - și atunci, nu mai contam ca individ și nu mai aveam nici un fel de importanță. Aceasta ar trebui să rămână relația fiecărui artist cu Lumea.

Spiritul 21:

- Poți să mă convingi, că tot ce faci, ca artist, este o „operă”? Ageamii artiști vorbesc așa: - lucrez la o operă. Manopera a intrat în derizoriu, adică tocmai cea care crează opera (de artă!). Crezi că orice face un artist de breaslă este o operă? ...Iarăși ambiguu. Orice operator, muncitor care lucrează pasionat uită de propria persoană care, însă, nu este suficientă (situația) pentru a defini starea artistică.

Pentru ca această stare, de pierdere de sine, de uitare, cum spui tu: absolută, să fie profitabilă atunci când lucrezi (ca să fii în relație cu Lumea), trebuie, ca ambii, să meritați! ...și tu ca artist, și obiectul muncii: produsul, și lumea!

Toți marii oameni, ai lumii, s-au supus acestei reguli. Marii făptași. Nimeni nu a lucrat în același timp în două sau mai multe planuri, când, concentrarea nu mai este posibilă; dar, ca munca să conducă la o operă, asta stă numai în puterea oamenilor de mare talent, care pe deasupra au nevoie și de...inspirație! Oricum, subconștientul se află în relație cu opera harică, și nu conștientul. De aici, marii făptași nu sunt conștienți de valoarea propriei munci. Și nu ei sunt primii lăudători. De aceea cred că ești cam grăbit când îți atribui singur

calitatea de creator de opere... ori, că s-au grăbit cei care te-au crezut supraom prin crearea de vorbe! Dar, formele tale, operele, aparțin unei forțe extraordinare!

Spiritul 21 (în sine):

- Da, manifestarea Eului nu se permite decât la bătrânețe, dar amprentea lui contează la tinerețe. Ce s-ar fi întâmplat cu Constantin Brâncuși, dacă în atelier la Rodin nu avea Eul atât de puternic încât să spună „la umbra stejarului bătrân nimic nu crește”, să plece, și să devină liber! Liber fără breaslă. Sau în breaslă cu pictorii, cu poeții. A greșit Brâncuși? Sigur a greșit, spunând că nimic nu crește...Fără stejarii bătrâni, nu ar exista stejarii tineri. Solul nu ar sta adunat. Soarele ar usca totul...Dar nu a greșit, apucându-se de altceva, căci pentru meseria de sculptor (în accepțiunea sec. XIX), el nu era chemat.

Indiferent ce spunem și ce vorbim, Tg. Jiu este unic în lume prin tripticul lui Constantin Brâncuși. El poate fi oricând comandament într-un război al trecutului cu viitorul, cele trei lucrări fiind însemnări, codări, către alte lumi! Este o minune a Gorjului și României că acest lucru s-a înfăptuit aici! Să construiască gorjenii, aici, un monument colectiv în memoria eroilor din Primul Război Mondial și din totdeauna, și sculptorul să se numească Constantin Brâncuși! și să fie el născut la

Hobița, și să devină cetățean francez, chiar în centrul Orașului Luminilor!

Această carte este o operă fictivă, întrucât nu este sigur că vorbele pe care le spune Brâncuși au această formă....Alții au spus, că le-ar fi spus! (sic!).

Abstractul, refuzat de marele Mim...

Brâncuși:

- Nebuni sunt toți aceia care consideră sculpturile mele drept abstracte. Ceea ce cred ei că este abstract este tot ce poate fi mai realist, căci realul nu înseamnă forma exterioară a lucrurilor, ci ideea și esența fenomenelor.

Spiritul 21:

- Nu maestre, nimeni nu crede așa ceva. Noi toți credem că ești cel mai realist și simbolist sculptor, numai că limbajul tău prin formă și semnificație capătă dimensiune pură, filosofică. Formele tale, clasice, nonfigurative, sunt simboluri ale tăcerii - asociată gândirii de cea mai înaltă clasă! Ce să caute abstractul în acest peisaj, brâncușian-deja, al atâtor simboluri semnificative de viață...Este atâta viață în piramida ta. Și-n cruce, și în spirală, și în clepsidra timpului, astrală! Dar aforismul tău greșește, iar cei care ți l-au atribuit sunt coate goale precum marea îngrămădeală avangardistă de la început de secol XX (literară, plastică, creștină și

budistă)...Realul este formă exterioară, oglindire a adâncului interior. Clar, viața nu este formată din radiografii, iar atomul și molecula sunt mai mult matematice decât oglindiri ale realității. Toți știu că punctul reprezintă esența, dar el nu are decât valoare de referință. Material nu există decât pe o circumferință. Abstractul continuu primejduiește viața...și el, de cele mai multe ori, ascunde nimicul; ca la pictorii de acum, gestuali!

Acțiunea, mobilul vieții

Brancuși:

- Eu vă vorbesc numai despre acea sculptură care posedă viața ei proprie; iar nu despre una care ar avea vreo formă asemănătoare vieții. De altfel, întotdeauna teoriile simple și pure sunt eșantioane fără de valoare, numai acțiunea contează.

Spiritul 21

- Iarăși, vrei prea mult! Sculptură cu viață proprie și sculptură asemănătoare vieții!...Dar opera ta alcătuită toată din elemente-teorii simple și pure? Poți să le numești fără valoare? Există „operă” fără valoare? Este Coloana infinită o operă fără valoare dacă ea numai prin manoperă și inovație are o energie potențială inestimabilă? Orice sculptură are viață proprie, din moment ce și tu, și Michelangelo spuneți că în fiecare bloc de marmură există o operă

de artă. Natura și viața are caracter infinit! deci nu există vreo formă în natură în afara spectrului acestei vieți...Da, acest aforism este expresia unei pseudofilosofării specifice liberilor cugetători fără serioasă instrucție. Acțiunea contează? Normal! viața fără mișcare nu există. Numai budiștii elimină mișcarea în favoarea concentrării și extazului. Dar acest lucru este un rău, când este aplicat des (căci vei rămâne într-o continuă stare de perplexitate), și este un bine, când este aplicat rar (căci vei rămâne un harnic muncitor, folositor celorlalți). Așa pățim noi, românii, acum, după anul 2000, când numărul făruitorilor de bunuri spirituale (cugetători de politică și administrație, de artă) l-au depășit cu mult pe cel al făruitorilor de bunuri materiale.

Aș mai adăuga de această dată, în sensul așa zisei libere cugetări, că omul există prin magnetismul din el, iar opera de artă nu are viață. Ea trezește viața-experiența din om, dacă are dovada unui potențial propriu; unei experiențe în acest sens. Ai văzut vreodată o cruce putredă aruncată la gunoi?...ce mai induce ea în om?

Se spune că Iuliu Zanne ți-a fost mentor cu acele zece volume de cugetări-proverbe (1). Puteau să fie și o sută de volume, dacă cineva s-ar fi găsit să le scrie în timp. Este, însă, o literatură ieftină, la rându-l ei, stimulatoare de cugetări. Limba permite orice fel de construcție, că de aia e limbă-ea se mișcă mereu, deci evoluează-se transformă permanent-spune adevărul-minte...ca și gândul propriu; ca și materia; ca și timpul!

Spiritul 21 (pentru sine):

- Cugetarea, aforismul, expresia hâtră, rima populară-cimilitura...fac parte din arsenalul potențial al oricărei limbi și ele sigur sunt în legătură cu inteligența nativă care nu este și cea mai productivă; spre exemplu, Păcală, nefiind onorabil pentru gândirea noastră în absența unui Blaga sau Eminescu sau altcineva de soi, fiindcă orice s-ar spune, prelucrarea intelectuală este expresia operei artistice, filosofice etc....”Unde-i dealul mai înalt? - Unde-i valea mai adâncă!”, „Dacă plouă, morarul bea vin; dacă nu plouă, morarul bea apă!” Și câte și mai câte, la un moment dat oricine, putând să devină înfloritor de idei, de cuvinte, să spună ca Ion Iliescu...”Eu sunt liber cugetător!”...

Adam și Eva, minus și plus?

Brâncuși:

- Eva se află sus, iar Adam, jos. Îndatorirea Evei rămâne perpetuarea vieții, încântătoare și nevinovată, ea este fertilitatea însăși, un boboc care se deschide, o floare care poartă fructul. Adam, cel de dedesubt, este și cel care trudește din greu și răscolește pământul.

Spiritul 21:

- Piramidarea celor doi, iarăși, nu-mi place, și îmi pare această discuție mai potrivită pentru un „five o' clock” între spirite de neesență. Sigur, Eva este precum pământul și Adam precum plugul, Sisif spre infinitul uitării, prin muncă. Așa ne spune Biblia. Dar ce trebuie să înțelegem noi este că, Dumnezeu, Adam și Eva sunt trei. Dumnezeu, α (alfa) și Ω (omega) înseamnă viață, și sunt tot trei: Dumnezeu, Iisus și Maria, sunt tot trei, doar că în acest caz α , a fost preluat de Tatăl ceresc. Cred, așa s-a născut Sfânta Treime, tatăl fiind chiar Sfântul Duh, eu îi spun Magnet-fluid-forță care le ține pe toate împreună.

..Iată, deci, din 2000, în 2000 de ani apare un nou Adam!...știi, unii (Thomas Mann) ți-au zis ție „Noul Adam”! nu crezi că au exagerat? Adam, Avraam, Hristos, și, oare, cum s-o numi cel din anul 2000 d. Hr.? Bineînțeles, anul 2000 și...posibil 2-300 de ani.

Adam poartă caracteristica singularității, în timp ce Eva poartă caracteristica pluralității...Ai văzut, ca și la necreștini, și cocoșul are mai multe găini!

Don Juan și Făt Frumos sau despre adulter

Brâncuși:

- Adulterul bărbatului nu este îngăduit decât în disprețul satului, pentru că Don Juan este considerat un hândrălău netrebnic. Noi îl avem pe Făt Frumos: logodnic ideal, soț ideal, viteaz și gospodar, ctitor și bunic-pedagog al nepoților. Adulterul nu este îngăduit soției pentru că aduce pui de cuc și pupeze în cămin, care tulbură armonia orătăniilor și a pușorilor.

Spiritul 21:

- Așa este, bărbatul carpatin are mare interes pentru familia sa, și știe, precum în concept brahmanic, că viața, liniștea familiei, se ține cu puterea virilă, masculină. Noi și indienii avem monumente care amintesc de falus. Coloana infinită, bâta verticală, măciuca, bâta ciobanului, interesul pentru stâlp, nu-i departe de această esență, dar cu acesta din urmă, se ține liniștea casei...Să nu uităm, că în tradiția populară, românească, întreg universul familial permite bărbatului ieșirea din casta familiară, fiindcă, cum se amuza și George Enescu în saloanele pariziene, acela care are o singură femeie nu este bărbat, mai mult, este obligat să aibă grija vecinei văduve sau despărțite, care iarăși, nu are bărbat. Și-apoi, îți dai seama ce simțea Maria Tănase când îl stângea pe Făt Frumos în brațe (binenteles, nu cel care creștea într-un an cât alții în șapte)?

Iată, câteva secvențe din studiul strigăturilor (extrem, extrem de savant întreținut în cartea lui

Gheorghe Piele, „Plesne, țâfne și sictiruri”, 2010) și care contrazice aforismul brâncușian: „Intrarea pentru prima dată în horă a fetelor era întâmpinată de către flăcăi, în dialog, prin strigături precum acestea: (...) - Ce-are fetili-n chiloți?! - Are-o pupăză cu moț./ - Și băieții în izmene?! - Are două ciocănele,/ Bate pupăza cu ele. ...Intrarea în horă a nevastei vecine, *rele de muscă*, era întâmpinată de vecinul care știa el ce știa, cu următoarea strigătură: (...) - Uite lelea, f-t-i pârțul,/ Că-i cunoaște neica scârțul/ De la gheată și botină,/ C-o fu-ui că mi-e vecină!...”

Arta, o himeră morgana

Brâncuși:

- Arta nu este o întâmplare. În artă nu trebuie să existe străini.

Spiritul 21:

- Nimic în sensul unei construcții, nu este o întâmplare. În construcții nu pot lucra neștiutorii, nestudiații, neinițiații. Dar câte lucruri nu face natura la întâmplare? să fie oare chiar întâmplare? Porțile de la Stonehenge, Piramidele, Arcurile de triumf, falusurile de oriunde din piatră...stâlpii, brazii! Și, totuși, are „Pasărea măiastră” un proiect? ...ca să nu fie o întâmplare, și dacă da, are el căutare? Din nou aforism de „five o’ clock” cu

gagici găsculițe...cizmăria nu este o întâmplare. În cizmărie nu trebuie să existe fierari. Unu și cu unu fac doi și nu fac trei. Asta da filozofie!...de aforism!

Brâncuși:

- Arta este altceva decât „redarea” vieții, este transfigurarea ei.

Spiritul 21:

- Cum este maestre cu natura care crează reliefuri și forme, și culori, care ne produc fiori, ne produc înfrigurare sau mare plăcere? Întâmplarea, surpriza, nu pot produce emoție? simbolurile de prea plin? Teatrul, nu este artă? Hamlet, care își plânge tatăl, sora care îl plânge pe el? Transfigurarea e tot o formă de viață! La 17 ani am scris volumul „Transfigurări”! Transfigurarea este o formă de trăire artistică - de ilustrare, în viață, fiindând prin variante, substraturi poetice, și devine inovație a spiritului în căutarea marilor adevăruri și subtilități, a noilor forme-simboluri.

Brâncuși:

- Arta nu este modernă și nici veche-este Artă. Arta rămâne o taină și o credință, iar când se face după vreo teorie este falsă. Trebuie să ne degajăm de noi înșine și de toată impertinența omenească-numai

astfel izbutim să redesoperim frumosul...Astăzi, vorbindu-se de tot felul de curente de artă. Artă nu s-a dezvoltat decât în marile epoci religioase...

Spiritul 21:

- Așa este, arta e una singură, într-un domeniu, din totdeauna. Fără taină și fără suflet ea nu există. Artă nu există fără potențial. În cazul nostru, fără tehnologie și desen. Ea nu poate exista fără credință; atenție! dar, suntem în secolul XXI, și credința în Cristosul din om poate fi mai mare decât credința în orice divinitate. Și, mai pardon, artă s-a dezvoltat acolo unde omul s-a crezut și om, și faraon! acolo unde zeul a fost și divinitate, și om. Dar, cel mai mult, ea s-a dezvoltat așa cum îți place ție, înspre filosofie, când omul a inventat tehnologia prin care să se definească pe el. Cum să ne debarasăm de noi, dacă în ultima revoluție a omenirii, a lui Cristos, Dumnezeu s-a pogorât în om!...Cred că impertinenți le spui celor care caută cu tot dinadinsul modernismul, neglijând munca, potențialul. Frumosul nu poate să fie, astăzi, decât ecologic. ...Curente, artă, destul! Astăzi trăim prin ideea de artă a vieții, iar tu rămâi un prim filosof al ei. Noua viață, secunda, noul timp și reper material, schimbarea veșnică și accelerată, astăzi, chiar de-o sută de ani încoace, ne face să gustăm din toate...Omul are zece degete și pe claviatura unui pian poate să producă, cu fiecare, o infinitate de sunete în marea simfonie a vieții acestui ultim timp.

Brâncuși:

- Cei care și-au păstrat înlăuntru armonia ce există întru toate vietățile-este doar propria lor natură-vor contempla fără vreo eroare Arta Nouă. Și vor vibra simțind aproape miracolul Naturii. Însă nimic nu a făcut mai mult rău artelor moderne decât avalanșa pseudoartiștilor care, în neputința lor de a crea ceva, au vorbit într-o limbă peste înțelegerea lor...Să nu confundăm niciodată Arta Nouă cu ...artiștii cei noi!...

Spiritul 21:

- Că bine mai ziseși aceste lucruri! Dumnezeu a impus unitatea dintre animal și om, dintre diferitele specii, încă din eopca lui Noe. Știai nu? Încă dinainte, dar mai ales atunci, omul nu a vrut să se arate gol. Sodoma și Gomora este consecința contemplării lui Noe, dormind gol, de către Sam, fiul cel mic, grav sacrilegiu față de tată; păcatul, căzând peste tot neamul său (Noe a adormit gol și Sam l-a văzut și comentat - Noe blestemându-l, când a aflat). Sigur, cei care văd natura ca un tot om-animal-mediu sunt privilegiații noii plăsmuiri a Artei - sculptura, interferențele ei cu celelalte arte, cu poezia și filosofia, căci fără gândire trăim în Nicăieri. Natura este, ființează, în acești noi oameni-făptuitori de forme noi-și ea își cere permanenta inovație, trebuind să-și găsească

adevăratul rol în viitor; omul, îngrijind-o mai mult decât pe propria ființă.

...Încă e bine maestre, că mai sunt artiști care cred și speră să se vorbească de valoarea lor peste o sută de ani (2), și în nici un caz, în prezența lor. Astăzi se nasc întâi artiștii și mai apoi opera! De aceea nu mă mir că ai observat acum o sută de ani rostul acestor moderniști-pseudoartriști... Atunci, pe vremea ta, poate chiar aveau un rost; dar, astăzi, la o sută de ani, să cucerească lumea, stâlcind știința artelor: linia, punctul, expresia, sunetul, stâlcindu-și gura... Eu sunt alături de tine, care, nici o clipă, nu te-ai considerat modernist, prețuind forma și lumina. Și încă ceva, arta nu s-a dezvoltat în marile epoci religioase, decât, dacă religia a însemnat cultivarea vizuală a divinității și a transmis-o omului, ca în epocile de cult în zeitate; dar, cel mai mult, arta s-a dezvoltat în epocile preamăririi despoților, împăraților, atunci când prin statuile lor, și construcțiile megalitice, doreau strivirea personalității târgoveților și militarilor, popoarelor... Și, încă o dată, nu există artiști noi! dar, noua artă va exista mereu! ...ca și noii oameni.

Brâncuși:

- Arta - poate cea mai desăvârșită-a fost concepută în timpul copilăriei umanității. Căci omul primitiv uita de grijile cele domestice și lucra cu multă voieșie. Copiii posedă această bucurie primordială.

Eu aş vrea să redeştept sentimentul acesta în sculpturile mele.

Spiritul 21:

- Al artei infantile? să fim serioşi! lipsa de şcoală este sinonimă cu arta din timpul copilăriei umanităţii. La fel este şi arta copiilor sub opt ani...Maestre, rar am întâlnit un pictor sub 20 de ani...şi tot atât de rar am întâlnit un sculptor. Copilăria este una, şi reprezentarea inocentă alta! Lucrările tale nu au nici o legătură cu arta infantilă; cu arta neagră, nici atât. S-ar putea ca „Vrăjitoarea” să însemne ceva, dar, restul, în nici un caz. În nici un caz copiii nu pot să sculpteze...Iar mai târziu, şi tu vei susţine asta! şi mult mai convingător, şi mai dur.

Brâncuşi:

- Artă trebuie să apropie, iar nu să depărteze; să umple, iar nu să sape prăpăstii în bieteale noastre spirite, şi aşa îndestul de răscolite de întrebări.

Nu uita niciodată că eşti artist. Nu îţi pierde curajul. Şi nu îţi fie teamă de nimic, căci vei ajunge la ţel.

Spiritul 21:

- O, ho, ho, maestre! Beethoven a reuşit asta, să apropie oameni între ei; simfonia a XIX-a este

Innul Europei Unite, „Oda Bucuriei” pe versurile lui Schiller, fiind imnul Europei... ”Carmina Burana” lui Carl Orff, fiind imnul nr. 2. Ei, nici chiar așa! modernule! cum adică, oricum ajungi la țel? Păi din lumea ta, câți au ajuns la stele? Câți pot să spună că au purces către ceva, și au ajuns în infinit, în absolut, cum ți-a plăcut ție să spui, când ai ajuns la lumina orbitoare!

Brâncuși:

- Arta trebuie să odihnească și să vindece contrarietățile interioare omului. Aceste contrarietăți derivă din însuși destinul lui și din tragedia lui. Arta are și această misiune terapeutică: să ne amintim numai de Catarsisul aristotelic.

Spiritul 21:

- Unitatea dintre estetică și narațiune, a ochilui și minții, poate produce o însănătoșire a interiorului, după cum, în alte cazuri, poate produce și o intensificare a trăirii, de prost augur. Catharsisul aristotelic este una dintre marile revelații ale adevărului, prevestind creștinismul (acesta din urmă fiind o consecință a celei mai evidente tragedii ale umanității...ecce homo!).

Brâncuși:

- Arta nu face decât să înceapă continuu.

Spiritul 21:

- Artă înseamnă inovație, nou. Nu poți face același lucru de două ori cu mijloace manuale. Opera care urmează este mai așteptată decât cea trecută. Bucuria găsirii este deasupra celei care aparține trecutului.

Brâncuși:

- Prin artă, te vei detașa de tine însuși. Iar măsura și numărul de aur te vor apropia de absolut.

Spiritul 21:

- Prin orice artă (meserie) te detașezi de tine însuși, atunci, când te contopești cu meseria; iar matematica la fel, și mai elegant, te scoate din Eu nesuferit. Avantajul artelor este că ele te scot din Eu prin mișcare și nu prin contemplație, care este de cel mai rău augur, omului. Numere de aur nu există căci numai aurul este aur așa cum soarele este unul și platina este platină...În viață, real, nu există decât nouă numere, restul fiind multiple ale lor; iar cibernetica, mai presus de toate, a demonstrat că de fapt nu există decât 0 și 1, și combinații-numerele binare; și toată viața Moșil (3) s-a căznit să demonstreze că mai există un număr între ele, dar teoretic nu a reușit (ci doar observând natura...starea de tranzit între două fenomene).

Apropo, ce părere ai de sculptura mea cibernetică? Crezi că structura fagure-tors sau sfera suspendată, nu stă lângă „Pasărea măiastră” pe care i-ai dat-o lui Peggy? sau Prometeu?

Brâncuși:

- Artă trebuie să fie eliberată de sentimentalitate, ca și de narcoticul religios.

Spiritul 21:

- Să fie asta un răspuns la întrebarea mea?...Să știi, în lucrările cele două am pus foarte mult sentiment! sentimentul inovației, al lucrului rar făcut; al lucrului unic; al lucrului bine făcut care te ridică deasupra tuturor...Iată, tot Eul este la baza succesului profesional....Artă, meseria, trebuie să fie cât mai aproape de Thales, de Pitagora...

Nici una dintre cele două, sentimentalitatea și narcoticul religios, nu pot fi eliberate din artă! Atâta doar, narcoticul religios se mai poate numi și altfel: peisagism, cult etc.

Brâncuși:

- Misiunea artei este să creeze bucurie; și nu se poate crea artistic decât în echilibru și în pace sufletească...Iar pacea se obține prin renunțare... *La paix et la joie- la joie et la paix! Voila!*

Spiritul 21:

- Când descoperi adevărul, prin artă, ești cuprins de o imensă bucurie! Cu foame în tine, nu poți crea operă de artă. Mâncat bine, artistul degajă mulțumire în opera sa și transmite sentimentul de pace, de bucurie! Este o imensă stare de liniște și de pace, când ești cuprins de bucurie...Pace și bucurie, bucurie și pace! Ca să creeze durabil, artistul trebuie să fie sănătos.

Atenție, bucuria prea multă se ispășește cu lacrimi, de aceea cei mai mulți, când râd sincer, râd cu lacrimi. Natura a știut ea ce face. De aceea când râde cu lacrimi, omul își face cruce, cerând iertare lui Dumnezeu pentru a nu-l fi supărat prea mult pe celălalt din inversa stare - a Răului; ... între Bine și Rău, trebuind să existe echilibru.

Brâncuși:

- Artiștii sunt aceia care au omorât arta.

Spiritul 21:

- Normal! cine face, și desface! ...Nu ei omoară arta (atenție, vorbesc la prezent), ci prostia din ei. Artiștii, nu sunt sfinți; sunt cei mai săraci cu duhul, și cei mai corupți oameni; pentru bani sau privilegiu ei mint ușor. Clientul nostru, stăpânul nostru! Artiștii sunt artiști și când nu sunt. Unii-s și mai rău: vor să-i întreți și ei să lucreze pentru

posteritate. Artiștii sunt câini: pot linge și la fel, pot mușca. Artiștii nu pot fi proprii lor judecători, nici chiar prin critici. Nici criticii, și nici artiștii, nu pot da aprobări pentru lucrările lor sau ale confrăților, într-un concurs. Artiștii din breaslă trebuie să fie într-o permanentă concurență, între ei, ca profesioniști, dar și cu amatorii din comunitate. N-ai văzut ce e la tine în țară? țara de baștină...Din 2006 politicienii au desființat preocupările libere din artă! și au băgat canonul comisiilor de specialitate! în Artă!

...E normal, creatorul să fie călăul propriei creații. Însă, a nu se generaliza...În 1907 toți s-au grăbit să declare moartea (4) artei, omorându-și propria operă: Picasso, Schönberg...Numai tu ai spus, nu! Și ca tine, încă mulți alții pe care istoria preapocaliptică postbelică vest europeană nu prea i-a lăudat: evrei, ruși, români, sârbi etc. Acum ar vrea și ei (vesticii) s-o dea înapoi, dar nu mai reușesc...futurismul le-a luat mințile și succesul ușor planificat prin media și instituția! critică. Uite Bienala de la Veneția!...sau manifestările ICR! din ultimii ani.

Artiștii și viața. Arta

Brâncuși:

- Rațiunea de a fi a artiștilor este aceea de a revela frumusețile lumii.

Spiritul 21:

- Nu numai frumusețile, ci și adevărurile acestei lumi...și asta, chiar mai mult.

Brâncuși:

- Artistul trebuie să știe să scoată la suprafață ființa din interiorul materiei și să fie unealtă care dă la iveală însăși esența sa cosmică, într-o existență cu adevărat vizibilă.

Spiritul 21:

- De două mii de ani artistul dorește acest lucru. Nu întotdeauna a reușit. Viziunea sa cosmică a început să fie afirmată abia din secolul XX. Sculptorul care nu știe să descopere în necunoscutul material acest lucru, degeaba e sculptor sau este ageamiu...

Brâncuși:

- Artistul modern nu este un animal de lux, ci este un animal auster. Arta lui nu se comite decât în austeritate și dramă, ca o crimă perfectă.

Spiritul 21:

- Aiurea, nu ști ce spui sau cei care ți-au pus vorbele ăstea în gură, nu ți-au cunoscut lucrările.

Cei mai mari artiști au fost și foarte bogați. Bogație și libertate. Libertatea compensează toate greutățile vieții. Ești liber, când ai bani și nu ești bolnav, tu și apropiații tăi. Bogăția și libertatea, două condiții care crează supraomul. Câți oameni se pot lăuda cu asemenea puteri. Drama lor poate să însemne, doar lipsa de prieteni, de urmași, de sentimente omenești...de sănătate. Uneori, de cele mai multe ori, pot fi egoiști și foarte răi! ...Știi, cum se comporta Benvenuto Cellini, când pedepsea pe cineva, când se răzbuna? era de o ferocitate înspăimântătoare...atestând dictonul medieval din civilizația oceanului: dacă nu-l omor eu acum, mă omoară el, mâine!...

Brâncuși:

- Un artist nu trebuie să se însoare...Filozofii antici nu se căsătoreau niciodată. Ei nu întemeiau un cămin, însă nu spurcau un cămin de prieten. *L'artiste ne doit pas se marier...*

Spiritul 21:

- Ei, sigur, nu pot împărți această iubire a artei, meseriei, cu nimeni; de aceea sunt artiștii atât de singuri. Așa mi-a spus și prietenul tău, sculptorul Constantin Lucaci, un demn urmaș, care în tinerețe te-a rostuit în granit, vrând, atunci, în anii 50-60, să îți definească unicitatea, perenitatea; ...spunea el: nu am făcut copii din prea mare dragoste pentru

artă. Cum să mă împart între copii și artă. Copiii ar fi fost dezavantajați în această iubire, habotnică! De-abia reușesc să fiu și al artei și al nevestii.

Totuși, hai să revenim la noi, doar știi foarte bine cine ai fost, cine ești!...dar asta nu înseamnă că nu trebuia să te însori. Fără interes de procreație sau bani, bărbatul nu se-nsoară. Eu cred, că tu nu ai avut ce să dai în schimb, doar măciuca din pantaloni, nu este suficient!

Brâncuși:

La Hobița, în Peștișani, m-am născut, însă la Craiova, pentru a doua oară. *Je fut né à Hobița, en*

Peștișani, mais à Craiova, ce fut la seconde fois.

Spiritul 21:

- Extraordinar, ce chestie, peștele, semnul creștinătății, nu prea te-a pasionat, deși, toți consideră apetitul tău pentru religiozitate. Pentru sacru. Te-ai născut în zodia peștelui, în Peștișani, și nu văd în preajmă-ți nici un pește (știi, ai unul baban, și ăla e un dar regal!). La Hobița erai un copil fără șansă, erai sortit a duce o cultură naivă mai departe, împerechindu-te cu o Evă, care să-ți facă copii...Dar nu, de tine era mai aproape marea capitală a Olteniei, toată, Craiova, și ca Sorescu, ai poposit în ea și ți-ai schimbat destinul; te-ai născut

a doua oară; te-ai obligat să fii orășean cu orice preț...și, destul de repede, nu ți-a ajuns, nu te-a mulțumit această stare; și iată, ai devenit cetățean în orașului luminilor, până la urmă chiar cetățean al lumii...

Brâncuși:

- Am fost trimis și eu de mic copil la procopseală, prin lume. Nu mi-am pierdut legătura și nici nu mi-am scos rădăcinile pentru a umbla ca un năuc, pe tot globul. A profitat, pe urmă, și Arta mea; și m-am salvat ca om. *...et je me suis sauvé en tant qu'homme!*...

Spiritul 21:

- De la Hobița, trecând prin câteva școli de renume, craiovene și bucureștene, hop la Paris, unde nu aveai cum să te procopsești, decât cu propria-ți manieră - artă (nici la Viena, nici la Munchen n-ai fi reușit)! Nu uita, întoarcerea la origini era sloganul care-i preocupa pe toți. În timp ce toți se chinuiau să „dărâme”, tu ai rămas credincios construcției și armoniei, ai păstrat volumul și forma la cele mai înalte rigori. Ai valorificat, clasicul!

Brancuși:

- La Paris am dus-o greu la început: uneori mă țineam de ziduri. Îmi atârnam deasupra capului

pancarte pe care îmi scrisesem sfaturi, pe care mi le dădeam singur în clipele de îndoială.

Făceam câte o sculptură pe zi, ca și Rodin. Pastișam inconștient, însă vedeam pastișa. Eram nenorocit. Au fost anii cei mai grei, anii căutărilor-anii de găsim a unui drum propriu. Am plecat de la Rodin, l-am supărat, însă trebuia să-mi caut calea mea. Și am ajuns, astfel, la pace, simplitate și bucurie.

Spiritul 21:

- Doamne, ce frumos te-ai descris! Ai renunțat să ajungi ca Rodin! și ai ajuns la pacea interioară, ai renunțat la orice concurență exterioară...

Brâncuși:

- Priveam îndelung sculpturi de-ale altora, de-ale tuturor acelora cu talente sigure-și pe-ale mele. Ce mă supăra? Frumos sculptate, frumos dăltuite, frumos lustruite și migălos și bine redade detaliile: aproape nimic de zis! Da...dar nu erau vii...Parcă ar fi fost niște fantome! Încremeniri chiar!...Eu doresc să redau mișcare și viață, avânt și bucurie curată. Mă supăra tot mai mult impresia de criptă și de funerar pe care mi-o dăruiau sculpturile acelea. Și, încetul cu încetul, drumul meu s-a croit!...

Spiritul 21:

- Mă rog, impresionismul a salvat pictura, cu toată concurența, reală, a aparatului de fotografiat; numai că dorința omului de schimbare, de fabricat bani, de prostit semenii au căpătat dimensiuni cutremurătoare, anunțând, prin exacerbara libertății de expresie, apropierea rapidă de Apocalipsă.

Idea, că în câteva secunde (telefonic sau TV) poți ajunge în Statele Unite, după ce pe mare un transatlantic facea două, trei săptămâni, riscând să se și scufunde; sau că în câteva minute poți să ștergi de pe fața pământului un oraș întreg, atunci, să mai vii și să sculptezi figurativ în marmură sau să torni un bronz la mărimea naturală a modelului, era chiar împotriva mersului lumii... Omenirea se grăbea, și se grăbește, și din lipsă de preocupare, mai puțin în lumea mașinilor, avea nevoie de idei! Așa a apărut arta de a materializa idei; iar în cazul tău, doar ești făuritor de forme - inovator, noi, cei câțiva, și-am înțeles lucrările în spațiul filosofic al unei dinamice cosmogonii... Da, drumul tău s-a croit ca o pendulare între „Masa tăcerii” și „Coloana infinită”, cu scânteii precum: „Madam Pogany”, „Cocoșul”, „Prometeu”, „Cumințenia pământului”... Figura lui Prometeu era dominantă imagine a începutului de secol; vezi, „Pasărea de foc” a lui Stravinski! Atomul, „Mirabila sămânță”! Era ceea ce numai ție, înainte de Blaga, a putut să-ți sugereze un ou de struț așezat pe o netedă și mândră Țestoasă, răsturnată!

Brâncuși:

- Această sculptură va aparține tuturor timpurilor, din pricină că am despuiat forma esențială de toate trăsăturile care ar putea să vă povestească despre vreo anumită epocă sau de vreo perioadă de ani.

Spiritul 21:

- Nu! arta, și prin tine și sculptura, și arhitectura, are acum menirea de a produce plăcere ochiului și minții prin crearea de forme noi, redescoperirea lor în natură. Formele tale existau în natură, le-am găsite în semnele sacre ale vedelor, și la daci...Voi ați zis deja, tu și Michelangelo, că sculptura există în orice piatră. Nu are rost să te-mpiedici de trecut, căci trecutul pentru tine este unul foarte sărac. Nu poți exista decât în timpul tău și, prin extindere, în viitor. Sculptura ta vorbește prin semne și însemne, forme!...nu prin vorbe-stihuri și aforisme...

Brâncuși:

- Din plenitudinea ținutului meu însoțit eu mi-am făurit o rezervă de bucurie pentru toată viața; și numai așa am putut rezista.

Spiritul 21:

- Iarba verde de acasă, și dudul, și mărul, și malurile vechi ale Oltului și Jiului, oriunde ai fi, te vor chema înapoi! Și eu, și orișicare om cu dragoste de lumea în care s-a născut simțim la fel, când plecăm în altă parte. Nu există putere mai mare în viață, decât să știi, că undeva există un loc numai al tău.

Brâncuși:

- Eu am ajuns un comis-voyajor în branșa artelor plastice mondiale.

Spiritul 21:

- Pentru că acasă nimeni nu ți-a dat importanță, pentru că la Paris mai erau și alții, și pentru că ai deschis drumul afirmării moderniștilor la New York; pentru că aveai o coloană în pantaloni, după care au alergat toate bogatele lumii.

Brancuși:

- Eu nu sunt nici suprarealist, nici baroc, nici cubist și nici altceva de soiul acesta; eu, cu noul meu, vin din ceva care este foarte vechi. *...je descends de quelque chose qui est bien vieux.*

Spiritul 21:

- Modernismul s-a născut ca să moară repede, tânăr, precum romantismul, deși nu-i cea mai bună comparație. Iată că postmodernismul, aducând arhaicul și paleta vechiului în prezent, durează foarte bine. Urmează, probabil, postromantismul. Dar tu, nu ai adus vechiul în prezent și nici arhaicul, și nici boala; tu ai dibuit esența formei, geometria simplă și primară, concentrarea, minusculul puternic, nucleul; ori, secolul XX tocmai prin asta s-a impus...a început era cercetării microcosmosului! care vezi bine, și astăzi înseamnă pionierat!

Brâncuși:

- Eu nu fac decât să împing granițele Artelor și mai adânc în necunoscut.

Spiritul 21:

- Crezi tu...Alții le-au dus acolo unde nu mai recunoști nimic, poate doar gestul - de unde - și arta gestuală! dar ce-i mai grav, că ei - alții - sunt în stare să-i omoare pe cei care-i desconsideră, nu-i cred artiști! Pe când tu ești atât de transparent, și arta ta, atât de frumoasă, atât de clasică, că uneori juri că are și o componentă, arhitecturală!... Domnișoarele, Prometeii, Muzele tale sunt precum fetele care se spală cu apă limpede de izvor, ca lacrima, și nu se boiesc niciodată.

Brâncuși:

- Ceea ce fac eu astăzi, mi-a fost dat să fac!...Căci am venit pe lume cu o menire. ...*Car je suis venu au monde avec une mission!*

Spiritul 21:

- Toți credem la fel, mai puțin chestia cu menirea; hai să o numim geniu; unul singur este Cristos! Cu ce menire a venit pe lume Coandă sau Einstein! Cred că biografii ți-au mai pus în gură și lucruri pe care nu le-ai spus niciodată. O asemenea declarație, nu se face, decât în transă!

Brâncuși:

- În prezent eu nu mai visez-iar așa ceva nu este de loc bine. ...*et ce n'est pas bien du tout.*

Spiritul 21:

- Artă pentru artă fără visare nu există, dar meseria ca artă este veșnică. Nu putem face din artă o școală, o facultate pentru artiști. Asta s-a întâmplat de la jumătatea secolului XX, încoace; am făcut facultăți de artă, dar copiii au devenit ingineri, mari ingineri artiști, medici ingineri, constructori de poduri și autostrăzi...Aceștia sunt marii artiști de

astăzi; și nu mă rușinez nici cu propria-ți artă, atât de matematică!

Brâncuși:

- Eu nu dau niciodată prima lovitură până când piatra nu mi-a spus ceea ce trebuie să îi fac. Aștept până când imagina interioară s-a format bine în mintea mea. Câteodată durează săptămâni întregi până când piatra-mi vorbește. Trebuie să privesc foarte atent înlăuntrul ei. Nu mă uit la vreo aparență. Mă depărtez cât mai mult posibil de aparențe. Nu îmi îngădui ca să copiez...Căci orice imitație a suprafețelor naturale este fără de viață. Nu posed idei gata făcute. Îndepărtez toate formele accidentale. Transform accidentalul în așa măsură, încât să devină identic cu o lege universală... Mă aflu pe făgașul căutărilor. Ne găsim cu toții la sfârșitul unei mari epoci. Și este necesar să ne reîntoarcem la începutul tuturor lucrurilor și să regăsim ceea ce s-a pierdut!...

Spiritul 21:

- Poate vrei să spui sfârșitul marilor ere! mă rog, și epocă...Sculptura a fost aproape constantă între Phidias și Rodin și mă bucur că o numești „mare” (epoca). Dar nu înțeleg ce s-a pierdut și trebuie să regăsim? în înțelesul tău. Eu nu cred că ai căutat „căutarea” (sic!), ci mai degrabă ai intuit o nouă cale care nu a schimbat nimic în lumea spirituală.

Ai fost și ai rămas un clasic al formelor nonfigurative, geometrice, pitagoreice, arhaice; ...piramide s-au făcut și acum 3000 de ani. Exact ca ale tale, doar că tu ai lucrat singur, iar faraonii au folosit sute de mii de oameni!...îți dai seama ce clasă muncitoare aveau faraonii, și astăzi, intelectualilor noștri le este frică de câțiva muncitori... Omenirea trebuie să-ți mulțumească că ai salvat sculptura, n-ai omorât-o, ca alții, ci ai redat-o simbolului, arhitecturii...Nu, nene Costache, nu s-a pierdut nimic, totul este în fața noastră, precum binele și răul, Raiul și Iadul.

Brâncuși:

- Eu am voit să înalț totul dincolo de pământ.

Spiritul 21:

- Pentru ce? și unde?...Totuși cred că ai dreptate, lucrările tale au mai multă tendință și, în spirit, nu sunt statice.

Brâncuși:

- Nu mai sunt demult al acestei lumi: sunt departe de mine însumi, desprins de propriul meu trup, mă aflu printre lucrurile esențiale.

Spiritul 21:

- Înțeleg, înțeleg. Mai ales în pat cu Peggy sau Maria... Sigur, mai glumim și noi, dar fără esență și contraesență, nu ar mai fi viață, toate având rolurile lor. Remarc și eu, ca și alții, mai mult sau mai puțin docti, că sculptura ta este mai filosofică decât geometrică, de unde și faptul că tu ești un filosof mai mult decât sculptor.

Brâncuși:

- Am făcut și eu pași pe nisipul Eternității!

Spiritul 21:

- E-n regulă, întreaga filosofie a vieții transpare în opera ta, chiar în Coloană, unde se vede importanța repetiției, care crează eternitatea subiectului sau predicatului...dar nu ai fost răstignit ca Iisus.

Brâncuși:

- Nici nu vă puteți da încă seama de ceea ce vă las eu.

Spiritul 21:

- Cred că românii au înțeles foarte bine ce moștenire ai lăsat la Târgu Jiu. Au înțeles foarte bine și ce le-ai lăsat prin numele tău. Totuși, nu trebuie să fii trist că ești îngropat la Paris. Ai făcut

frate de cruce Parisul cu Târgul Jiul. Tu ești ca dacul, care are zeci de statui la Roma și nu are nici una, originală, în România...

Ulise și Penelopa

Brâncuși:

- Bărbatul pleacă la bătălii și moare ca soldat sau se ia de piept cu însăși viața. Femeia sa trebuie să aștepte ca Penelopa întoarcerea lui Ulise. ...*sa femme doit attendre comme Pénélope le retour d'Ulysse.*

Spiritul 21:

- Bărbatul despre care vorbești este inversul lui Adam, care nu are rost, decât să se ocupe de roadele pământului...și ale nevestii sale.

Brâncuși:

- Bărbatul modern are idealuri de snob și de ...crap conjugal. *L'homme moderne nourrit les idéaux*

d'un snob et d'un...légume conjugale.

Spiritul 21:

- Că bine le-ai mai potrivit aici; a spus-o și Marcel Proust.

Viața proprie și viața publică

Brâncuși:

- Între viața publică și viața privată există tainice și organice legături. Biografia luminează toate operele și ideile și oricare creație. *La biographie éclairée... toute création.*

- Esteții fug de biografie fiindcă duc o viață desmățată ori chiar criminală.

Spiritul 21:

- Bravo trăitorule! Biografia este lumina care se aprinde după dispariția noastră; sau se autoaprinde la bătrânețe. Înseamnă potențial. Cei mai mulți, care nu au fapte în cauză pentru realitatea prezentului își ascund trecutul sau și-l prezintă sumar. Aceștia nu-și iubesc viața, și s-au trezit la bătrânețe fără un rost sau îl rostuiesc acum; dar ce este mai rău, că încearcă să-și recreeze trecutul, dorind să apară altfel de cum au fost. Relația trecut-prezent-tendență este fascinantă și ea trebuie să constituie „Legenda Personală”, cum a definit-o, foarte bine, Paulo Coelho.

Țestoasa, între Creațiune și Satana

Brâncuși:

- Vedeți, situația Broaștei țestoase îmi pare a fi cu totul dificilă. Căci stând mereu lipită de pământ ea este foarte aproape de Satana, iar când își scoate capul afară din carapace, riscă să fie strivită de însăși Creațiunea...

Spiritul 21:

- Gluma-i glumă maestre, omul nu poate să zboare nici pe orizontală, nici spre infinit, decât numai cu aparatul construit de mâna lui...dar câtă speranță și înseamnă de zbor sau chin de nezbior, specific lui Adam, îl reprezintă țestoasa cu burta în aer, răsturnată, când un singur punct îl realizează legătura ei cu pământul! Împotriva acestui înseamnă, neputințe, se chinuie omul de mii de ani și acesta este sensul vieții lui. Și Masa Tăcerii, și Poarta Sărutului spun aceleași lucruri.

Țestoasa răsturnată este cea mai simbolică lucrare despre imposibilul zbor, și cea mai aproape de adevăr. Un singur punct, o singură forță se opune zborului fizic: forța gravitației! Să fie Satana gravitația, și Creațiunea, zborul? Omul nu poate să zboare, sufletul, gândul, da! Și totuși, adevărată și nepenibilă rămâne doar gravitația...și cât de utilă! căci tălpile rămân lipite de pământ.

Fericirea, bucuria

Brâncuși:

- În artă, ceea ce importă este bucuria. Aveți fericirea să contemplați, să vă minunați! Aceasta este totul.

Spiritul 21:

- În creația artistică, orice creație, se reliefează noi forme de viață...nimic nu este mai benefic pentru sufletul și ochiul omului, ca produsul propriilor mâini. Deci, bucuria vieții stă în mâinile omului! Dacă lui Adam i s-a luat fericirea eternității-veșniciei-nemurții, i s-a dat în schimb bucuria inovației...a cunoașterii mediului, a brațelor; și cu încă puțin efort, acestea pot fi transformate în aripi. Iată, acum, omul zboară cu brațe-aripi din duraluminiu, mai dur decât oțelul și mai ușor decât el; mai ușor și decât apa! Păi nu sunt mai fericiți Adam și Eva care mor astăzi, decât Adam și Eva care nu mureau niciodată la începuturile lumii? Și totuși, revenind la aforismul tău, nu văd rolul contemplației și al minunării...Ceri prea mult de la o simplă identificare de tendință; ..în fond, Prometeu e o tendință, și nu cred că cineva transformă această descoperire într-un spectacol cu un minim profit pentru el! În ce privește arta și bucuria, hm!...toate ne dau de gândit. În câștigul cui?

Bunicul, bunica, mai marii părinți

Brâncuși:

- Pedagogii adevărați ai copiilor mi se par a fi bunicii. Așa este la noi în Gorj: dacă nu ai un bătrân, să-l cumperi. Nepoții să fie din sămânța lui...Bunicii temperează, prin prezența lor simplă, pe soți și le îndrumă progeniturile pe calea vieții, predându-le facla experienței proprii și a înaintașilor. Bătrânii sunt trezorerii. Celula familiară rurală rămâne pilduitoare și pentru orășeni, care își pierd intuițiile și instinctele elementare în iubire, spre paguba lor, ajungând la degenerarea naturalității. *...en aboutissant à la dégénération de la naturalité.*

Spiritul 21:

- Bunicul, bunica, împreună, reprezintă ideea de speranță a vieții (Râde de omul bătrân, ca să ajungi ca el! -sintagmă populară) a omului matur, a copilului, dar și a bătrânului, care, cunoscându-și nepotul se vede pe sine, extrem de util. Cred, că noii șefi ai planetei, nu le vor binele și caută să scape cât mai repede de cei de vârsta a treia. O societate omenească fără o treime din populație, însă, nu are nici un rost. Ce rost să aibă copiii, dinpreună cu părinții, și fără bunicii lor...Din nou, maestre, cum să nu crească nimic la umbra

stejarului bătrân? Păi treabă-i asta?...doar, fiecare crește la casa lui!

Suferința și caracterul, fatalismul

Brâncuși:

- Suferințele îl întăresc pe om și sunt mai necesare decât orice plăcere pentru formarea unui mare caracter. Și apoi eu găsesc că întotdeauna fiecare este singur de vină de tot ceea ce i se întâmplă.

Spiritul 21:

- Dar viața, nu este altceva decât un continuu șir de suferințe; și, doar din când - în când o mică bucurie, pentru scurt timp. Acest șir de suferințe crează experiența, care cu timpul, și mai apoi continuu, înseamnă marea bucurie a vieții, rămânând în urmă; această experiență, îșiruită, exclude din momentul zilei cu lumină, fatalismul.

Călătorie și introspecție

Brâncuși:

- Călătoria, în realitate se desfășoară înlăuntru nostru.

Spiritul 21:

- Fără replică maestre! dă-mi un reper; ...biografii, iar ți-au nesocotit experiența. Sintagma: Frunză verde de dai, n-ai; ...parcă e mai interesantă! E drept, că orice creație a noastră poartă amprenta caracterului nostru!...a interiorului nostru!

Căutarea și Sfântul Așteaptă

Brâncuși:

- Între timp, trec zilele, trec anii, iar eu caut acea formă definitivă, nepipăibilă, alunecoasă.

Spiritul 21:

- Ideea e să cauți! Caută și vei găsi. „Cere și ți se va da”.

Brâncuși:

- Îmi amintesc mereu: nu m-ai fi căutat dacă nu mai fi găsit de mult!...

Spiritul 21:

- Când cauți, știi precis ce ai de găsit! Altfel te dezintegrezi. Căutarea reală înseamnă țel, ori, dacă îl cunoști, înseamnă că el se regăsește într-o experiență anterioară și nu în altă viață! Surpriza

cea mare, și ăsta este un mare adevăr, din căutarea neștiințifică rezultă invenția.

Alcoolul și alcoolizarea

Brâncuși:

- Este preferabil chiolhanul-la nuntă, de lăsata seculului sau de sărbătorile cele mari, decât aperitivul cotidian, la teigheaua bistroului, cu absint. Chiolhanul se cheamă zaiafet și taifas înțelept, iar aperitivul, alcolizare lentă și desăvârșită, în câțiva ani de sporovoială elegantă. Atleții conversației ajung la muțenie sau la mâini tremurânde pe lângă teighea.

Spiritul 21:

- Se mai spune în popor: mai bine să te-nbeți rar, decât să bei mereu...Este mai simplu și mai bine zis. Cât despre zaiafet și taifas înțelept, acesta este tot la fel de rău ca și alcoolizarea lentă..."Căci în jurul paharelor mute..." (5) multă prostie și vorbărie se-adună.

Deșteptarea

Brâncuși:

- Cocoșul sunt eu.

Spiritul 21:

- Văd în înălțarea și gușa ta fierăstrău, timpul! dar unde-ți este găina? găinile? Acum cred, că te-ai autoproclamat, prooroc!

Codul brâncușian

Brâncuși:

- Avem un cod civil, un cod penal și chiar un cod comercial - de ce nu am avea și un cod etic? Eu l-aș constitui pe bază de proverbe, dacă aș fi un cercetător al Moralei. Căci orice cercetare este și o construcție.

Spiritul 21:

- Dar care să fie regulile moralei, eticii?..doar proverbele? De cele mai multe ori se bat cap în cap. Instanța ar deveni un foarte bun serviciu pentru Păcală și Tândală. Iată un caz de contradicție: „Limba mai bine o ai, decât să n-o ai”; dar, „Tăcerea este de aur...”, deși, e mult mai valabil să vorbești: „Cere și ți se va da”! Dacă acum codul civil e un drum fără întors, păi ce să mai fie când proverbele sunt și pro și contra unui fenomen...

Relația material-artist

Brâncuși:

- Colaborarea intimă între artist și materialele folosite, orecum și pasiunea care unește bucuria meseriașului cu elanul vizionarului, îl duc pe rând la esențializare, la forma ideii în sine... Sculptorul trebuie să își pună spiritul în armonie cu spiritul materialului.

Spiritul 21:

- Sigur, sculptorul comunică cu materialul, cu forma din el, care există în minte. Dar nu este o colaborare, fiindcă intenția nu se manifestă decât din direcția sculptorului. Sculptorul nu-și modifică spiritul, psihicul, gândul simbolului în funcție de material. Limbajul de exprimare, da! Iar ne învârtim în jurul punctului: care a fost mai întâi, oul sau găina?...

Mărgele din fontă pe Coloana infinită

Brâncuși:

- Natura zămislește o vegetație vânjoasă care crește drept în sus, de la pământ înspre ceruri. Iată, Coloana mea fără sfârșit trăiește într-o grădină frumoasă din România...De jos și până sus ea are

aceeași formă și nu îi trebuie nici un pedestal și nici soclu ca să se sprijine, iar vântul nu o va dezrădăcina niciodată căci ea va rezista pe propriile puteri...

Spiritul 21:

- Nu stă singură! Coloana este înfiptă într-o masă subterană, care are greutatea mai mare decât toată partea ei aeriană; și o adâncime, care îi asigură patru grade de libertate. Centrul de greutate este sub pământ sau la nivelul solului. Simbolul îți aparține, că ai scos octoedrul jumătate din pământ și diferența ai pus-o sus, nici nu se putea altfel; orice stâlp de felul acesta, motiv popular la streășeni și garduri, este limitat de plane perpendiculare pe axă...Cum să se sprijine stâlpul într-un punct. Și în atelier ai pus clepsidrele, de această dată, una peste alta; dacă Gorjan ar fi confecționat module cu forma clepsidrei, atunci înșiruirea lor pe ax ar fi creat sisteme static nedeterminate, și coloana s-ar fi arcuit, prăbușit; modulele, spărgându-se, sub propria greutate!

...Ce pedestal visezi! pedestalul, nu este pentru lucrurile ce trebuiesc ancorate.

Indiferent de forma modulelor, repetiția este șpilul Coloanei. Voința de viață, universală, pune capăt la capăt viețile oamenilor, reproducerea lor, și iată, rezultă continuitatea. Exact ca la filozoful Shopenhauer...În cazul Coloanei infinite, ai gândit înșiruirea a 16 clepsidre, pentru că mii de gorjeni au

murit în 1916, Primul Război Mondial. Tehnologic, centrarea modulelor față de axă, nu se putea face decât cu module de formă romboedrică, variantă metalică, autor inginerul Gorjan, de la Petroșani, care a calculat cinci grade de libertate pentru fiecare modul în stare montată. Astfel Coloana respiră prin singurul grad le libertate rămas liber, și care dă libertate întregului ansamblu pe direcția cerurilor.

Brâncuși:

- Coloana infinirii se aseamănă și cu o plantă exotică la care vor să viseze adolescenții. Sau cu însuși pendulul timpului răsturnat.

Du-te!... îmbrățișează Coloana infinirii cu palmele mâinilor deschise. Apoi, înălțanu-ți ochii, privește-o, și vei cunoaște, astfel, într-un adevăr, sinele cerului.

Spiritul 21:

- Odată, am văzut o femeie, cercetător în domeniul energiei, îmbrățișând Coloana și stând cu ea în brațe un sfert de oră... - Îmi dă energie, mi-a spus ea! În rest ce să spunem, unul din sensurile amețirii, vertijului, se produce oricând luăm un stâlp în brațe și privim în sus...Este o lege a perspectivei...a circulației sângelui. Când eram copii făceam asta, dorind să ne luăm la trântă cu timpul! cu brazii sau cu stâlpii de telegraf.

Dar ce-a mai frumoasă comparație ai făcut-o tu: „Pendulul timpului răsturnat”; așa este, Coloana se leagănă, balansează, în elasticitatea ei ca un pendul răsturnat, fixat în pământ. Un pumn, care strânge un diapazon. Însă, pendulul, dacă este răsturnat, atunci el reprezintă și imposibilul, devinind utopic! Da, este o utopie să crezi în infinit, să-l materializezi. Pe scurt, Coloana nu rezistă în filosofia formei, decât ca o persuasivă repetiție a unei idei spre plus infinit...

Brâncuși:

- Elementele Coloanei mele infinite nu sunt altceva decât însăși respirația omului, propriul ei ritm. ...*le rythme de cette respiration.*

Spiritul 21:

- Mai mult decât atât, dar este suficient, așa cum spui ...*le rythme de cette respiration.*

Brâncuși:

- Coloana fără sfârșit este negarea Labirintului.

Spiritul 21:

- În viață, peste tot este prezent Labirintul; permanent omul caută să iasă la lumină, singură Coloana, care nu prevede decât o cale. Dar care o fi ea? căci în coloană, eu, ca formulă de individ, nu mă găsesc decât într-o clepsidră. Ori, raportându-mă la săptămâni sau ani, sau zile, nu mă mai regăsesc nicăieri, deoarece nicicând ziua de mâine nu este egală cu cea de ieri, nicicând nu știm cum și unde ajungem...Coloana este imensitatea infinită a universului și ea îl strivește pe om. Omul este „Țestoasa” răsturnată, privind cu jind Coloana fără sfârșit...de jos în sus.

Brâncuși:

- Coloana înfinirii va fi una dintre minunile lumii.

Spiritul 21:

- Coloana infinitului este o minune a lumii. Și ea ne certifică că românii nu au avut menirea numai de agricultori... Ei pot fi și tehnologi, și constructori, cum s-au afirmat de la Anghel Saligny încoace, până la 22 decembrie 1989; până când au putut fi și agricultori, și constructori de lux, și de vapoare, și de avioane și elicoptere...Acum, ce sunt? De aceea, încă, Coloana minunează și astăzi.

Brâncuși:

- Coloana va urca, va urca...Va urca atât de sus încât n-o s-o mai vedeți...Sus, la cer. Atunci o s-o vedeți.

Spiritul 21:

- Haida de, maestre, cum adică, chiar crezi că Raiul este în cer? De ce să nu-l vedem acum, să trăim în pace, să trăim în frăție, așa cum ne-a transmis și Beethoven prin a sa magistrală Coloană de polifonie, Simfonia a IX-a, Oda Bucuriei.

Să nu fim meschini. Viața ne este dăruită nouă și nu altora. Aici ne naștem din mamă și tată, nu din pământ, și tot aici murim, ducându-ne însă, de această dată, chiar în pământ. Acolo unde vor ajunge sufletele noastre, dacă vor ajunge, Coloanele nu au căutare, fiindcă omul dumnezeu a rămas pe pământ și se transformă ca orice altă formă de viață, și El, odată cu noi, în pământ. De aceea, acolo, nu suntem singuri, și din când în când mai avem nevoie de câte o lumină, pe care să ne-o aprindă cei rămași să continue munca sisifică a Adamului. Adevăratul Dumnezeu a dărâmat Turnul Babel. Nu au nici o șansă ăștia care vor să se apropie de soare. Iartă-mă că mi-a venit în minte cântecul acesta oratoric, frumos, al ardeleanului: *Sus, sus, sus, române sus,/ Acolo și Iancu-i dus...* și care-l vede pe Iancu, în chip de Coloană!

Brâncuși:

- Poate să mai am timp să le spun că ceea ce luam, la început, drept punct de plecare era întotdeauna punctul final; să dezvălui aceasta tuturor. Am spus doar că, așa cum este, Coloana infinită este cea mai semnificativă exprimare. Din anul 1938 trebuia să se înțeleagă că după Coloană nu mai aveam dreptul să încerc altceva. Numai tăcerea mai poate avea semnificație după Coloana infinită.

Spiritul 21:

- Normal, că orice vorbă în fața lucrărilor tale este vorbă de clacă. De aia am și imaginat această convorbire, cu tine, să-mi trezesc conemporanii la realitate...Prea mult pun pe seama acestor aforisme care-ți înăbușe sensul lucrărilor, filozofia derivată din limbajul sculpturii.

Orice cuvânt pălește în fața operelor tale, care sunt aproape sacerdotale, impun liniștea, cum era firesc, cuvintele, nenăscându-se atunci când s-a născut lumea, când s-a născut ochiul, imaginea.

Când ai creat „Cumințenia Pământului”, ai creat mai apoi și „Masa tăcerii”, invitând oamenii să gândească și să tacă, de ce nu, și să facă (așa cum au încercat după tine mulți să facă, și aproape nu au reușit nimic). Cu excepții, desigur. Marii oameni se nasc rar, chiar foarte rar. Nu marii cercetători, care excelează prin râvnă...

Tăcerea înseamnă întoarcere spre începuturi, cunoscând Punctul final...

Abia după aceea, când Dumnezeu a devenit om, putem spune că „la început a fost cuvântul”.

Brâncuși și competiția

Brâncuși:

- Aceia care se lasă ispitiți pe urmele competiției lasă în aceeași vreme să le degenereze forțele creatoare.

Spiritul 21:

- Încercând să depășească pe altul, având ca arbitru, nici maestrul, nici profesorul, ci competiția pieței, dacă aceasta există, artistul pierde din vedere adevărata creație. Pentru artiștii în viață, nu există piață. În general, muncind mult, și concurând, omul distruge creația. Aceasta trebuie să existe într-o armonie cu liniștea sufletească, care exclude, măcar pentru câteva clipe, eul. Îmi amintesc de un mare atlet, care nu răsturna recordurile mondiale decât la antrenamente, singur.

Brâncuși și comunicarea

Brâncuși:

- Dacă Arta trebuie să intre într-o comunicare cu Natura, ca să-i exprime principiile, trebuie să îi

urmeze, însă, exemplul acțiunii. Materia trebuie să-și conțină viața naturală și după ce au intervenit mâinile sculptorului. Rolul plastic pe care materia îl îndeplinește în mod firesc, trebuie încontinuu descoperit și păstrat. A-i da un alt sens decât acela pentru care este menită de la natură, înseamnă a o ucide.

Spiritul 21:

- Se poate așa ceva, materia să-și întrerupă viața naturală?...Numai sfârâmarea sau arderea este moartea ei.

Dar există situația în care lemnul respinge regula pietrei sau marmurei...

Ai dreptate mare, dar aceasta este ca un postulat: artistul trebuie să gândească în limbajul materialului...Michelangelo a spus cel mai bine: materialul include, lucrarea!

Contrarietatea

Brâncuși:

- Toate suferințele vin din contrarietate. Animalele sălbatice nu se jigăresc; cele domestice și oamenii se jigăresc tocmai că se lasă roși de... contrarietăți. În dragoste contrarietatea aceasta este și mai teribilă, căci ea este cea mai mare înșelăciune a naturii ...*elle est la plus grande tromperie de la nature.*

Spiritul 21:

- Mai mult decât corect. Lupta contrariilor înseamnă dezvoltare. Au spus-o și Schopenhauer, și Darwin. Au spus-o mai mulți. Dar nu poți să ceri oamenilor să fie animale și să nu aibă contrarietăți în dragoste, ca să considerăm natura cinstită.

Să nu uităm că natura omului este singura, și materială, și spirituală...iar regele David a omorât un om ca să-i ia nevasta, pe frumoasa Batșeba, care era soția unui vânător.

Copiii, copilăria

Brâncuși:

- Când nu mai suntem copii, suntem deja morți.

Spiritul 21:

- Doar dacă atuurile copilului sunt visarea și speranța.

Brâncuși:

- Consider că ceea ce ne face să trăim cu adevărat este sentimentul permanentei noastre copilării în

viață.

Spiritul 21:

- Eu cred că mai important este sentimentul propriei noastre potențe de a crea valori, care înseamnă, în același timp, trecut, și viitor imediat. Infantilismul este un mare pericol.

Inovația

Brâncuși:

- Creația fiecărui artist are nevoie, înainte de a se declanșa, de o prealabilă atmosferă...orfică.

Spiritul 21:

- Chiar și când este artist, meseriaș de trebuințe comune, maestru! Nu degeaba Orfeu se află la începuturile lumii...

Brâncuși:

- Eu aș vrea să creez - așa cum respir.

Spiritul 21:

- Imposibil, creația nu este stare permanentă, precum respirația. Și mai e ceva! respirația-viața se manifestă, necondiționat, și când dormi; în timp ce

creația...e nevoie și de muncă-rezistență fizică, și de gândire organizată-trează. Creația înseamnă muncă, nu glumă!

Brâncuși:

- Nu cred în suferința creatoare.

Spiritul 21:

- Aș, nici nu există așa ceva! vorbeau odată, ceva, romanticii și cabotinii de astăzi.

Tocirea gândirii

Brâncuși:

- Să crezi ca un Demiurg, să poruncești ca un Rege și să muncești ca un Sclav!

Spiritul 21:

- Să fim serioși maestre...Numai nebunul încercă să fie și demiurg, și rege...pe tabla de șah! asta-i la fel cu chestia aia „să fiu frumos ca Alain Delone, deștept ca Kissinger și să am banii lui Onasis”!

Ăsta este un kisch fumat! Chiar ai crezut vreodată că munca de sclav încadrează cu creația și cu puterea monarhică? Păi parcă mai înainte vorbeam de creație ca un dialog al gândurilor și nu al faptelor...ca un har al copilului - îndreptat spre artă.

Eu nu te contrazic, dar omul nu este demiurg și crează în propria arătură, chiar și atunci când construiește avioane. Cui să-i poruncești ca un rege, poate bolovanului sau fufelor de pe canapea. Asta da, desigur, deși nu ți-o recunosc, este că învățătorul îi spune elevului să muncească ca un sclav (o mai folosesc și sportivii, dar este o prostie - nu este valabilă pentru studenții americani). De aia sunt atât de inculți sculptorii și pictorii, că nu mai prididesc cu munca, cu frecatul lemnului, al pietrelor, căci numai la ei am auzit precum în învățământul lui Vladimir Ilici Lenin: de trei ori învățați! Lucrați, lucrați, lucrați! Alții cu foloasele! Mata parcă spuneai că îți cam place, în artele lumii, să fii ca un comis voiajor. ...*Créer comme un Démon, ordonner comme un Roi et travailler comme un Esclave!*...

Cumințenia Pământului

Brâncuși:

- Anticii iubeau maximele, iar țaranii noștri își păstrează proverbele. Plebea, așa-zisă burgheză nu mai cunoaște astăzi nici o normă. Rapacitatea și concurența au omorât regulile seculare ale Naturalității. Înapoi la natural-și la naturalitatea filosofică, adică la Cumințenia Pământului. *Retournez à la Nature!-et à la naturalité philosophique, c'est à dire à la Sagesse de la Terre.*

Spiritul 21:

- Acum în secolul 21 întoarcerea la natural devine scopul în sine al societății, și el se vrea inclus tot mai mult în reuniunea de valori morale, obligatorii de respectat. Lumea s-a săturat de fals și artificial, de abstract. Naturalul înseamnă curățenie înțeleasă și el stă la baza noii științe a Ecologiei mediului, termen astăzi extins și asupra spiritului-creație-artă. Omul trebuie să se înconjoare cu lucruri, imagini, care să impună speranța în viață, dorința de viață. De fapt asta ai făcut chiar din startul artei tale: ai ales construcția, ordinea, echilibrul, gândirea (potențialul artistic) și ai renăscut o artă a formelor care include spiritul. Cumințenia Pământului este imaginea-forma cea mai reușită a unei liniști universale, ființă liniștită, singulară - e drept, cam în așteptare...și perenă imagine a lumii. Mai reușită decât a gânditorului de la Hamangia (care-i mai dinamică) sau decât imaginea lui Budha (prea violentă, în nemișcare - e drept cu mare forță potențială)...În spiritul tău am creat Ecostar 21(6)!

Desăvârșirea operei de artă

Brâncuși:

- Cine ar putea să ne spună vreodată când este desăvârșită, cu adevărat, o operă de artă?! o teorie?

Spiritul 21:

- Opera de artă, nu există; este un moft al comercianților de artă. Există doar lucrul bine făcut, și el îmbracă o infinitate de forme, motiv pentru care și Michelangelo, și tu, ați susținut că în orice bucată de marmură așteaptă să fie reliefată o lucrare, sau, că între sculptor și material există o conlucrare...Da, *Qui pourrait dire jamais qu'une oeuvre d'art est en effet parfaite?*

Destinul propriu

Brâncuși:

- Anticii spuneau că trebuie să-ți iubești destinul?...Eu mi-am iubit și nu mi-am părăsit nici o clipă strămoșii și filozofia lor - milenară, a naturalității. Nu sunt oare străbunii destinului nostru? Sunt eu cu ceva mai înțelept decât tatăl meu, Nicolae Brâncuși, sau Venizelos decât Platon?

Spiritul 21:

- Spuneau ei, dar noi nu trebuie să-l luăm ca pe un adevăr...Cine-și poate cunoaște destinul, pentru a-l iubi sau nu!...Iar vorbim ca să ne aflăm în treabă, ca pentru a ne auzi vreo curviștină surogată de existențialism. Puteai să spui mai de-a dreptul, dar ai făcut-o ca și cum ai fi știut că o să te citească o

posteritate social democratică sau chiar mai populară. Mai de-a dreptul era: Iubiți natura, singurul leac împotriva înnebunirii popoarelor!... Există înțelepți, dar niciodată nu a existat un om mai înțelept decât altul!

Scopul și detașarea

Brâncuși:

- Există un scop în toate lucrurile. Însă pentru a ajunge la el trebuie să ne detașăm de noi înșine.

Spiritul 21:

- Da, așa este; *Il y a quelque but dans toutes les choses*. Descoperirea, Invenția, Inovația vine când uitarea s-a așternut peste propriul eu...când uiți de propria-ți persoană.

Brâncuși:

- Trebuie să cauți întotdeauna și să găsești o detașare de tine însuși.

Spiritul 21:

- Atunci când cauți nu găsești... și care niciodată nu-i totuna cu „cere, și ți se va da” .

Totul sau nimic

Brâncuși:

- Deviza mea a fost: totul sau nimic.

Spiritul 21:

- Pardon! chiar n-ai avut nimic în viață? Numai cei care n-au ce pierde spun le *tout pour le tout*.

Dileme și contrarii

Brâncuși:

- Toate dilemele se rezolvă prin unificarea contrariilor.

Spiritul 21:

- Leca Morariu, în aceeași perioadă, vorbea de (și a creat revista) „Fond și Formă”, stabilind că nu poate exista formă fără fond, cum nu poate exista lucrare-sculptură fără materialul din care se naște. Cred că sintagma ta are numai formă și este fără fond...adică sună bine la ureche! Cred că vizezi absurdul...Esența vieții este segmentarea, urmată de dubla creștere! Revenind la Morariu...fondul, în cazul formei, îl reprezintă tocmai dilema, contrariile. Să ștergem contrariile ca să salvăm forma?...Sigur, nu mai avem nici o dilemă dacă

aducem totul la aceeași dimensiune...dar viața, dispare. Totuși, sintagma ta poate fi considerată o axiomă care ar suna cam așa: problema dispare dacă părțile sunt egale! ...ceea ce este un fapt inutil! sau formă fără fond...

Domnișoara Pogany, un început de drum

Brâncuși:

- Pentru Domnișoara Pogany s-ar putea să mă gândesc într-o zi la o interpretare și mai perfectă!...Căci cine știe dacă o operă de artă este vreodată dusă până la capăt?!

Spiritul 21:

- Într-o formă regulată, unică și materială, există o infinitate de forme ipotetice. Cred că ai găsit deja una în „Prințesa X”. ...Forme perfecte? E totuși prea mult, mai ales că se referă la lucruri virtuale-ipotetice...La fel și opera de artă, numai viitorul poate hotărî, în modernism, dacă este operă sau nu. Nimeni nu va ști vreodată care este capătul unui drum nemarcat și frate cu timpul...

Domnișoara Pogany este, întradevăr, una dintre foartele reușite tale lucrări. Personal, întrezăresc în această lucrare liniile feței și mâinilor Icoanei Maicii Domnului de la Mănăstirea Dintr-un Lemn...Îți dai seama ce modern a fost pictorul din Renașterea balcanică, ortodoxă? sau cum este linia

lui Rubliov în Icoana Sfintei Treimi!...Vorbim mereu de linia mâinii și feței...Ochi-sprânceană-nas!

Soarele iubirii

Brâncuși:

- Prin dragostea angelică și carnală te vindeci de multe toxine și de majoritatea bolilor sufletului. Soarele este marele tămăduitor, însă soarele iubirii îl întrece.

Spiritul 21:

- Aici avem aceleași opinii. Soarele iubirii stă la baza teoriei creaționiste a lui Schopenhauer, care vede dorința de a trăi în orice lucru. Soarele iubirii este chiar Dumnezeu.

Brâncuși:

- Capacitatea de îndrăgostire și de dăruire permanentă nu o au decât spiritele cu totul superioare, dublate de naturi puternice, glandulare, vitale.

Spiritul 21:

- Îndrăgostirea și dăruirea sunt chiar motorul vieții. Mamă, ce te-au mai iubit ascultătoarele intelectualiste cu dare la pat, bădie! Taifun! Bestie! Ocean! Să vezi bădie ce spirit înalt au „prințesele x” ale ciobanilor sau călugărilor din Carpați!

Dumnezeu și diavolul

Brâncuși:

- Diavolul și Bunul Dumnezeu nu sunt realități separate; și nu sunt nici aici și nici acolo, ci ei sunt...simultan și pretutindeni.

Spiritul 21:

- ...Binele și răul coexistă. Rezultă viața. Dacă de diavol poți să te aperi prin simpla cruce și gândul de smerenie, de rău, nu poți să te aperi; cu el trebuie să trăiești în înțelegere, el este în noi, așa cum trăiește și El cu el în lumea nevăzută și neștiută... „Eli Eli lama sabachtani?” (7).

Brâncuși:

- Eu mă aflu, acum, foarte aproape de bunul Dumnezeu, și nu îmi trebuie decât să întind o mână înspre El, ca să îl pipăi. Îl voi aștepta pe bunul Dumnezeu în atelierul meu.

Spiritul 21:

- Ei, asta da, morală!...*Je suis, à présent, tout près du bon Dieu!*...Ăsta nu-i puțin lucru, deși, cred, nici cel mai desăvârșit pustnic, nu se poate crede atât de aproape de El. ...Dar vorbești atât de convingător și frumos, încât, și eu văd că dumnezeul tău a fost Sculptura: *Eh bien, je vais L' attendre dans mon atelier.*

Durere și plăcere

Brâncuși:

- În durere există, întotdeauna, un fior de plăcere.

Spiritul 21:

- Minciună. Gând de femeiușcă sau gând pentru femeiuști boeme. Râsul și plânsul pot fi la fel. Dar starea inimii nu este la fel, doar, dacă este vorba de masochism. Și atunci? fiind vorba doar de durere fizică ...la durere, nu poate fi vorba de plăcere! Sintagma ta este parțial valabilă, doar la durerea provocată de gând, autoprovoacă.

Egocentrism-imbecilitate

Brâncuși:

- Omul își face o lume a lui, pricinuind bucurie celorlalți, prin artă, însă numai când ajunge la adevărata lumină. Pentru asta, trebuie să îl gonești pe imbecilul din tine.

Egocentrismul sufocant îi dezorientează pe unii oameni și îi scoate din viața lor luminoasă - pentru a-i conduce în întuneric și chiar la sinucidere.

Spiritul 21:

- Destul de alambicat, maestre, crede-mă! În Biblie este mai simplu: nu-ți face chip cioplit; nu căuta; nu întreba. Și, care-i adevărata lumină de care vorbești dumneata? Care e imbecilul din tine? Negativul? Smerit, mai poți face artă? Și, ca să pricepem totuși ceva, e clar că egocentrismul sufocant trebuie dat afară din sine, ca să poată, să aibă loc, intra lumina. Și totuși, cred că batem pasul pe loc...mai bine spuneai: mândria și lauda exagerată alungă lumina și reasează omul în negura din care vine.

Esență și simplitate

Brâncuși:

- Este cu totul imposibil ca să exprimi, astăzi, ceva real, doar prin imitarea suprafeței exterioare.

Ceea ce este real este numai esență. Iar dacă te apropii de esența reală a lucrurilor ajungi la simplitate.

Spiritul 21:

- Simplitatea se atinge foarte greu. Gândește-te ce efort energetic (inclusiv mental) stă în tehnologia de obținere a unui produs, precum Masa Tăcerii, chiar dacă suprafața mesei se face cu o freză la o mașină comandată de computer...

Mirajul pe care îl recunoaște cel care a programat traseul sculei-frezei, urmărind-o cu ochii, este indescriptibil, întregul procesul de obținere al obiectului-operă se transformă în potențial.

Brâncuși:

- Orice lucru-ființă sau neființă-are un spirit. Atunci, la răspântia meseriei mele, mi-am spus: acest spirit al subiectului trebuie să îl redau eu. Căci spiritul va fi veșnic, viu. Sau, dacă doriți, ideea subiectului: aceea care nu moare niciodată. Ea crește, în privitori, ca viață, din viață. De la gândul acesta ajungi, în chip firesc, la concluzia că nu amănuntul crează opera, ci ceea ce este esențial... Desigur, că aceasta m-a dus spre o artă nonfigurativă...Am judecat simplu, și am ajuns la ceva tot simplu: la o sinteză care să sugereze ceea ce voiesc să reprezint...

Spiritul 21:

- Spiritul și simbolul-ideea sugestivă sau ideile privitorului, înzestrează orice obiect din natura neanimală; chiar și lumea animală, exemplu, melcul sau furnica. Natura, în sine, în orice direcție, conține așa ceva; în această idee, sculptura, cum îi spui tu-nonfigurativă (de ce? fiindcă figurativul este depășit?), este o energie consumată într-un material care se prezenta mort, fără spirit, în coordonatele cunoașterii noastre... Ei bine, esențialul, nu este meritul sculptorului, esențialul este însuși meritul naturii și el, în general, se prefigurează în cât mai puține dimensiuni (planuri). Așa s-a ajuns, exagerat și obraznic, la un punct căruia i se spune esență; la un cadru-ramă - cu pânză albă, care înseamnă lumină... Este exagerat să spui că încerci să redai naturii spiritul și sufletul propriu materialului, căci acestea nu sunt, decât reprezentări nereale, improprii.

Eul și blestemul

Brâncuși:

- De îndată ce faci ceva pentru propriul tău eu, se naște un blestem. Se cuvine să înțelegem că nu facem niciodată ceva, ci doar că cineva face ceva folosindu-se de noi drept unelte. Noi nu existăm-iată marea enigmă.

Spiritul 21:

- Ce-i asta maestre? Operă de artă sau filosofie (obscură)? Cum nu existăm?...dacă suntem uneltele lui Dumnezeu, totuși, cum dai de înțeles. Țăstea sunt lucruri care s-au spus de sute, poate chiar mii de ani. Și chiar dacă suntem unelte (natură moartă), nu chiar tu ai spus, mai înainte, că fiecare lucru-ființă sau neființă - are un spirit? Eclectism-amatorism-mironosiță mototolită-n pat (filosofică)... Cum să nu existăm, dacă am existat, de generații, prin Coloana ta infinită? Ce blestem să se nască, când faci un Cocoș care ridică viața, Eul omului, deasupra timpului? al cui blestem? Toate lucrările tale sunt Eurile tale, deși, le vrei dictate de Dumnezeu! Păi și Michelangelo, ce să mai spună?...*Nous n' existons pas-voilà la grande énigme.*

Femeie și fecioară

Brâncuși:

- Femeia modernă este o păpușă cu zestre; ori o...prostituată rapace.

Spiritul 21:

- Femeia-i femeie; darurile ei nu se schimbă după vopseluri și haine; ele rămân acolo, sub haine. Clasică sau modernă ea nu este o jucărie-nicidecum

o păpușă, chiar și cu zestre. Ea este esența operei, ca preagoluri pentru plinurile tale...Așa că mai ușor cu găsculițele, cu păpușile, cu curvulițele, cu mironosițele...Și Moore, ca un prostănac, dar din dragoste pentru formă nouă, le-a reprezentat cu goluri în cap și stomac...Și totuși, bravo: *La femme moderne est une poupee à dot*. Și nu uita, Henry Moore a fost un exemplu clar de artist egoist ca toți moderniștii. Mereu te dau exemplu pe tine, Michelangelo și Rodin ca sculptori, artiști neegoști, care ați redat ce a făcut natura și nu fantasmagoriile unor nopți nedormite! Da, artiștii sunt egoști și neegoști.

Brâncuși:

- Datoria fecioarei din Gorj este să fie frumoasă la șaptesprezece ani, măritată la optsprezece nouăsprezece ani, gospodină harnică întreaga viață, să nu se vorbească baliverne despre ea, ca despre nevasta lui Iulius Cezar...

Spiritul 21:

- Ha, ha, ești nostim; de aia nu te-ai însurat vreodată sau ți-ai însușit doar golurile negorjencelor...dar ciocârliia Carpaților? Adevărul e că femeia gorjeancă, cum o definești tu, și fecioară, se regăsește în orice femeie daco română de pe teritoriul Daciei... Se regăsește în chipul Maicii Domnului! ...zău, a spus-o și Papa. Iar Neagoe

Basarab i-a dat lui Ivan cel Groaznic, femeie pentru educație. Ce să mai spun despre Ștefan cel Mare! ce să mai spun, moldovencele de astăzi bat tot în lume! Nu știu cum, anglo saxonii împărați, nu și-au luat femei valahe, că venețienii au încercat! și uite ce popor a ieșit din italienii frați.

Brâncuși:

- Femeia nu trebuie niciodată dezvăluită...

Spiritul 21:

- Doar cum ai făcut-o tu, cu marile Domnișoare ale lumii...Pogany, Prințesa X...necunoscutele lumii! astăzi, atât de cunoscute!

Fetișul și africanii

Brâncuși:

- Chiar și sălbaticii africani, negri, au știut să păstreze viața materialului, în sculpturile lor.

Spiritul 21:

- Să păstreze spiritul lemnului?!

Brâncuși:

- Ei au creat în lemn. Nu l-au rănit, ci au înțeles cum să elimine părțile inutile pentru a crea o ...sculptură fetiș. Sculptura neagră rămâne vie și expresivă numai sub forma datorată simțului omului.

Spiritul 21:

- Sculptura neagră a fetișului african nu este o artă vie, ci una a sacralității dominată de spiritul răului...Ei nu au descoperit, încă, omul! omul lui Dumnezeu sau omul ființă inteligentă; omul care-și acoperă goliciunea cu spirit despre el. Civilizația lemnului, lemnul ființând în spirit, nu s-a născut decât la români. Românii, și acum înalță catedrale din lemn, drepte păduri și înălțătoare arhitecturi; încă și acum răsună ca o alinare toaca în jurul turelor din mânăstiri. Cel mai vechi lemn se răgăsește în jugul și oiștea de la carul cu boi...În afară de lemn, ei - africanii, nu au nimic în junglă, decât fiare sălbatice; brr ce nenorocire pe capul lor; mai bine aveau varză și iepuri, și nu șarpele boua, tigru feroc; și fluturii otrăvitori și ciupercile așșderea au piele extrem de colorată...nu totdeauna ce-i colorat este și bun de mâncat sau odihnitor! Eu prefer muștele și lupii noștri... Africanii fac rost de cuțit și scobesc, încrustează, șlefuiesc lemnul pe care îl transformă simbolistic după nevoi: mărgelă, totemuri, modeluri...Aici nu are loc decât arta naivă!

Filosofie și lumină

Brâncuși:

- Și tot ceea ce se crează prin filosofie devine bucurie, pace, lumină, și libertate.

Spiritul 21:

- Asta te dedică filosofiei. Nu greșeam, la început de secol 21, când te numeam mai mult filosof decât sculptor. Mă refeream la filosofia care decurge din arta ta-sculpturile tale, și, nu cum fac unii, astăzi, care te numesc filosof prin prisma aforismelor atribuite ție; sigur, sunt chiar ale tale, dar foarte puține originale, și filosofii. Filosofie înseamnă căutare de adevăr, și, tocmai adevărul înseamnă lumină. Mai bine a zis-o Lenin, și civilizată! Învățați! Lumina nu poate veni din cuvinte, ci numai din fapte. Și libertatea la fel.

Fiul, Fiica

Brâncuși:

- Datoria fiului către părinte este de a-i continua gospodăria, pilda muncii și de a nu-i păta niciodată obrazul.

- Datoria fiicei, către tată, este de a-l ajuta la slăbiciunile bătrâneții și de a-i închide ochii.

Spiritul 21:

- Niciuna dintre aceste îndatorii nu ți-au fost cunoscute în viață. Aceste gânduri își au sorginte în morala lui Noe, care atunci când a adormit gol, unul dintre fii l-a văzut și a râs de el. Noe i-a blestemat urmașii și i-a trimis în Sodoma și Gomora... Pedepsa părinților este foarte gravă. „Cumințenia Pământului” este contrară lui Prometeu și lui Icar... Fiul trebuie să își adore tatăl, mai ales la maturitate, căci mai devreme nu-și recunoaște decât mama, și numai pe sânul ei își doarme capul.

Forma plastică

Brâncuși:

- Eu forma o caut în tot ce creez!...*C' est la forme que je recherche en tout ce que je crée.*

Spiritul 21:

- Forma poate deveni esență-gând; forma este mai puternică decât vorba, decât scrisul; natura există prin formă...și femeia la fel! La început, natura n-a fost decât simțire și ochi.

Brâncuși:

- Îmi este cu mult mai ușor să prind rădăcini și să fac să crească în mine forme noi, decât să le cioplesc în marmură.

Spiritul 21:

- Ha, ha, ha,...sigur că da!...Cioplirea este pierdere de vreme! Cioplirea aparține altui timp...este tehnologie fără știință. Astăaltă este tehnologia! chiar știința de a trăi în natura lui Adam. Ori această tehnologie nouă este să prelucrezi forma, să cioplești cu mașina de frezat...Ha, ha, ha, astai noua artă a timpului, să stăpânești tehnologia de arat fără boi! Boul trebuie să pască, și noi să-l privim ca pe o victorie a omului asupra naturii, nu să-l exterminăm...

Orice formă este și moarte și viață sau pe rând una și alta...Păi crezi că Michelangelo Buonarroti a stat prea mult călare pe David? Ai văzut tablul semnat de Lawrence Alma Todema cu chipul lui David pe care-l lucrează trei sculptori urcați pe schele? Ce colosală metaforă a meseriei obscure de cioplitor în marmură!...iar numele netrebnicilor ăia de muncitori-sculptori nici nu este consemnat undeva. Păi ce, sculptura în marmură e proiectare, e modelaj în lut? Sunt atâția analfabeți-mari sculptori care fac o machetă de câțiva centimetri, în lut, și alții cu multă școală-neartiști! o toarnă în bronz sau fontă la dimensiuni de metrii!...Ce dovleci sunt ăștia-

artiștii-bonjuriști-și moderniști care habar nu au de tehnologie, de știință, dar se dau guguștuci...artiști! Și revin, Ion Irimescu (și timpul său) a fost un artist egoist. Singura sa lucrare neegoistă este Mircea Cel Bătrân din centrul Râmnicului Vâlcea, copie după pictura votivă de la Cozia. Restul, imitație după, sau pe lângă, Moore și alții; îl cunosc din București, din Pangrati, om de nimic!... și Lucaci nu dădea doi bani pe el; atunci se imitau unii pe alții, și, parcă, sculptau toți la fel...Ca și pictorii; toți aveau un stil comun, UAP!...și vroiau acest stil și la admiterea în Institututul Nicolae Grigorescu.

Brâncuși:

- Să unești toate formele într-o singură formă și să o faci vie!...

Spiritul 21:

- Orice formă este și moartă, și vie, sau pe rând una și alta...mă rog, dacă vrei tu să zici așa?...să unim formele ca să facem o formă (chiar și vie?) nouă! există, la există? Există așa ceva?

Brâncuși:

- Disprețuiți formele umflate în plastică!

Spiritul 21:

- În plastică există și natură moartă, și natură vie, și amândouă sunt din rocă dură!...și din culoare. Pentru ce acest dispreț, în artă? Nu-ți plac femeile cu țățele mari, cu șoldurile late? Lui Modiglianii îi plăceau! Mai ales umflate și alungite, cât permitea absintul.

Frumosul absolut

Brâncuși:

- Frumosul este echitatea absolută.

Spiritul 21:

- Frumosul nu există; ochiul și gândul dau sens frumuseții...*Le beau c' est l'écuité absolue.*

Gloria și personalitatea

Brâncuși:

- Gloria este poate cea mai mare înșelătorie pe care au inventat-o oamenii...Oamenii se iau pe ei înșiși, chiar prea serios. Ei vor mai întotdeauna să fie cineva!

Spiritul 21:

- Gloria este unul din sensurile vieții și ea nu are valoare, decât, dacă se obține prin cinste... Înșelătorie? Aici nu este vorba de vreo glorie efemeră obținută politic. Dacă există, ea nu poate fi remarcată decât după moarte...Cât omul trăiește parte din gloria viitoare, aceasta este trecută cu vederea, cei din anturaj evită să vorbească pe față despre umbrele care țin omul lipit de pământ și el nu atinge niciodată gloria definitivă...După cernerea timpului, gloria iese la iveală prin perenitatea obiectelor rezultate din fapte. Mă rog, o înșelătorie-minciună de care viața uneori poate avea nevoie. Ea nu este o invenție, cum spui, ea plutește tot timpul printre oameni. Dacă e să ai dreptate, și cel care aurolează, și cel aurolat, poartă aceeași cantitate de vină. Înșelătoria are în compoziție doi subiecți: cumpărător și vânzător.

Goluri și umbre

Brâncuși:

- În sculptura mea am suprimat golurile care nasc...umbrele.

Spiritul 21:

- Ca să construiești goluri trebuie să dărâmi plinuri. Numai că, și unele, și altele există înainte de a le sesiza tu. Acum, nu cred că este clar ce vrei să spui...cele mai evidente umbre rezultă, se nasc datorită obiectelor pline...Vorbe de clacă, fără corespondente în vorbe și fapte.

Hedonismul și personalitatea

Brâncuși:

- Nu ajunge să posezi idei. Simplitatea formei, echilibrul precis și matematic, arhitectura trebuie să le prețuim tot atât de mult cât și materialele. Hedonismul acestora este ultima mea preocupare, în acest sens; și puținii o înțeleg.

Secolul 21:

- Formidabil, așa credeam și eu, când am spus despre tine că ești mai mult filozof decât sculptor...Mă gândeam la ideile care vin din lucrare și nu din aforismele tale! De aia crezi tu că puținii înțeleg acest lucru, că filosofia e în sculptură și nu în vorbe...În ideea asta am notat pe cartea ta, scrisă de alții: Iată Interfrența Artelor, a esențelor, care duce la creerea noii civilizații-Artei supreme! Nu cred că există oameni total hedoniști. Și Proust a experimentat hedonismul și a ajuns la concluzia că

a pierdut timpul!...Știu, știu, tu te referi la faptul că scopul tău final nu este ideea...ci forma.

Iertarea și uitarea

Brâncuși:

- Dragul meu nepot al duhului, tu preconizezi iertarea și uitarea față de cei care te-au ofensat?... Iertarea este ușoară și te ajută să-ți verși toxinele și să-ți arzi cadavrele inamicilor, din subteranele tale psihice!...Însă, unde vei găsi uitarea?!...În paharul cu vin sau cu rachiuri tari ce-ți răscolesc rănilor dureroase până ce le fac caverne supurante?! Unde este, oare, paharul cu apă - apa Lethei? Arta te vindecă de toate rănilor; și ți-o oferă.

Secolul 21:

- Fiindcă în timpul execuției, creației, uiți de toate, inclusiv de tine. Dăruirea în muncă, înseamnă uitare...De aia este atât de prețioasă munca și dăruirea în ea. Unii lucrează și fredonează o muzică populară. Ei nu pot crea produs nou de calitate. Ceilalți, artiști, în timp ce lucrează își sfarmă măselele în gură...În plus, simțirea artistică îți dă sentimentul iubirii depline. Sunt fragmente, în Creațiunea de Haydn, în care nu pot să-mi stăvilesc lacrimile. Arta trebuie gândită-definită ca pasiune

pentru viață. Singura instanță pentru atribuirea ei este fapta!

India, pace și bucurie!

Brâncuși:

- India!...Mă simnt în India ca la mine acasă...Am găsit la paix și la joie! îmi place vitalitatea enormă, copleșitoare, obișnuită poate numai negrilor și asiaticilor. În India am găsit înțelepiunea mea milenară păstrată sub ploile Occidentului și ale tuturor stupidităților...

Spiritul 21:

- Cred că te referi la însemnele milenare comune și indienilor, și dacilor-tracilor. Așa cred, că vrei să spui, când te referi la înțelepciune, că în rest, n-ai reușit să faci cu ei nici o lucrare. A încercat și Eliade! dar sunt prea departe și dacii, și populația străveche a Indiei. Vitalitatea negrilor stă în forța musculară și sexualitate...Despre ce vitalitate vorbim la indieni, decât că se înmulțesc fără a întreprinde mai nimic, și iată, în sec XXI s-au dedat toți informaticii, urmându-l pe Lenin: au pus învățătura pe primul plan! Totuși, m-așteptam să vorbim despre Artă...Iată, *je trouvais la paix et la joie!* ...în ce, în yoga? Cum să te simți undeva ca la tine acasă?...De ce n-ai rămas acasă? Poți să te simți bine acasă și să tot stai altundeva? Ori visezi, în aforismul ăsta, ori vorbești unei „puicuțe” din

India! E drept, ai ceva comun cu India: stâlpul din casă e stâlpul din pantalonii ciobanului...

Infinirea, esența supremă

Brâncuși:

- Eu cred că o formă adevărată, în plastică, ar trebui să ne sugereze infinierea. Suprafețele ar trebui să arate ca și cum ar înainta...continuu.

Spiritu 21:

- Înșiruirea e singura esență pentru definirea infiniirii de care vorbești...repetiția, și această ecuație cu o singură necunoscută, timpul...Cred, totuși, că ai scris acest aforism după ce ți-ai văzut coloana în atelier. Această nelimitare pe o direcție, la tine și la Lucaci, pare ca făcută să dispară marginile, malurile. Și totuși, doresc să te contrazic: infinierea la care te referi, suprafețe care să înainteze continuu pare să fie apanajul unei dinamici statice, care intră în mișcare odată cu schimbarea privirii, dinamică falsă, așa s-a născut filmul. Cum vorbesc la tine de o filosofie a formei, tot așa cred că esența infiniirii e mai sugestivă în Masa Tăcerii, ca și în Poarta Sărutului, ca și în Cumințenia pământului... Infiniere profundă, infinierea materialului, forma greu de modificat în timp.

Inteligența slujitoare

Brâncuși:

- Inteligența care se instaurează ca suverană - iată marea primejdie: inteligența trebuie să fie slujitoare.

Spiritul 21:

- Țasta e cel mai bun, cel mai real. Bravo! bravissimo, medalia de aur! Este cum ar spune Apostolul Matei: cel/ care va fi/ să vă domnească/ trebuie mai întâi/ să vă slujească!

Băieții deștepți

Brâncuși:

- Există în limba română o diferență între inteligență și deșteptăciune. Eu îi ador pe inteligenți, însă îi detest pe deștepți, căci ei sunt giruete în bătaia titurilor vânturilor.

Spiritul 21:

- Adevăr grăiești maestre...Adevăr universal valabil. Dar există și deștepții inteligenți, care sunt autodidacții, deșteptații inteligenți, care se tot chinuie să învețe alfabetul. Dar cel mai mult astăzi

întâlnești băieții deștepți care fură, declarându-se ingineri financiari.

Iubirea și Dumnezeu

Brâncuși:

- Iubirea cheamă iubire și ea. Nu este atât de important să fii iubit, cât să iubești tu, cu putere și cu toată ființa.

Spiritul 21:

- Când iubești ești capabil de dăruire, ești capabil de Dumnezeu. Narcis a fost foarte aproape de iubire, dar nu era capabil să ajungă la ea, să o atingă, căci se iubea mai mult pe el decât pe femeia din preajma sa! Narcis, foarte greu își găsește iubirea în faptă...

Brâncuși:

- Iubirea omoară prietenia.

Spiritul 21:

- Normal, iubirea este de natură magnetică, iar prietenia este de natură cerebrală...iar magnetismul este habotnic, rar i se poate împotrivi cineva.

Brâncuși:

- Malthus obstaculează iubirea, care nu se mai face cu inima curată, cu toată vlaga și snaga, ca un zbor al păsării de foc înspre absolut și infinit. După Malthus, iubirea se comite cu conștiința păcatului, cu fereli și meremetiseli. Au pierit elanul, plenitudinea, măestria. Măestria în iubire se numește naturalitatea. Măiastra este chiar Erosul plenitudinar - inima, vlaga, snaga.

Spiritul 21:

- Snaga este chiar racheta, antigravitația, prin care Măiastra ajunge la zbor precum simbolizează săgeata. Așa este finalitatea în iubirea curată... Pasărea de foc nu există decât într-o singură ipostază, dinspre infinitul înalt, către punctul 0, ca origine...dinspre ceruri înspre pământ. Zborul invers este iubirea lui Malthus. Oricum, nu există iubire pornită din inimă necurată!

Da, zborul Măiaștrei nu este zborul unei păsări sau a avionului, este zborul care învinge gravitația... Absolutul este Măiastra!

Împăcarea de sine

Brâncuși:

- Împăcarea de sine se instaurează în sufletul tău atunci când te privești ca un inel dintr-un lanț nesfârșit al înaintașilor; și când nu calci nici măcar cu o iotă prescripțiile naturalității eterne.

Spiritul 21:

- Da, iarăși ciclica înaintare în timp, respectând canonul trăirii în afara eului. Idee valabilă și în cazul Coloanei infinite...Lanțul pe verticală-stâlp, lanțul pe orizontală-brâu, lanțuri, peste tot lanțuri, simbol al platitudinii umane...

Înăbușirea realității

Brâncuși:

- Obstacularea realității duce la sterilitate pe toate planurile.

Spiritul 21:

- Nu te poți ascunde de umbra ta, nu poți alerga roată în jurul ei. Trăirea nu este posibilă în afara realității.

O tară a oricărui timp

Brâncuși:

- Din nefericire ne închinăm cu toții la vițelul de aur și îngenunchem în fața sacului cu bani...Ar trebui să ne plecăm înaintea inteligenței harnice și a meritelor.

Spiritul 21:

- Ineligența care produce și arta de a consuma formează axa pozitivă a vieții. Banul este ochiul dracului...Ori, astăzi, totul se obține cu bani! Deci...

Înțelepciunea și Orientul

Brâncuși:

- Întreaga înțelepciune vine din Orient.

Spiritul 21:

- Răsăritul are ca esență voința de a trăi, mai mult decât Apusul, care se supune întunericului ce urmează...

Brâncuși:

- Înainte de a-ți cumpăra o casă, cumpără-ți vecinii.

Spiritul 21:

- Când îți construiești o casă, trebuie să ai și cu ce să o termini, și cu ce întreține...să te placă și vecinii. Altfel nu-ți poți construi o casă, e lege!

Jertfa în simplitate

Brâncuși:

- Căutarea primitivului în artele plastice se îngemănează cu o căutare a Simplității. Pentru ca acea Coloană fără sfârșit să se poată înălța spre ceruri, trebuia să se jerfească cineva. Dedal, după ce a construit Labirintul, încercând să evadeze din el, a inventat aripile, iar fiul său, Icar, s-a prăbușit. Am dat din nou peste Labirint pe când mă străduiam să-mi închid Păsările măiestre sub bolta unui templu indian, nemaiînțelegând cum să ademenesc, peste ele, lumina. Amintindu-mi de Coloana fără sfârșit din România și de astrele care se roteau deasupra ei, chemându-i zborul, am renunțat, în concepția mea, la bolta de marmură, care trebuia să copleșească Măistrelle...Aceste opere, ca să poată să se înalțe, implorau o libertate deplină; și, atunci, am avut revelația modului în care să evadez din Labirint...

M-am sacrificat întotdeauna pe mine însumi. Mi-am lăsat dalta și ciocanul-și am șlefuit materia cu propriile-mi mâini. Dar operele nu ajung niciodată la o desăvârșire completă, pentru că însuși materia nu este desăvârșită.

Spiritul 21:

- Frumos! ... te-ai „sacrificat” lăsând jos armele, dalta și ciocanul, șlefuiind manual suprafețele cioplite...Toate capodoperele clasice, aproape toate, au suprafața șlefuită, pentru a face marmura, bronzul, volatile! Înțeleg să se sacrifice Lucaci cu șlefuirea inoxului, trebuind să apeleze la polidiscul cu zeci de granule abrazive de mărimi diferite;...muncă de ocnaș, care se lasă și cu surzenie și boli ale plămânului. Și zău că a meritat, dacă, unul ca Giorgio Segato i-a atribuit, sculpturilor sale din inox, sintagma „metafore ale luminii”...Și, cine știe care este definiția „desăvârșirii” la un material? Desăvârșirea? Cum să ființeze așa ceva, dacă mereu există alt prag în fața performanței? Vai, vai și cu biografiile ăștia, care atribuie vorbe după ureche. Apoi, în această fază, a căutării desăvârșirii, sculptorul este chiar depășit; blocat. El caută un lucru-stare care nu există. Faptul că tinde, însă, către ceva, poate, totuși, să conteze în economia faptei artistice.

Referitor la aspirația către infinit (pentru ce?...am mai vorbit, parcă!), aceasta duce inevitabil la prăbușire așa cum s-a întâmplat și cu Icar, așa cum s-a prăbușit și Turnul Babel. Chiar dumneata, maestre, te-ai prăbușit, visând la o Coloană gigant, la Chicago...Sindromul Babel nu poate fi depășit. Și pragurile, toate, atâtea câte sunt în timp, la fel!

Leda și lebăda

Brâncuși:

- Vă mai amintiți povestea aceea mitologică după care o divinitate se transformase într-o lebădă? Leda se însuflețește în această pasăre. Ei bine, nu mi-am putut imagina niciodată un bărbat transformat într-o lebădă - în vreme ce pentru o femeie este foarte posibil, este chiar ușor!...

Spiritul 21:

- Și bărbatul și femeia plutesc liberi printre astre în pictura lui Sabin Bălașa. Viața, mai ales în transfigurarea trăirii, nu are sex. Lebăda Leda/ pare să fie Eva/ însă Adam, nu! ...Lebăda Leda/, Sula și Prefectura.../ Altcumva, nu!

Brâncuși:

- Trupul bărbătesc este urât, ca și cel al broaștei. Lebăda în schimb, precum corpul femeii, prezintă undiri de o mare gingășie.

Spiritul 21:

- Da, am văzut cum ai lăsat dalta și ciocanul și te-ai apucat de frecat, apoi, de mângâiat forma... explicabil. Corpul femeii/ Leagănul Ledei/ Vis de

nisip și mare/ ...Jocuri de lumini. Dar Prințesa ta,
X?

Legământul soților

Brâncuși:

- Ceea ce legi tu aici pe pământ, se leagă și în ceruri.

Spitul 21:

- Cu alte cuvinte viața pe pământ este unică sau lumea este numai una și numai în mintea și sufletul nostru. În rest totul e hazard și magnetism. Acesta, din urmă, magnetismul, este Dumnezeu.

Brâncuși:

- ...Uniunea soților este indivizibilă și în taină. Bărbatul devine pentru femeie „omul ei”, „românul ei”, „creștinul ei”.

Spiritul 21:

- Bărbatul pentru femeie nu are nume, soțul este cu totul altceva, dar există situații când ei sunt una și aceeași persoană, poate chiar „Sărutul” tău.

Lemnul sculptural

Brâncuși:

- Lemnul, de exemplu, este în sine, și sub toate aspectele, sculptural...

Spiritul 21:

- Lemnul și lutul este la îndemâna oricui, mai bine pregătit sau nu sculptor...Materialele au propria destinație și de aici a rezultat propria civilizație, în mâna omului.

Brâncuși:

- Nu trebuie să-i distrugem, nu trebuie să-i dăm o asemănare obiectivă cu ceva ce natura a făcut dintr-un alt material...

Spiritul 21:

- Nici dacă îi respectăm spiritul? cum singur ai spus?...Și atunci, cum e cu „Vrăjitoarea” ta? Chiar și Coloana din atelier?...și eu am spus, că cea mai bună, și naturală, Coloană din lemn este bradul!

...Numai Apostolul Matei a spus că lucrurile trebuie să rămână așa cum sunt, dar un sculptor? Sau ai rămas doar cu șlefuitul...Deci ești de acord că „arta neagră” e apanajul unei prostii colective specifică

Parisului începutului de secol XX! Arta neagră - lemn prețios - omuleți cu puță și ochi mari! ...Madam Pogany, dacă o făceai din lemn african, lustruit și boit, era la fel de frumoasă... Recunoaște, în acest aforism, atribuit ție, sunt vorbe de clacă, vorbe de adormit o domniță ca Peggy Guggenheim.

Logodna și turturelele

Brâncuși:

- În logodnă, iubiții se cheamă ca turturelele; începe astfel tatonarea și încleștarea valențelor. Stagiul platonice al logodnei mi se pare a fi indispensabil.

Spiritul 21:

- Hai că ești un simpatic tălmăci. Indispensabil, cui? Știi că nu te-ai căsătorit ca să ne vorbești de logodnă, dar? ...cu puicutele tale și ale lui Mogdilianii te-ai logodit?...doar ți s-a spus Sfântul din Montparnasse! și-ai creat-o pe Prințesa X , după care formulă? sau, asemănare!? sau vorbești, din nou, despre țărăncuțele de-acasă?

Lucrările tale, lângă Dumnezeu...

Brâncuși:

- Contemplați lucrările mele până când le vedeți. Cei aproape de Dumnezeu le-au văzut.

Spiritul 21:

- E prea mult. Totuși. Nu știu câți din jurul tău au fost aproape de Dumnezeu, când însuși Dumnezeu i-a gonit pe oameni de lângă El, iar mai apoi i-a găurit pe cruce. Mai ales în Parisul tău de la Moulin Rouge. Ca și Eliade te-ai crezut foarte departe, e drept, ca și el te-ai pus la umbra oceanului și nu cum ai spus, a stejarului. Stejarii sunt aici și nu acolo. Și tot drept este, că lucrările tale, în mare parte, ating cotele filosofiei; ale lui Eliade, nu! Poarta Sărutului și Masa Tăcerii, Cumințenia Pământului...

Lucrurile și starea lor, de făcut!

Brâncuși:

- Lucrurile nu sunt greu de făcut, ceea ce este greu este să ne punem în starea de a le face.

Spiritul 21:

- Cred că există zeci de forme ale acestui aforism...și în Biblie: „cere și ți se va da”...bine, tot ce cam spui se regăsește sub o formă sau alta în

Biblie și în folclor... „poți dacă vrei”, „Dragul meu, așa cui făceam și eu/, poate chiar mai dichisit/, însă vezi, nu m-am gândit.” (T. Arghezi, „Cuiul”). Să faci nu e greu/ Să vrei, măsură-i în viață/ Restul e soartă.

Lumea și arta

Brâncuși:

- Lumea poate fi salvată prin artă. Artistul face, în fond, jucării...pentru oameni mari; el este ca și viermele de mătase. Nu trebuie să fie respectate sculpturile mele. Trebuie să le iubești și să ai dorința să te joci cu ele. Eu doresc să sculptez forme care pot oferi bucurie oamenilor.

Spiritul 21:

- Admirabil, te-i definit! În sfârșit...Am avut dreptate când am spus că de la tine începe arta ambientală, căci nu degeaba ai inventat piatra filosofală, care s-a tot căutat în secolul XX și încă se mai caută...

Brâncuși:

- Sinistrul pastor Malthus este un fel de nou Moise. El vine cu tablele sale infame și antivitaliste

și este luat pe scut de către protestanții și laicii
Artei moderne.

Spiritul 21:

- Nici tu și nici Tzara, nu ați suferit arta
modernistă, modernismul! Artă fără potențial.
Felicitări! Bravo!

Masa Tăcerii

Brâncuși:

- Acum, la bătrânețe, văd că, în fond, Masa Tăcerii
este o nouă „Cină cea de taină”...Linia Mesei
Tăcerii vă sugerează curbura închisă a cercului care
adună, unește și apropie...

Spiritul 21:

- Și eu care credeam că mergem într-o direcție și
mai eterică-spirituală mergem către începuturile
lumii lui Iacov și a semințiilor sale, douăsprezece,
care au alcătuit lumea...Primul altar al lui Moise,
„Numeri”, între țaria de sus și de jos, și care are ca
măsură cercul, la care lungimea e de trei ori lățimea
sa, altfel zis, are lungimea de π ori diametrul, iată
matematică geometrică, acum 3200 de ani. Formula
lungimii cercului, este veșnică; vezi, în geometrie
sălășuiește Domnul Dumnezeu, nu în artă! Nici în

cuvânt. Fals, Apostole Ioan. Și dacă începutul lumii ar fi Cristos, prima venire a Sa, atunci „Cina cea de Taină” trebuie redesenată după modelul ferm al Mesei Tăcerii...Și atunci, Iuda trebuie considerat Sfânt, că doar cele douăsprezece scaune sunt egale...

Măiastra și zborul spre ceruri

Brâncuși:

- Măiastra!...Ea se zbate aprig ca tot ceea ce am realizat până astăzi, să se înalțe spre ceruri.

Spiritul 21:

- Măiastra în zbor/ Dor de cădere-n abis/ Invers de vis. Până la urmă poetul în viață, nu e capabil decât de o singură idee măreață: starea de imponderabilitate! Măiastra în viață, nimic mai mult decât gândul, ...care săgeată.

Michelangelo și primitivii

Brâncuși:

- Michelangelo se inspiră din primitivi ca și din clasicitatea elenă și este prin spirit și carnea bolnavă, un elin decadent...Să ne amintim de

catharsisul aristotelic! Arta lui Michelangelo nici nu odihnește, și nici nu vindecă...

Spiritul 21:

- Fiindcă arta lui Michelangelo este artă adamică. Este plină de tensiune, de potențial, cum îmi place mie să spun; este artă, și, mai este operă fiindcă conține mult potențial. Potențialul este dat de material și manoperă!

Brâncuși:

- Sculptura lui Michelangelo este în întregime numai mușchi.

Spiritul 21:

- L'oeuvre de Michelangelo, c'est entièrement un bifteck!

O la, la...păi nu cunoști cele două „Pieta”, mai ales pe aceea numită „Rondanini”, unde nu se văd decât oasele...ca și la aceea ultrașlefuită (măcar atât trebuia să vezi! că-ți place luciul) unde Cristos este numai piele și os! ...Mușchii încheagă oasele și dau oamenilor viață, și tresar înaintea gândului, precum peștele își schimbă direcția mersului, instantaneu; expresia mișcării, expresia vieții, expresia desenului! desenul viu și dinamic! desenul care a fost înaintea cuvântului! ...și cu mult, înaintea gândului.

Minciuna, adevăr!

Brâncuși:

- Nu trebuie să minți, dar, dacă ai mințit vreodată, trebuie să suferi pentru minciuna aceea până ea va deveni adevăr.

Spiritul 21:

- Destul, nu spui nimic...sofisme! Fapta trece, ca ziua, leafa merge. Minciuna este inversul adevărului, și cea mai netrebnică plăsmuire. Dar și adevărurile pot fi false, pentru câștigare de timp sau salvare de la ceva rău, și-atunci?...bună sau rea, minciuna rămâne minciună, și adevărul, adevăr! În secolul XX , când aveam mulți prieteni, mie mi s-a cerut să mai folosesc și minciuna, căci adevărul supăra prea tare! După anul 2000, când se preconiza sfârșitul lumii, adevărul nu mai doare, și atunci am început să mint; doar în exterior, și nu în mine, și numai pentru politrucii.

Natura și minunile lumii

Brâncuși:

- Oamenii nu își mai dau seama de bucuria de a trăi, pentru că nici nu mai știu să privească minunile naturii.

Spiritul 21:

- Natura nu trebuie înțeleasă ca o înșiruire de minuni. Întreaga natură este o minune a Creației, a organizării și administrării prin simpla autoangrenare de stări. Așa trebuie înțeleasă natura, și copiat, după modelul ei. Încercând, să copieze natura omul se îndepărtează de ea, folosind antimateria în cercetarea și dezvoltarea sa: gena artificială, sămânța chimică-malthusiană. Legea schimbării se apropie mult și progresiv de asimptota sa. Schimbarea se produce, fără a aștepta să se schimbe și cauza...Schimbare la schimbare, și cauza plânge. Schimbarea devine artificială și nu ține cont de natură. Natura plânge. Cu cât omul se apropie mai mult de natură, cu atât legile sociale devin mai false. Legea contrariilor se asmute și forța centrifugă devine mai mare ca forța centripetă. În comunism legea naturii va devini lege unică. Și, nu ca acum: legea unică a pensiilor, legea unică a monumentelor, legea unică a salarizării fără norme de muncă...Brr, cum zicea Boc: legi nesimțite; în ce prostie de sistem am intrat, noi popor, care pe tine te-am dat!

Modelul și nudul

Brâncuși:

- La ce bun să lucrezi după niște modele? În acest fel nu ajungi să sculptezi decât... cadavre. Nudurile în sculptură nu sunt pe atât de frumoase ca broaștele râioase.

Spiritul 21:

- Mă rog, trebuia să fii și tu interesant prin noua estetică a cubiștilor, pentru pipițele tale americane sau ungurești...Ce treabă are noua estetică, a Prințesei X, cu Ecroșul tău din tinerețe sau excelentul portret al lui Carol Davila? De aia ai fost prieten cu Modigliani, care are niște nuduri atât de frumoase? Ești ca un copil care visează că a prins o pasăre; una a Măiestrei...Parisul a fost locul tău de joacă, și America-marele tău fan, adică tot femeile, cu mâna la păsărică! Și nu ți-a păsat că ăstea l-au schimbat pe Dumnezeu cu Ball. Dar, stai, greșesc! tu nu ai lucrat după cum vorbești, în mod sigur, așa după cum au crezul unii că ai vorbit. Auzi, aforisme! Așa a pățit și Leca Morariu cu Jurnalul său...Păi s-a gândit el că va fi publicat mot à mot, după moarte, împreună cu fuduliile lui? Foarte bine, dar puteau să mai suspende sau modifica din intimitățile care îi schimbă alura literară, valoarea! Niște perverși moldovenii ăștia! Arta nu poate exista fără nud, căci frumusețea și armonia sunt cele mai de preț daruri ale naturii, iar trupurile lor, ale oamenilor, care cultivă aceste daruri, în acest sens, sunt cele mai reușite. Cine nu iubește omul, nudul dorit, nudul său, nu poate iubi nimic, nici pe

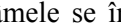
Dumnezeu, care în nici un caz nu este fotografie-icoană bună de iubit...De ce crezi că apropierea de trupul opus și iubit crește bătăile inimii celui aprins... Auzi: *les hommes nus dans la plastique sons moins beaux que les crapauds!*

Monumentul, apusul și răsăritul

Brâncuși:

- Un monument depinde întotdeauna de locul anumit pe care îl alegi și de cum va răsări sau va apune soarele deasupra lui, de însăși materia înconjurătoare...

Spiritul 21:

- Nu te supăra, pârț!...Ăștia, acum, nu aprobă decât monumentele propuse și executate de cioplitorii și turnătorii cu patalama de la uniunea lor artistică, unde membri sunt tot ei... O lucrare reușită de artă stă bine oriunde. Lucrarea de artă trebuie aprobată de responsabilul locului unde e amplasată și de cel care o comandă. Atât...în nici un caz, de artiștii concurenți sau criticii plătiți de ei. Și goangele, și furnicile, și râmele se întrupează în nud; , Coloana infinitului, sunt realități care arată că linia are o dimensiune, alta, decât distanța și nimeni nu poate ajunge direct, la capăt-țintă, decât pe un drum bine și obligatoriu calculat. Pasărea Măiastră, ca o săgeată, undă laser, este o poveste, un vis văzut cu ochii deschiși; ...la ea, contând poetul! Coloana

infinită, însă, este realitate; ...te cațeri, și nu ajungi nicăieri! Este cel mai crud-fioros monument pentru om. Funest, ca și Poarta Sărutului, este o cruce; doar Masa Tăcerii reprezintă o glorie, a omului!

Munca, o prostie!

Brâncuși:

- Munca este cel mai prostesc lucru, mai mult o cale și un mijloc. Însă nici Dumnezeu nu a scăpat de ea.

Spiritul 21:

- Mai pardon, maestre, care cioplești cu dalta și ciocanul, și mai puțin cu mașina de perforat și șlefuit; Dumnezeu a vorbit, și nu a muncit. A zis „să se facă”, nu a făcut; așa că nu are El treabă cu prostia...Numai la ruși există sintagma: cui îi place munca, e prost!...evreul, spunând: munca nu e o rușine și banul nu are miros. Neamțul pleacă la război, cântând, și căutând un nou loc de muncă; iar munca pentru el e cea mai mare bucurie. De aceea neamțul a câștigat al treilea război mondial și la mare concurență cu alt „prost” al lumii: galbenul din Chitai! Cum poți să vorbești așa, tocmai tu, autor al coloanei, care, cred, ai adormit pe ciocan, bătând la fel suprafețe identice și în neștire, sanchi, ai mai desoperit și numărul sacru: 1-2-4, sărindu-l pe trei...

Brâncuși:

- Să muncești ca și cum ai respira, cu bucurie și fără osteneală, iată țelul.

Spiritul 21:

- Ca țăranul român, la casa sa! de dimineața până seara, și, vorbind doar câinelui; bând și trei ciocane pe zi, de zeamă de prune. *Travailler come si on respirait, avec de la joie et sans fatigue, voilà le but...*sau: Să munșceti ca și cum ai reispri, cu burucie și frăă osalneteă, itaă țluel. Ce simplă e treaba, numai noi am complicat-o atât, cu limba noastră...Începutul și sfârșitul cuvântului e clar, și se înțelege treaba. Ca și la Coloana ta, început și sfârșit, mereu același, cunoscut; sau muncești doar ca să respiri, și te bucuri de nimic; sau ca amicul nostru oltean, poet de geniu, care a scos un cui și lumea a început să râdă de ce e așa complicat de simplu, și atât de căutat!..Prostia înseamnă, și aici îți dau dreptate, să muncești și să nu te bucuri de munca ta...

Naturalitatea, alegorie?

Brâncuși:

- Naturalitatea, în sculptură, constă în gândirea alegorică, simbol și sacralitate, sau în căutarea

esențelor ascunse în material; iar nu în reproducerea fotografică a aparențelor exterioare.

Secolul 21:

- Bine, dacă așa vrei tu să numești compoziția cu elemente simbolice. Simplu, simbolismul. Într-un fel, ceva de natura totemului...Coloana infinită este o toacă care cheamă spre infinit. Ciocanul lasă urme adânci în lemnul pe care îl bate, urme în rând. Efortul e-n gând, și-n faptă nimic...ca în boleroul lui Ravel sau într-un vals prelung. Poate chiar ca în vorba aia...

Nebunii rămân nebuni

Brâncuși:

- Nebunii nu sunt nebuni, ci doar tratați nebuni.

Spiritul 21:

- Hai că-mi placi. Nu mă mir acum, că nu-ți plac nudurile și le asemeni cu broaștele râioase. Nebunii-s nebuni, căci au uitat că s-au născut buni. Nebunii rămân nebuni și sunt numai buni să fie legați, decât să umble liber prin parc...

Noul născut, formă definitivă

Brâncuși:

- Noul născut rămâne o formă definitivă; el este calea care își ia obârșia în capul unei femei adormite - a unui copil întrevăzut dintr-o dată.

Spiritul 21:

- Femeia își dorește copil, când vrea să demonstreze că, la rândul ei, poate să fie mamă; sau, femeia își dorește să fie mamă mai mult decât își dorește să facă copii.

Ianus, oltean!

Brâncuși:

- Prototipul oltenilor noștri are două fețe ca și Ianus: bărbatul de omenie și gospodarul cuminte, al naturalității; care nu se plânge niciodată, ci surâde și construiește. El cunoaște voioșia ca pe o stare permanentă...În momentele cele grele iese la iveală viteazul, iar aura feeriei îl scaldă în azur...

Spiritul 21:

- O țară de haiduci... În prezent, la Brezoi de Vâlcea are loc, anual, o sărbătoare a lotrilor! Popor e asta? să te mândrești cu șmecheria și 'oția? Se zice că, și austriecii, când au fost aici, nu au rezistat din cauza lotrilor, care le-au asigurat o stare permanentă de hărțuială fizică. Da, de aici au plecat

în Bucovina de nord. Totuși un lucru este cert: nimănui din altă parte a țării, nu i se potrivește mai bine zicala: „Cine se ia cu mine bine/ Îi dau haina de pe mine” ...Bărbatul oltean este comunicativ, și iute! Da, și primitiv. În martie 1944, o evacuare mai potrivită a urmașilor lui Basarab I, a basarabenilor în Oltenia, nici că se putea... Integrarea lor a fost aproape instantanee. Și tot despre oltean, *Il connaît la gaiete en tant que condition permanente...* doar că Marin Sorescu - poetul arici - se credea, mai mult, lup singuratic!

Omul și diamantul propriu

Brâncuși:

- În fiecare om zac energii nebănuite, asemenea diamantelor ascunse în pământ. Fiecare își are însă diamantul său. Artistul prelucrează acest diamant brut, îl șlefuește și îl taie în zeci de fațete după forma pe care a întrevăzut-o în măruntaie și după visul său interior.

Spiritul 21:

- Cred că fiecare își are diamantele sale, și nu doar unul singur, pe care și le poate exploata, pe toate, în același timp sau separat, pe fiecare, pe rând. Este o aberație și o necuviință față de viață să-ți tăiești întreaga maturitate, făcând același lucru; și o sărăcie! ...în același timp.

Onestitatea și istețimea

Brâncuși:

- Să fii isteț este ceva, dar să fii onest, aceasta în adevăr merită osteneala.

Spiritul 21:

- Istețimea îți este dată de natură, deci o ai sau nu; onestitatea îți vine prin educație, așa că, nu pot fi amestecate. Și, apropo, a cui să fie osteneala? Și măscăriciul e isteț, dar numai un bătrân se poate declara onest, și bun, fiindcă amândouă sunt rezultanta unei vieți.

Opera de artă și naufragiul, moartea!

Brâncuși:

- Într-un naufragiu te agăți de o sfârâmatură pentru a te salva... Opera de artă este o astfel de sfârâmatură.

Spiritul 21:

- Scorburi și sfârâmături întâlnești oriunde; mai greu să definești naufragiul, dar opera de artă, astăzi, e un nonsens...Ce operă de artă? Orice produce un om, care activează în artă, este operă de artă? De când? Numai un lucru bine făcut, care-i

apreciat și de alții, este în același timp și operă, și artă. În aceste definiții se ascund multe neadevăruri, dar cel mai mare, și mai rău, este când autorul își prezintă înaintea lucrării sale certificatul de competență, și numele, care pentru cei mai mulți, astăzi, este o sursă de escrocherii. Certificatul poate fi cumpărat.

Brâncuși:

- Opera de artă trebuie să fie creată ca și o crimă perfectă, fără pată și fără urmă de autor...Arta mea este realitatea însăși. Arta nu este o evadare din realitate, ci o intrare în realitatea cea mai adevărată, poate în singura realitate valabilă.

Spiritul 21:

- Vezi, și tu spui că opera de artă trebuie să fie fără pată și fără autor. Dacă o luăm așa, și nu că artistul crează neapărat opere de artă, cum se înțelegea mai devreme, da! cu condiția, totuși, că autorul nu poate să dispară...Și crima perfectă are un autor. Ieșirea din eu este cu totul altceva...Mai departe! orice produs este realitate; poate vrei să spui: artă adevărată - propria-ți artă, dar cum arată cea falsă?...Ei, lasă, abstracționiștii, și nu toți, au evadat din realitate, precum și nirvaniștii, care, tot niște boemi sunt...și care nu este sigur că produc opere de artă! Voința de a trăi este esența vieții, și ea trebuie să rezulte și din tratarea artistică. Oricum,

viața, în genere, nu poate fi considerată abjectă-naufragiu și doar opera creată, salvarea condiției umane. Viața se supune regulilor naturale, și, nu poate fi abjectă...natura este perfectă. Ce operă mai colosală poate depăși fagurele de miere?

Brâncuși:

- Opera de artă trebuie să exprime tocmai ceea ce nu se supune morții. Însă trebuie să o facă printr-o asemenea formă care să rămână și o mărturie asupra epocii în care trăiește artistul.

Spiritul 21:

- Simplu, opera trebuie să fie adevărată și să exprime voința de a trăi; Prințesa X, nu se supune morții? sau ceea ce exprimă ea? Iar, referitor ca mărturie-oglină a timpului prezent, forma trebuie să fie și realistă-adevărată, și modernă!...Totul moare după ce omul închide ochii, mai repede sau mai târziu.

Opera completă, o aberație

Brâncuși:

- Nu-mi doresc câtuși de puțin o operă completă. Aceasta este ca un monument pentru morți, în vreme ce eu mă simt angrenat în plin lucru.

Spiritul 21:

- Păi dacă este completă, nu mai e modernă! s-a consumat tot. Autorul și opera sa au murit. Tu ai trecut la absint...Lasă, te trezești, când începi o altă variantă, o iei de la început, și cu gândul, și cu fapta, și cu altă formă mai îngăduitoare. Să fim serioși! ...opera completă, opera vieții-omnia-viața este o infinitate de forme și există prin cele două forme ale sale: naștere și moarte! parcă te-ai plânge unei pipițe liberale.

Orgolioșii și bășica de porc

Brâncuși:

- Orgolioșii se jignesc foarte ușor. Ca bășica de porc, la cea mai mică înțepătură se sparg.

Spiritul 21:

- Speculații! tu nu poți fi acuzat, căci nu cred să fi scris vreodată.

Dar, mai bine, să nu te umfli niciodată, ca să nu te spargi! Și nu-ți trebuie ac, e de ajuns să folosești limba, singura care poate atinge orgoliul. ...Din gura porcului mai bine faci o tobă, care sigur are un rost!

Oul sau începutul lumii

Brâncuși:

- Cu această formă - Oul sau începutul Lumii - eu aş putea să mişc Universul...Noi ne aflăm într-o sferă, însă ne jucăm mereu cu alte sfere. Le combinăm și le facem să strălucească. Am pus în Sculptură pentru orbi curiozitatea pentru ceea ce nu poate fi cunoscut: un ou unde clocesc cuburi mici, o țeastă omenească...

Spiritul 21:

- Oamenii ăștia care vor să devină prin tine și-au pus în cârcă sau în gură prea multe vorbe; oul este născut din găină, și nu din versuri. Paradoxal este că înaintea oului, a fost cocoșul și găina. Chintesența se probează de banalitate, simplul fapt, care nu are nevoie nici de gândire nici de cuvinte...ca la monocelulare. Totuși, cu „Începutul lumii”, „Oul”, ai nimerit-o...în căutarea ta de simplu și esență; nu ești singurul. În Basarabia și Bucovina, de Anul Nou se sorcovește cu boabe de grâu, iar Pipăruș Pătru s-a născut dintr-o babă care a înghițit un bob...Și David îl învinge pe Goliat, dar ovulul femeii este cel mai tare!...ciocănit de un drăcușor de om.

Parizianul și afacerea

Brâncuși:

- Cu parizianul nu pot să discut afaceri serioase, decât până la ora aperitivului. Pe urmă, vine ora șarmantă a dejunului, five o'clock-ul salonard și deliciile cinei, încărcate cu vaporii ghiftuielii și ai alcolizării...Noaptea aparțin extenuărilor rafinate. Goana după plăceri este patetică și mai dureroasă chiar decât la talpa iadului.

Spiritul 21:

- Talpa iadului este patetică? Să fim serioși. Talpa iadului, de care vorbești, este și în inima, și în stomacul nostru. Și dureroasă? Vai de câtă nevoie avem de astfel de dureri! Afaceri serioase-tranzacții comerciale? O ho, ho! Păi lui Proust i-au trebuit șapte cărți ca să - și găsească timpul pierdut, și tot nu l-a găsit.

Pasiunile și strigoii

Brâncuși:

- Noi ne jucăm cu gama tuturor pasiunilor, așa cum se joacă unii copii de-a stafiile, pentru a-și izgoni spaima de strigoii.

Spiritul 21:

- Copilul, permanent, în viață caută să nu mai fie copil, vrând să atingă statura tatălui, statura maestrului, dedându-se și la ce-i interzis; și e singurul care face asta; maturul, niciodată nu se joacă cu viața: ori este captat de muncă - de care fug strigoii - ori este captat de droguri și-atunci devine sperietoare pentru familie și pentru cetate.

Părinți, copii și nepoți

Brâncuși:

- Părinții și unchii ar trebui să ofere copiilor și nepoților lor cât mai mulți bani și cât mai puține...sfaturi. Darul străinului te subjugă. Darul părintelui este pilda și punga sa.

Spiritul 21:

- Tu nu poți să vorbești despre starea de părinte, fiindcă, la rândul tău, nu ai avut copii și nu ai fost părinte...poate la „guguștuce”. Dar ai dreptate cu pilda și punga părintelui: darul străinului te subjugă. De aceea mergem în vizite cu daruri; și cu cât interesul este mai mare, cu atât darul este mai costisitor!

Brâncuși:

- Datoria părintelui carpatin și balcanic este de a-și asigura casa și masa copiilor săi, oricât de numeroși ar fi ei și la orice oră din zi și din noapte, chiar dacă ies din pușcărie sau dau faliment; și la orice vârstă. Căminul său devine o insulă a paradisiului, unde ei își aruncă ancorele la naufragiu. ...Familia este și trebuie să rămână sacră.

Spiritul 21:

- Amin!...mai puțin „părintele carpantin”, doar nu este urs! *La famille est sacrée et doit rester comme tel.*

Păsările, zboruri pe verticală!

Brâncuși:

- Eu văd această Pasăre de aur foarte departe, la o sută de kilometri depărtare și de o asemenea măreție, încât să umple întreaga boltă cerească.

Spiritul 21:

- Cel mult poate să străpungă bolta cerească, și nu s-o umple. Păsările tale sunt femeii! Și Dumnezeu, cel ca noi, s-a născut dintr-o femeie, lăsând deoparte pasărea care nu este pasăre, ci o flamă sau o rachetă cu reacție.

Brâncuși:

- Pasărea de aur!... O lucrez continuu!... însă nu am găsit-o încă!

Spiritul 21:

- Cu cât ai s-o șlefuiiești mai mult, cu atât o vei găsi mai curând! Dar, totuși, au găsit-o cei care au pus-o să tragă treizeci de tone după ea!...inventatorii, care folosesc gândul înaintea materialului, care, cum spui tu și cu Michelangelo, conține opera; ha, ha, ha! Dar numai tu puteai să te înclini la ea și să visezi la o coloană a infinitului! felicitări.

Brâncuși:

- Păsările măiestre m-au fascinat și nu m-am mai eliberat din mreaja lor, niciodată.

Spiritul 21:

- Normal, muncă puțină și efect maxim. Păi, omule! cum să nu te fascineze ceva care fără motor te-nalță în timp, iar în normalitate, omului, nerămânându-i timp decât să se târască pe pământ... și, noroc cu frecarea! altfel, adio pasăre de aur! toți am fi fost păsări de aur...noroc cu frecarea, care ne-a creat iluzia zborului-ca vis!

Brâncuși:

- Pasărea măiastră este un simbol al zborului ce îl eliberează pe om din limitele materiei inerte. Aici am avut de luptat cu două mari probleme. Trebuia să arăt în forma plastică sensul spiritului, care este legat de materie. ...În filozofia mea asupra vieții, separarea materiei de spirit și orice soi de dualitate rămâne o iluzie. Sufletul și lutul formează o unitate. ...După cum observați, am reușit cumva să fac ca Pasărea măiastră să plutească.

Spiritul 21:

- Păi nu plutește, ci țâșnește! năicum un simbol al zborului...mai degrabă „Țestoasa în zbor” (țestoasa pe spate) este un simbol al plutirii în zbor. Pasărea Măiastră este un simbol al străpungerii cu laser, dar și o iluzie optică. Și la Coloană, paradoxal, iluzia acestui zbor-înălțare o au toți...stând cu capul pe spate și privind la un băț! Numai la juveți se putea întâmpla una ca asta....În 1937, acest „băț” a însemnat o minune a lumii tehnologice. Da, am mai spus, precum cuiul celui alt magistru al oltenilor, Arghezi, numai că în alt sens; al minunăției. Sigur, materialul nu poate fi separat de spirit și acesta este cel mai frumos aspect al naturii, al materialului.

Brâncuși:

- Păsările măiestre sunt o serie de obiecte diferite, născute dintr-o căutare unică, rămasă prin timp în continuu aceeași. Idealul realizării acestor sculpturi

ar fi o mărire care să umple întreaga boltă cerească. În ultimele două variante ale Păsărilor - cea albă și cea neagră, m-am apropiat cel mai profund de o dreaptă măsură. Și am realizat acest lucru, cu atât mai mult cu cât reușisem să mă detașez de persoana mea.

Spiritul 21:

- Da, mi se pare corect să le spui obiecte și nu opere de artă! Simplitatea se impune atât de mult în configurația formei, mai ales în aceste timpuri ale contemporaneității, încât materialul parcă se elimină; și totuși, nu este același lucru cu tabloul celui pictor care a pus un punct în centru și i-a zis Lumină! Chiar în această mare simplitate, materialul domină, parcă ar fi hrană pentru ochi; și mai este ceva...în aceste timpuri ale modernității, secolele XX și XXI, materialele naturale, fiind tot mai greu de abordat, câștigă în splendoare. Omul va alerga după puritatea naturală, singura în stare să salveze imaginea omului viitoare în sensul că nu poate fi propriul său călău. În fața catastrofei iminente, oamenii vor putea alcătui o singură ființă, datorită simplității în fața complexității; primul pas a fost făcut, chemându-se, zero și unu! Cod.

- Artiștii, nu se rușinează să se releve pe ei înșiși, înaintea propriilor lucrări.

Brâncuși:

- „Spre imensitatea văzduhului” - aceasta este Pasărea mea. Copil fiind, am visat totdeauna că aş fi vroit să zbor printre arbori, spre ceruri. De 45 de ani port nostalgia visului acestuia şi continu să creez Păsări măiestre. Eu nu doresc să reprezint nicio pasăre, ci să exprim însuşirea în sine, spiritul ei: zborul, elanul...Nu cred că voi izbuti vreodată...Dumnezeirea este pretutindeni; şi când uiţi cu desăvârşire de tine însuţi şi când te simţi umil şi când te dăruieşti. Divinitatea rămâne în opera ta; este magică...Iubesc tot ce se înalţă.

Spiritul 21:

- Pasărea este „una” şi spiritul zborului este „alta”. În sensul tău, mai degrabă peştele are forma care să imprime dinamica zborului, precum la înaintaşii tăi zborul era sinonim cu aripa păsării. Odată cu zborul cu reacţie, al prietenului tău, Coandă, spiritul zborului capătă altă dimensiune, nu cea a zborului de plutire, ci a săgetării înaltului. Da, numai unei doamne din New York, bună de mângâierea ta, i se putea întâmpla să îngenuncheze şi să plângă, de ce? de bucurie sau tristeţe? O olteancă de-a ta, cred, ţi-ar fi cântat o doină! Nici o pasăre de-a ta nu este o realitate ci numai o stare de spirit. În aceste lucrări, cred, te întâlneşti cu poezia şi nu cu filozofia. Se pare, că în munca de atelier lucrezi cu versificaţia, iar sub cerul liber lucrezi cu filozofia, deşi, ar fi trebuit să fie invers.

Brâncuși:

- Istovesc la Pasărea măiastră din 1909 încoace și mi se pare, iată, că nu am desăvârșit-o încă. Eu aș vroi să reprezint imponderabilitatea într-o formă concretă.

Spiritul 21:

- Pasărea măiastră, săgeată de aur, este chiar spiritul-simbolul stării de imponderabilitate, posibilă în realitate doar prin existența unui potențial uriaș care să învingă gravitația. Ei iată, că în artă, în imagine, lucrul acesta este posibil fără explicații în cuvinte. Aforismul sau cugetarea atribuită ție, alături de sculptura ta, este un lucru fără rost...

Peștele și gândul

Brâncuși:

- Când vezi un pește nu te mai gândești la solzii lui, ci te gândești numai la iuțeala mișcărilor sale, la corpul său strălucitor care înoată prin apă. Ei bine, iată ce am dorit eu să reprezint. ...am vroit să-i surprind scânteia - spirtul dinăuntru-i.

Spiritul 21:

- Frumos! cred că ești primul care vede scânteia din pește. Până la tine, prin pește, îl vedeam pe Sfântul Petru pe care l-a chemat și Simon, așa cum prin fulger îl vedeam pe Sfântul cu ploile, Ilie; sau îl vedeam pe cel sacrificat cu dezlegare în Sfântul Post...foarte curios. În viață omul trebuie, uneori, să aibă reacția peștelui, și, nu trebuie să uităm, în zodia peștelui sunt reprezentați doi pești: unul care trage într-un sens și altul, trăgând în sensul opus...Și sfântul Petru s-a îndoit la primul impuls. Peștele tău este atât de realist, în spiritul formei. Nimeni nu va putea să explice de ce peștele este cel mai rapid animal, mai rapid ca orice forță motoare pusă în mișcare; rapiditate, fără elan...parcă ar semăna cu gândul. Mersul său se schimbă instantaneu.

Cântecul pietrei

Brâncuși:

- Eu am făcut piatra să cânte pentru Umanitate...
Pietrele pot să devină dintr-o dată...șugubețe!

Spiritul 21:

- Da, dar cântecul fiind în piatră, nu e sigur că tu ești autorul, ai spus-o tu;...precum pietrele tale, orice material poate deveni șugubăț!...și Ieremia mânca albine, și istoria l-a păstrat ca pe un om serios.

Pilda, pământ fertil?

Brâncuși:

- Pilda fertilizează! Deci nu suntem niciodată singuri, chiar dacă am da pilda sihastrului.

Spiritul 21:

- Cum să fii singur dacă te naști din doi, și stai pe o stradă sau într-un bloc. Pilda sihastrului este pentru călugări, nu pentru noi; sau te consideri, în sculptură, un sihastru. Cred, că în Parcul din Târgu Jiu ești un stareț.

Piramida și fatalitatea

Brâncuși:

- Oamenii văd lumea ca pe o „piramidă fatală”, și se înghesuie înăuntru-i, pentru a ajunge cât mai sus, înspre vârful-i, drept pentru care se și sfâșie între ei și sunt cu totul nefericiți....

Spiritul 21:

- Ce-i mai interesați și cu posibilități speră să ajungă în vârf, pe dinafară, și nu se înghesuie în lupta din interior, care nu exclude urcarea peste cadavre. Cel mai bine să nu vezi lumea ca o piramidă, ci ca pe o realitate care decretează că cea

mai importantă condiție a vieții pământene este gravitația. - Să ari cu spinarea ta, pământul, Adame!...dacă ți-a plăcut dragostea de sine, gândul despre tine, Eva, a zis Domnul! Dacă unești două piramide în zona vârfurilor, le întrepătrunzi astfel ca să realizezi dimensiunile 1 - 2 - 4, cum ai spus tu, realizezi o clepsidră! ...care este însăși viața omului!...puse mai multe astfel de vieți, cap la cap, rezultă Coloana Infinitului. Nu cred în fatalitatea piramidei ca mijlocitor de înălțare a omului, decât într-o viață fără rost. Nici coloana nu se ascute spre vârf. Concurența, în viața comunității trebuie bine ținută în frâu, prin însăși obiectivitatea faptelor, care trebuie răsplătite după merit. Rezultă, atunci, o creștere obiectivă și mai ales, colectivă. Bogatul deștept a vrut întotdeauna să ajungă mai sus prin asigurarea bunăstării celorlalți. Altfel spus, cu adevărat, nu există bogat între săraci! Cu o piramidă unii spuneau că ascute lamele de ras! Acum au dispărut lamele și piramidele nu mai au nici un rost.

Brâncuși:

- Să nu te avânți niciodată prea sus pe piramidă. Jos sunt atât de multe locuri libere! În vârf ajung prea puțini și sunt prea repede aruncați și zvârliți. Viața se află acolo jos pe pământ.

Spiritul 21:

- Vezi, și tu ai ajuns la aceeași concluzie, după ce, însă, ai numit piramida, fatalistă. Cred, că atunci când ai răsturnat țestoasa cu spinarea la sol ai dat verdictul înălțării imposibile a animalului legat de pământ; sau, posibilă doar în spirit, precum Pasărea de aur! Poarta Sărutului este îndemnul către împărăția pământului!...sau, cum ar spune Stravinski, adevărata „Sacre du printemps”!

Plăcerea și munca

Brâncuși:

- Plăcerea cu care lucrează artistul este însăși inima artei sale. Fără inimă, nu există Artă! Și cea dintâi condiție este să îți placă ție, să îndrăgești și să iubești fierbinte ceea ce faci. Să fie întâia bucurie a ta. Iar prin bucuria ta să oferi bucurie și celorlalți.

Spiritul 21:

- Mai devreme spuneai altceva, că munca e o prostie! Acum, munca este o plăcere. Plăcere este tot ce te face să uiți fatalitatea. Munca proprie, aleasă de tine, este prima dintre plăceri...apoi urmează celelalte! Chiar și copilul refuză sânul mamei în favoarea jocului, care este prima pasiune a sa.

În artă, plânsul este totuna cu râsul, care sunt primele reacții, primare așa zice, la starea care

provoacă plăcerea. Și în arta teatrului, simbolul, masca, reprezintă pe aceeași față, râsul și plânsul.

Poarta sărutului, coloane ale infinitului!

Brâncuși:

- Coloanele Templului Sărutului sunt rodul unor îndelungați ani de căutări. La început, am tăiat direct în piatră grupul celor două ființe înlănțuite. Iar apoi, după mai multă vreme m-a purtat constant gândul spre etnizarea unei înalte Porți...a unei Porți prin care să se poată trece dincolo...

Spiritul 21:

- Dincolo? unde? poate totuși aici, după ce nu mai suntem. Da, acest lucru se realizează prin sărut; apoi, prin segmentare și prin germinare, menținându-ne în timp. Tatăl prin fiu rămâne prezent după ce moare, în viitor. Asta înseamnă „dincolo”...Fiindcă dacă stăm pe scaunul Mesei Tăcerii și ne uităm prin Poarta Sărutului la vestita Coloană, înțelegem ce suntem, și ce înseamnă „dincolo”. Dincolo, nu poate să fie decât aici, unde s-au rostuit acești stâlpi ai Porții!

Brâncuși:

- Nu vedeți oare acești ochi? Profilul acestor doi ochi uniți în Templul Sărutului?...Ei bine, aceste

profiluri ale Porții Sărutului reprezintă contopirea, prin dragoste, între bărbat și femeie.

Spiritul 21:

- Da, dar poate fi și invers, și care este tot aia, rostul acestor simboluri care se succed în viață sau cum îi spune Schopenhauer, voință de viață, este vitalitatea acestui ciclu de segmentare și germinare, perpetuarea lui în timp. Segmentarea este simbolul și fapta vitală a lumii. Efectul, este deasupra cauzei. Astăzi segmentarea - fisiunea nucleară produce cea mai gozavă și ieftină dintre energii. Însuși Soarele este o înșiruire de segmentări-fisiuni.

Prometeu și potențialul

Brâncuși:

- Prometeul meu, dacă este așezat cum trebuie, îi poți vedea capul cum i se lasă pe spate, peste umăr, în vreme ce vulturul îi devoră ficatul.

Spiritul 21:

- Eu văd în această lucrare a ta chintesența vieții în acest univers...Potențialul, forța în așteptare; după Prometeu oamenii învață să folosească știința tehnologică, ascunsă în esența sămânței plină de potențial. Și totuși, descrierea ta este valabilă și

pentru frecventele tale lucrări, „Cap de copil”...parcă ai fi vrut să simbolizezi, supliciul.

Recunoștința față de pământ

Brâncuși:

- Nu vom fi niciodată îndeajuns de recunoscători față de pământul care ne-a dat totul....

Spiritul 21:

- Este incredibil cum din negura și greutatea pământului răsar cele mai splendide și utile lucruri: tot ce e mai bun pe pământ! Pământul, în interior, este mai curat decât cerul și din el vine cea mai curată apă.

Regele, cerșetorul și viermele

Brâncuși:

- Rege sau cerșetor - este totuna în fața Eternității.

Spiritul 21:

- Și regele, și cerșetorul sunt mâncați de un același vierme; a spus-o și Hamlet; dar, între viermi, nu există diferență. Întunericul egalizează lucrurile. Așa este și noaptea, somnul; visele sunt pure

întâmplări într-o lume lipsită de orice responsabilitate. După acest model, nu există Rai. Între întuneric și moarte nu există decât un pas.

Forța și masa crează accelerația

Brâncuși:

- Nu-mi place să reprezint în statuile mele forța - mai mult mușchiulară - ci ființe care sunt eterice în sine.

Spiritul 21:

- Ca Prințesa X? Vai, vai ce greu muncim și ce ușor vorbim. În fond, starea de imponderabilitate în vis, zborul oniric, caracterizează tinerețea, în permanență fiind regretată. La bătrânețe, omul nu mai zboară, nu mai simte această imponderabilitate, visează tot timpul că se îndepărtează în direcție necunoscută, că se pierde, că picioarele sale sunt din plumb...Însă, forță mai puternică ca cea zăvorâtă în Poarta Sărutului, nu cred că există.

Brâncuși:

- Eu nu doresc să reprezint în sculpturile mele fapte terestre-hamali grei, ci ființe înaripate și eliberatoare. Și, pentru aceasta, nu ar trebui să glorificăm nicidecum munca în sine sau dificultatea efortului. Acestea rămân cele mai nenorocite

dintre lucruri și nu sunt, în definitiv, decât un mijloc. Însă până și Creatorul le-a împrumutat în drumul său.

Spiritul 21:

- Ca preocupare, munca este unica șansă a vieții... Altfel ea este ca o bășică, care se umflă și mai apoi dispare. Omul nu o glorifică, își șterge sudoarea, și caută în permanență să o înlocuiască, cu una mai ușoară. Așa ai făcut și tu: la început ai sculptat un Vitelius, un Carol Davila, un Cap de copil - supliciu - pentru ca mai apoi să sculptezi un Prometeu, o pasăre, și, iarăși, pasăre, o... Coloană a infinitului, așa, ca să pui pecete. Munca nu se termină niciodată! Ea l-a făcut pe om, și este singura lui proprietate împreună cu starea de veghe, care păzește față de ineptiala mărturisirea a morții...

Rânduiala oamenilor, orizontală!

Brâncuși:

- Ar fi cu mult mai firesc, poate, ca rânduiala oamenilor să fie orizontală, asemenea firelor de grâu, care se desfășoară libere pe întinsul câmpiei și primesc, toate în același fel, bătaia vântului și arșița soarelui, ploaia și binecuvântarea cerului.

Spiritul 21:

- Hm, toate erau mai bune, dacă nu fugeau toți să se cațere spre vârful piramidei, prin interior, călcându-se în picioare, față de variantă cățărării pe plan înclinat, pe exteriorul piramidei. Toate erau mai bune dacă erau aidoma Mesei Tăcerii, toți o horă, și nu o pendulare către infiniții inexistenți, dar sec prezentat prin rânduiala din Coloană.

Oamenii nu sunt ca fiarele sau frunzele, deși seamănă bine cu ele...oamenii au creier mare și dețin informația, și au boala de a o folosi în căutarea zilei de mâine.

Rodin și reconstrucția sculpturii

Brâncuși:

- De la Michelangelo încoace, sculptorii au vroit să realizeze grandiosul, însă nu au reușit decât să facă grandilocvență. Și este cu totul inutil de a vă cita un nume. În secolul al 19-lea, situația artei sculpturii era disperată. Apare însă Rodin care transformă totul. Grație lui, omul a redevenit măsură și model după care se restructurează statuia. Mulțumită lui, sculptura a redevenit omenească, în dimensiunile ei și în semnificația conținutului. Influența lui Rodin a fost și va rămâne imensă.

Spiritul 21:

- În secolul romantic, XIX, arta are două componente: produsul și autorul său, ajungând ca în secolul XX, autorul să rămână singur...

E prea de tot; aici nu vrei mușchi, aici nu vrei similitudine cu omul naturii-figurativ... Ce transformă Rodin? Poți să vorbești până mâine, și să te asculte doar, pițipoancele! Crezi că este o revoluție, așa cum ai făcut tu când ai părăsit nudul pentru piramidă?...și oul, pentru Prometeu? haida de! aducerea figurativului pe trotuar, nu este revoluție în sculptură-ca meserie!

Brâncuși:

- Auguste Rodin prezintă o atitudine modestă în fața artei sale, iar atunci când a terminat opera sa, Balzac, care rămâne punctul de plecare incontestabil al sculpturii moderne, el a declarat: „abia de acum înainte aș vroi să încep să sculptez”.

Spiritul 21:

- Mă rog, e prea puțin, dar rămâne. Deși eu zic că începutul sculpturii moderne îl dă Pieta Rondanini. ”Balzacul” lui Rodin aduce transfigurarea romantică. Însă, tot de la el, religiosul-confundat cu vechi și prost iese din sfera de preocupare al artei occidentale, căci în patria ta, nici măcar nu avea de unde să iasă. De aceea mă și mir: de ce se întrebă toți că ai plecat din țara ta, în Germania, și, definitiv în Franța.

Brâncuși:

- Fără descoperirile lui Auguste Rodin, cele ce am realizat eu nu ar fi fost cu putință.

Spiritul 21:

- Deci îți asumi această nouă situație, care te face un urmaș al lui Rodin! înseamnă că l-ai cunoscut și învățat de la el! înseamnă că, iată, a crescut ceva la umbra stejarului bătrân! Rodin a fost un fel de Adam, iar tu, un fel de profet Isaia. Iată, și la Michelangelo și la Rodin, ca mai în toate adevărurile, mintea bună abia la bătrânețe vine. Și la unul și la altul latura modernă se afirmă spre sfârșitul carierei. Apropo! ...oare în aceste vremuri, atât de avansate-secolul XXI, de ce bătrânii sunt dați la o parte? din toate sectoarele de viață? de ce la optisprezece ani tinerii sunt îndemnați să facă politică?

Românii și România

Brâncuși:

- În arborele latin, noi românii am fost fructul care s-a copt ceva mai târziu. Însă aici, la hotarul dintre cele două lumi Orientul și Occidentul, unde trăim noi, avem un mare destin!...

Spiritul 21:

- Și alții înainte de noi, mult mai buni acum, au fost traci. Care popor construiește? Regii construiesc - restul trebuie să trăiască și numai să muncească; marile destine privesc construcția, tehnologia, munca! Mare destin dacă avem în vedere numai popia, importul de mâncare! administrația și contabilitatea, ingineria banului, care nu-i al tău. Dar, totuși, biograful tău, cel care ți-a pus în gură acest aforism, a vrut să-i pedepsească pe acei români care nu ți-au primit ca moștenire, opera! Iată-te la Paris, prevestind viitorul de aur al patriei latine.

Brâncuși:

- Duceți-vă la noi, în România, să vedeți oamenii, costumele, locurile...Duceți-vă să vedeți ceea ce am putut să realizez eu la Târgu Jiu!...

Spiritul 21:

- De ce n-ai avut și tu niscaiva puicuțe de pe la noi! Parcă lucrezi la Oficiul de Turism Carpați cu sediul la Paris...Eu nu am întâlnit niciodată un franțuz să vină să caște gura la vreo mănăstire sau la vreun stâlp înfipt în pământ și care să regenereze- revitalizeze munca... Din contră, la noi, primii suntem în top, munca a dispărut, românul, învățând

de pe Pământ, cum trebuie muncit în Rai! sau dacă mai trebuie muncit.

Brâncuși:

- Ați observat că prima grijă a omului nostru cu cheag este să-și construiască o casă nouă? Veneticii nu construiesc...

Spiritul 21:

- Acum construiesc și fără cheag...românii au speriat lumea! Vilele au răsărit din te miri ce și cum.

Brâncuși:

- La noi, în România, nu se ia niciodată o hotărâre, când cei bătrâni stau jos, iar tinerii în picioare.

Spiritul 21:

- Ciudat aforism, au fost vreodată întrebați părinții? la români? Cred ca a fost rostit la Radio France International odată cu înființarea Ligii Națiunilor! Țăranul român este singurul care se naște ca să moară. Tocmai de asta moare foarte greu, din moment ce și acum în secolul XXI este într-un procent supraunitar în raport cu orășeanul. Este singurul care-și pune din vreme haine de-oparte ca să fie mândru de propria înmormântare;...își

cumpără covrigi și colaci. În rest , toată viața este și bou și vacă. Bou pentru stat, și vacă pentru familie! Ba nu! în antichitate românii aveau sfat de bătrâni-real. Nu românesc, ci dacic. Probabil, sigur, înastă lume a stupidității, identitatea este imposibilă, la rase, în decursul a trei sute de ani...după atâta amestec!

Brâncuși:

- Țăranii români știu de la mic la mare ceea ce este bine și ceea ce este rău. Tablele lor de valori sunt cuprinse în proverbele, în datinile și în doctrina străbunilor, ca și în filosofia naturalității.

Spiritul 21:

- Stăpînii țăranilor, ciocoi vechi și noi, se bucură că aceștia nu există decât în proverbe, în stihuri străbune și într-o filozofie a naturalității...Adică ori țăran, ori vită, oaie, berbec sau capră. Când va dispărea țăranul român, atunci, abia atunci va dispărea și România, Valahia sau Dacia.

Românii și africanii

Brâncuși:

- Din toată lumea, numai românii și africanii au știut cum să sculpteze lemnul.

Spiritul 21:

- Îmi pare rău maestre, confuzi materialele; lemnul nostru nu este lemnul lor; ...deși ai vorbit atât de mult în aforismele atribuite ție despre un anume spirit al materialului. Noi putem vorbi despre o civilizație a lemnului, pe când africanii nu știau până nu demult ce este tehnologia de prelucrare a lemnului cu cele mai sofisticate scule tăietoare de lemn. Nu știau folosi nici ciocanul și nici dalta vălurită...Până nu demult, nu știau rolul cuiului inventat de un oltean!, și, legau crăcile cu fel de fel de ierburi tehnologice...Chiar nu știai că sunt biserici din lemn! pe cuprinsul patriei tale de origine, care depășesc cu mult coloana ta a nesfârșitului? Nu crezi că este prea multă poezie de cartier în unele dintre lucrări? Nu crezi că coloana ta putea să fie, doar ce-i al tău, din lemn? În altă ordine de idei, românii nu își construiesc totemuri, iar lemnul îl folosesc doar în suport pentru icoane! restul, românii, popor european, își pun lemnul la treabă, în locul lor sau altor materiale invenții ale civilizației oceanului.

Rugăciunea, femeie plângând!

Brâncuși:

- „Rugăciunea” - o comanda obișnuită ca oricare altă comandă. Dar era prima mea ciocnire cu responsabilitatea. Monumentul trebuia să reprezinte

o femeie plângând. Însă cum era să fac, oare, o femeie goală în cimitir? Am făcut, atunci, din materia ce mi se pusese la dispoziție o ...rugăciune.

Spiritul 21:

- Iarăși, numai prostii spui și fără rost. Păi Rugăciunea din Montparnasse nu este goală? Ce naiba, este o femeie stilizată, dar foarte aproape de real. Tu nu ai căutat decât realitatea naturală, și ea era destulă în jurul tău.

Sărutul

Brâncuși:

- „Sărutul” a reprezentat pentru mine drumul Damascului.

În „Sărutul” nu a fost vorba de o copie fidelă a două modele - bărbat femeie, care se drăgostesc, ci despre o viziune a iubirii fără de moarte, pe care am văzut-o cu ochii minții....Cu cât veți privi mai mult această operă, cu atât mai ușor îi veți descoperi sensul: misterul fecundității și al morții rămâne însuși misterul acestei iubiri - care va supraviețui chiar și dincolo de mormânt...

Spiritul 21:

- „Sărutul” tău este un simbol, alfel el nu există. Lucrarea ta reprezintă schematic, în volum, cuplul

matrimonial, unit, în așteptarea ființei noi, a treia. Orice asemănare cu „Sărutul” lui Rodin este o prostie. Da, este adevărat, prin el se deschide noua geometrie, formă, simbolul, în sculptura modernă. Sărutul, opera ta, transformă femeia și bărbatul în cei doi mari anonimi ai lumii, dar plantează în memoria colectivă ideea substanțială a produsului rezultat din unirea lor, veșnicia iubirii, cauză a eternizării speciei omenești.

Brâncuși:

- Consacrând, așa cum îmi este obiceiul, multă vreme acestei sculpturi, mi-am dat seama în ce măsură oglindirea formelor exterioare a două ființe este departe de adevărul esențial. Cât de îndepărtate sunt sculpturile acelea de marele eveniment al nașterii acelor ființe, de bucuriile și de tragediile lor, ca să nu mai vorbesc de măreția vieții și a morții...Aceasta rămâne povestea sculpturii mele Sărutul înălțată în cimitirul Montparnasse și compusă în forma literei M - moartea.

Spiritul 21:

- Să credem că prin acest monument din cimitirul Montparnasse ai vrut să redai, sugestiv, această comuniune dintre viață și moarte, definiție în același timp a vieții și a morții? similar unei uniuni dintre femeie și bărbat? Sigur, atunci putem reduce totul, în univers, la una două idei esențiale. Cred,

totuși, că este vorba de o speculație, în vorbe - nu în sculptura respectivă, prin care se trage linie asupra unei stări generale, de bază în natură: orice adevăr conține și un neadevăr, contopirea este naștere, magnetismul este motorul vieții - ține împreună etc. Acestea sunt generalități primare - legi - cei mai mulți, sintetizând până ajung la neadevăr. Esențialitatea punctului, dar punctul nu există! despre el numai se știe, se referențiază. Dar pe om nu-l ajută cu nimic. Acesta este pericolul esențializării absolute. Viața reunită cu moartea nu există, fiindcă una din părți o neagă pe cealaltă; și nu reușim nimic dacă o punem în evidență pe cea despre care nu știm nimic... Rezultă că acest sărut - M - este făcut pentru nimeni. Rămâne să ne desfătăm cu cel știut și cunoscut de toată lumea, și care există în orice direcție a naturii, și nu în cimitire...

Sculptorul Brâncuși

Brâncuși:

- Sculptorul este un gânditor, iar nu un fotograf al unor aparențe derizorii, multiforme și contradictorii.

Spiritul 21:

- Din punctul ăsta de vedere, cred, opera ta este o magie a simbolismului în secolul XX.

Brâncuși:

- Să folosești un material moale și să continui să adaugi la el până ce este atinsă forma preconceptută și să o aplici asupra unui alt material, permanent, solid, este o crimă împotriva naturii...Toate materialele dețin în ele însele sculptura pe care omul o dorește; el trebuie să trudească, însă, și să o scoată, eliminând acel material de prisos, care o acoperă.

Spiritul 21:

- Confuz, foarte confuz maestre. Să spui că o lucrare există în material, și să o tot repeți (bine, bine, ca și Michelangelo), este o treabă fără rost. Toată lumea știe că este normal ca o lucrare să vină dintr-un material și nu din eter, cum le-ar plăcea poezior să spună. Nu ei, chibiții lor. Dar ce ne facem cu prima parte a aforismului care pur și simplu neagă frumoasele și valoroasele tale lucrări în bronz...Înseamnă că Coloana născută din tuci alămit este o crimă? Dar Pasărea de aur? De ce trebuie să vorbim fără rost?

Brâncuși:

- Sculptura rămâne o expresie a acțiunii Naturii.

Spiritul 21:

- Doar dacă vrei să spui că sculptura are un rost și ea ia o formă care reprezintă un potențial. Restul e fleoșc, am văzut destule aberații numite Instalații, sau, mai demult, câteva linguri de lemn puse într-o cană de lut ars și numită, operă de artă! - patriotism. Și apoi nu uita, ce ...vorba ceea. După legi conștiente, numai Tehnologia acționează asupra materialului; Natura, nu!

Brâncuși:

- Sculpturile mele sunt fecioarele mele!...Le gătesc ca de nuntă!...

Spiritul 21:

- De feciorul tău, Prometeu, ai uitat? Pe el în ce îl îmbraci?

Brâncuși:

- Sculpturile mele sunt chiar și pentru orbi.

Spiritul 21:

- Lasă, lasă! doar nu-s trupuri de femeie, și numai ce-ai spus odată, că femeia goală, și bărbatul așisderea-mai mult el, nu-ți place!

Brâncuși:

- Păsările de aur, Măiestrele și Coloana sunt niște proiecte care, o dată mărite, ar putea să umple toată bolta cerească și să o susțină. Țelul sculpturii rămâne o nobilă simplitate și o grandoare caldă.

Spiritul 21:

- Bravo maestre: zii, tot așa! ăștia nu admit inginerul sculptor și nici arta - inginerie. Acum o lasă doar în seama banului. Iată, chiar domnia ta vorbești de proiecte, dar, așa cum trebuie! Proiecte în industria pietrei și a metalului. Mai departe, mergem și ne gândim la o inginerie a formelor tridimensionale, la daltă sau la mașina de frezat, la inginerul sculptor în secolul XXI, că pe cel din secolul XIX l-am uitat. Din păcate nu ar putea susține bolta căci ea ar fi străpunsă chiar și de Poarta Sărutului, care s-ar transforma într-un magnet cu picioarele în sus...

Brâncuși:

- Sculptura mea Cocoșul nu mai este cocoș; iar Pasărea măiastră nu mai este o pasăre; au devenit simboluri. Eu am căutat naturalul, frumosul primar, nemijlocit și etern. Doresc ca Păsările și Cocoșii mei să umple odată întreg universul și să exprime marea Eliberare! Păsările măiestre zboară, însă Cocoșii cântă!...

Spiritul 21:

- He, hei, ce primadone ai, omule! Păsările măiestre zboară, iar Cocoșii cântă! Ce să mai spun...Atelierul tău este o pădure, în care se plimbă surdo - muții. Să cânte nenicule până la Apocalipsă! De aia nu merg eu să-ți văd atelierul din Paris, muzeu pentru secolele ce au să vină... Marea eliberare de pe Terra? De ce? Eu mă mulțumesc chiar și cu această lume în care unii tot amenință cu greva aviară. Cocoșul meu, din băătăură, cântă! Cu-al tău, însă, aș putea să tai și lemne! Odată sabie, acum și fierăstrău...Am avut dreptate când am spus: omul trebuie să observe, Natura face tot.

Realitatea și echilibrul absolut

Brâncuși:

- Să dai senzațiile realității astfel cum ni le procură natura însăși, fără însă a reproduce sau a imita, este astăzi cea mai vastă problemă a Artei. A crea un obiect care îți dă prin propriul său organism ceea ce natura face prin miracolul ei etern, este ceea ce arta își dorește.Și a realiza aceasta înseamnă a intra în spiritul universal al lucrurilor și nu a te limita la imitarea imaginii lor. O operă de artă astfel concepută va tinde către echilibrul absolut; iar echilibrul absolut rămâne perfecta expresie a frumosului.

Spiritul 21:

- Ce Dumnezeu, înțeleg să mă exprim frumos; dar să tot visezi cu ochii deschiși la pasărea care se ascunde după colțul Lunii, nu prea este în regulă, mai ales în această meserie, a sculptorului!... „Echilibrul absolut rămâne perfecta expresie a frumosului”; „Opera de artă...tinde către echilibrul absolut”; ...da, chiar „Echilibrul absolut”!... „Să intri în spiritul universal al lucrurilor, și nu doar a te limita la imitarea imaginii lor!”...Le-ai zis-o maestre, cred că te-au pupat toți artiștii umblători pe sârmă, toate indiencele de la Moulin Rouge, și americancele din Montparnasse, pentru asemenea dumnezeiești expresii când le mâncai din colivă...

Simplitatea naturală, scop în artă

Brâncuși:

- Simplitatea nu este un scop în Artă, însă ajungi la simplitate fără voia ta, apropiindu-te de sensul cel real al lucrurilor. Simplitatea este o complexitate și trebuie să te hrănești cu „esența” ca să poți să-i înțelegi valoarea.

Spiritul 21:

- Acum înțeleg de ce toți poeții și alde cei ca ei te-au numit filosof... Pentru vorbe, și nu pentru filosofia înscrisă în opere!...Să nu mai repetăm.

Brâncuși:

- Simplitatea în artă este în general o complexitate rezolvată. Pericolul simplității este...grosieritatea.

Spiritul 21:

- Simplitatea nu poate fi scop în sine. Și totuși, trebuie să dăm socoteală urmașilor pentru vorbele noastre, au trecut aproape o sută de ani...Opera ta nu are nevoie de cuvinte, mai mult, ele îi dăunează, punând opera în lumina calamburului... Ce Dumnezeu, acum vorbim de simplitate în loc de finisare, de grosieritate în loc de eboș sau degajare; de pericolul simplității care este grosieritatea, când mai bine ai spune-o pe șleau, că unii cabotini rup craca din copac și-o pun pe soclu, spunându-i cu ce seamănă...Ha, ha, ha.

Cine se învârtește în jurul punctului nu câștigă nimic, dă numai impresia că lucrează cu capul și caută esența-simplitate. Punctul este nimic. Cel mai simplu lucru este nimicul! Chiar așa.

Societatea, binele și răul

Brâncuși:

- Când o societate nu mai cunoaște sau amestecă binele cu răul, ea se află pe povârnișul pierzaniei.

Spiritul 21:

- Toate societățile nu mai știu să distingă binele de rău, când țelul lor este banul, iar când banul este Dumnezeu, atunci ele se năruie.

Brâncuși:

- În materie socială trebuie răsturnată cât mai repede piramida tuturor nedreptăților, însă nicidecum prin vreo egalizare neghioabă și cu totul imposibil de realizat, ci printr-o egalizare naturală.

Spiritul 21:

- Imposibil de realizat maestre, ci poate în Raiul care din păcate nu există după acest model al realității noastre, chiar natura! Voința de a trăi, nu egalizează, ci îl impune pe cel mai tare. Păcat că acum, cel mai tare este banul de hârtie...O utopie spusă în Montparnassul tău cu cupolă azurie! ...și cu zeci de teorii taman bune să fie spălate de o apă de ploaie!

Tutuirea, în comunități

Brâncuși:

- Soții să nu își vorbească măscări. Pe vremuri ei nici nu se tutuiau decât noaptea, la șira de paie, ca logodnici, și în patul conjugal între patru ochi și pe

șoptite. Moda tutuiei este mitocănească. Aristocrații și țărani nu se tutuiesc.

Spiritul 21:

- Și unii și alții, numai între ei, se înjură pe la spate...Și aristocrații și țărani sunt foarte departe unii de alții...Nici unii, nici alții, nu iubesc comunitatea, stau în palate izolate sau în bordeie pe măsura singurătății fiecăruia. Specificul lor este izolarea, deși țăranul român nu-și încuie nici ușa nici poarta; nu se tutuiesc în familie, dar între vecini, da! ...Când nu te tutuiești, deși împarți scaunul și masa, biroul, întrunirea de cenaclu, atunci vrei să pui un zid între tine și ceilalți.

Spaima, prezență continuă

Brâncuși:

- Spaima existențială constă și în spaima lipsei pâinii celei de toate zilele. Au fost și în Egipt și în Iudeea șapte ani grași și șapte ani slabi; însă astăzi se trăiește numai de la mână până la gură. Magnații au spaima crahurilor, iar săracii teama de șomaj.

Spiritul 21:

- Cuminența Pământului este cel mai speriat animal (la modul grosier). Cu cât are creierul mai mare cu atât animalul este mai sperios. Oamenii

care nu se sperie, nu gândesc. Omul este conștient de lipsa de perspectivă, de viitor, și de aceea rămâne un continuu îngândurat.

Tatăl și fiul, o taină

Brâncuși:

- Tatăl spune fiului că „lucrul rușinoase” se pot săvârși, însă nu grăiește niciodată în jurul lor și de față cu el. Să vorbească, dacă are o gură spurcată, cu prietenii deșuchiați. Iar dacă vrea știri, să se adreseze unchilor, însă în mare taină.

Spiritul 21:

- În timpul vieții, tatăl este foarte departe de fiul său, dar după moarte, devine cel mai apropiat. De multe ori, devine așa imediat la maturitatea fiului.

Tăietura directă și modelajul

Brâncuși:

- Opera de artă necesită o uriașă răbdare și mai presus de toate o înverșunată luptă împotriva materialelor. Și nu poți să duci această luptă decât dacă folosești tăietura directă.

Modelajul, ei bine, acesta este mai ușor, permite revenirea, corectura, schimbarea, adaosul, pe când tăietura directă impune o confruntare fără milă între

artist și materialele pe care el trebuie să le învingă. Și aici este necesar meșteșugul... în fond, dacă te gândești bine, nu au existat decât admirabili artizani în sculptură, nu mari artiști. Iar decăderea acestei arte a sculpturii a început o dată cu abandonarea acelei tăieturi directe, care îi permite sculptorului să câștige cu fiecare dintre operele sale, propria sa victorie asupra materialelor.

Spiritul 21:

- Modelarea este mai aproape de Dumnezeu, vezi opera sa, Adam, cel modelat în lut. Tăietura directă, este mai aproape chirurgului, prin care același Dumnezeu a tăiat direct o coastă din Adam și a creat-o pe Eva. Și unul și celălalt sunt contra principiului divin: să nu-ți faci chip cioplit!... iată, cioplitura, tăietura directă în final, are mai mare trecere față de Domnul... De al Rodin încoace arta turnării metalelor este mai răspândită decât arta cioplitului.

Timpul, inovație și progres

Brâncuși:

- Timpul perfecționează spiritul omenesc, iar spiritul cere el însuși aceasta.

Spiritul 21:

- Timpul înseamnă inovație și progres, spiritul, urmând, iată, o cale bătătorită. Fără reper factual, timpul devine imaterial.

Brâncuși:

- Ce definește oare civilizația noastră? Viteza! Oamenii cuceresc timpul și spațiul, accelerând fără încetare mijloacele de a le străbate. Viteza nu este altceva decât măsura timpului de care ai nevoie ca să poți parcurge o distanță... și, uneori, este vorba de distanța care ne separă de moarte...

Spiritul 21:

- Cu cât viteza de cucerire a timpului și spațiului este mai mare, cu atât se micșorează timpul care măsoară distanța dintre naștere și moarte. Lucru cert.

Munca, tinerețe fără bătrânețe

Brâncuși:

Săpând neconținut fântâni interioare, eu am dat de izvorul vieții fără bătrânețe. Așa este arta: tinerețe fără de bătrânețe ci viață fără de moarte.

Spiritul 21:

- Cea mai mare greșeală este să confundăm viața cu arta, deoarece, motorul vieții este munca, iar arta, nu poate fi decât perfecționare pentru cea din urmă.

Treptele vieții, poveste lungă

Brâncuși:

- În timpul copilăriei am dormit în pat. În timpul adolescenței am așteptat la ușă. În timpul maturității am zburat înspre ceruri!...

Spiritul 21:

- Iată tinerețea fără bătrânețe: un basm.

Brâncuși:

- Cine nu a fost frumos la douăzeci de ani, puternic la treizeci de ani, bogat la patruzeci de ani și înțelept la cincizeci de ani, acela nu mai poate fi nici frumos, nici puternic, nici bogat și nici filosof.

Spiritul 21:

- Da, ăsta este un aforism; sau, cum ar spune Orff-poetul medieval în textul său din Carmina Burana: ce folos, că toate îmi vin, când părul mă părăsește...

Trupul omenesc și sufletul

Brâncuși:

- Trupul omenesc este frumos numai în măsura în care oglindește sufletul. Forma și proporțiile sale echilibrate sunt marele Da; prin ele ajungem să ne cunoaștem pe noi înșine.

Spiritul 21:

- Acum ai o altă viziune despre trupul uman? Sau te gândești tot la femeie...Ce animal se mai poate lăuda cu atâta frumusețe. Întrădevăr, originea acestui trup este divină, căci...Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea sa...Natura, însăși, este divină! ...Iar te fandosești cu echilibrul!

Umbra, și plopul

Brâncuși:

- Nimic nu crește la umbra copacilor înalți.

Spiritul 21:

- Aiurea, copacii înalți nu au umbră.
...Și ucenicul trăiește lângă maestru, căci altfel, nu ar mai exista nici unul, nici altul!

A urca, o menire!

Brâncuși:

- Trebuie să încerci neconținut să urci foarte sus, dacă vrei să poți să vezi departe... și merită să încerci să faci totul, în speranța că vei putea odată să intri în împărăția sferelor celor înalte.

Spiritul 21:

- Zborul nu este tot una cu urcatul. Zborul este o iluzie. Urcatul și coborâtul sunt realități de oricine trăite, chiar și pe scara blocului...Sferele înalte?-bazaconii!

A vedea versus a merge, mare diferență!

Brâncuși:

- A vedea în depărtare este ceva, însă a ajunge acolo este cu totul altceva.

Secolul 21:

- Unde-i dealul mai înalt, unde-i valea mai adâncă...Normal, fleoșc! încă un aforism pueril. Noi românii despicăm firul în patru în timp ce națiile serioase construiesc Lamborghini și Masseratti. În depărtare nu ajungi niciodată. Este la fel cum forța

centrifugă ar exista fără forța centripetă.
Întotdeauna există un mai departe.

Venus din Milo, o bătrână

Brâncuși:

- Prefer să creez aceste sculpturi și să greșesc, decât să recreez pe Venus din Milo - căci Venus din Milo a mai fost creată o dată și este, vai, insuportabil de bătrână.

Spiritul 21:

- Povești de babe arătoase sau coconet aristocratic. Comparațiile cu alții, fără fapte, este culmea prostiei...Modernismul epigonilor lui Van Gogh a făcut din tăiatul urechii...o artă! Continuăm să trăim o permanentă nebunie, iluzionându-ne în urât și sărăcie!

Viața, succesiune de miracole

Brâncuși:

- Viața mea a fost o succesiune de miracole.

Spiritul 21:

- Cred așa ceva, aproape te invidiez...Să fii în același timp atât de sărac, și atât de bogat!

Brâncuși:

- Viața se aseamănă cu o spirală. Nu știu în care direcție este ținta ei. Însă trebuie să mergem în direcția pe care noi o socotim justă.

Spiritul 21:

- Cum adică nu ști care este ținta ei; păi dacă e spirală, viața, normal, mergi pe spira ei care este una singură! Ce Dumnezeu!...Unde-i dealul mai înalt? unde-i valea mai adâncă! Coloana infinită, la birtul din Târgu Jiu, ai desenat-o, reprezentând o spirală!

Brâncuși:

- Viața este precum banul, trebuie să știi cum să-l risipești sau mai exact cum să-l folosești.

Spiritul 21:

- Da, dar dacă este ca banul, cum spui, atunci, cu ea poți să joci rișca...Unii așa fac. Și sunt cei mai prăpădiți, demonstrând că sunt atât de săraci, încât nu au ce pierde...De aici pot rezulta și crimele!

Brâncuși:

- Vinul se bea la români din timpul lui Burebista.

Este lichid solar, raze lichefiate.

Spiritul 21:

- Da, dar tot în timpul lui Burebista vinul a fost interzis, Deceneu, distrugând plantațiile de vii. De aceea în timpul invaziei romane, nu i-a ajutat Zamolxe, Soarele!

Virtuozitatea și Academia

Brâncuși:

- Academiile și școlile de belle arte ne învață oare virtuozitatea? Însă poți imita un corp viu? Minunea vieții este inexprimabilă. Pe pânză și din marmură nu ies decât ...cadavre. Arta este altceva decât „redarea” vieții, este tranfigurarea ei. Învățăm virtuozitatea de la alții, din muzee, din școli. Ar trebui ca fiecare să fim artistul nostru, artist pentru noi, iar nu pentru alții.

Secolul 21:

- Păcat că epigoniiăștia moderniști nu au învățat nimic de la tine. Acum umblă, cu bani, și explicând-povestind despre tine, să obțină doctorate. Acum artistul nu are operă, are nume pus și evaluat de criticul de artă, care, în acest sens, are

la rândul lui, facultate! ...și pensie necondiționată de lucrările de artă, ci de instituția de artă.

Vâlva și spectacolul

Brâncuși:

- Nu am făcut niciodată nimic pentru vâlvă. Dimpotrivă am înăbușit cu încăpățânare, pe cât mi-a stat în putință, orice soi de spectacol.

Spiritul 21:

- Ai fost Sfântul din Montparnasse! Este deajuns! Ai Masa Tăcerii și Poarta Sărutului. Bolta cerească e plină de stele, dar niciuna dintre ele nu sunt ca Masa Tăcerii și Poarta sărutului!

Civilizația lemnului

Brâncuși:

- Gândește-te că stejarul din fața ta este un bunic înțelept și sfios. Vorba daltei tale trebuie să fie respectuasă și iubitoare: numai astfel îi poți mulțumi.

Spiritul 21:

- Pentru noi, tu ești stejarul! noi suntem poporul cu cei mai mari artiști în prelucrarea lemnului.. După

mii de ani, lemnul, cea mai recentă civilizație a omului. Nici când o civilizație nu a fost atât de densă în producție...

Zborul, ce fericire!

Brâncuși:

- Eu nu am căutat, în toată viața mea, decât esența zborului! Zborul - ce fericire!...

Spiritul 21:

- Da, dacă poți zbura ca o pasăre, și nu ca un tren! Oricum, avionul cu reacție sau cu elicie este cel mai aproape de omul biruitor! Și locomotiva, și trenul, și automobilul, și avionul au adus atâta fericire omului!

Brâncuși:

- Eu nu creez păsări, ci zboruri.

Spiritul 21:

- Amin. Numai unul este Dumnezeu.

ANEXE

BRÂNCUȘI, MAI MULT FILOSOOF DECÂT SCULPTOR

Stimulat de două prezențe în gândirea românească, două aprige poziții asupra aceluiași subiect, Ionel Jianu, înainte de război, și Petre Pandrea, contemporan cu noi, subiectul fiind personalitatea de mare relief a lui Constantin Brâncuși - marele mim-sculptor de la Hobița gorjeană, mim precum propriile sale lucrări din familia sferelor prometeice (uluitor, fiind chiar cel care se cheamă Prometeu - ou, și care mimează tăcerea, chintesența, având în proeminență numai o bănuită zonă de organ olfactiv), am purces și eu la Târgu Jiu să mă edific asupra unui gând care îmi persista în memorie de mai multă vreme. Nu știam ce-l caracteriza mai bine pe acest exemplar de rezonanță al secolului XX. Refuzul școlii lui Rodin, influența îndoielnică asupra-i venită de la sculptori contemporani precum Archipenko sau Zadkine (în '90 le-am luat urma la Paris, dar am descoperit lumești lucruri, în sensul că nu depășeau mișcarea, simularea ei în plastică, psihologia noului,

obligatoriu, legătura cu forma de inspirație humanoidă; nu depășeau spiritualitatea izvorâtă sau atașată personalității lor).

Atunci am strigat, „evrika”, recunoscând, că Brâncuși a descoperit materialul, perenitatea lui, limitată și aceasta de cicluri voit declarate cât mai lungi... Am stabilit, și după vederea tripticului de la Târgu Jiu, că Brâncuși este mai mult filosof decât sculptor, sigur, decât arhitect! Sistemul de gândire, vorba izvorâtă din filosofia proprie, sunt chiar lucrările sale, invenții de formule geometrice, dovezi de trainică perenitate. „Opera de artă, exprimă tocmai ceea ce nu este supus morții”! ...este un citat atribuit lui Brâncuși de către criticul italian Mario Micheli, într-un articol publicat în 1966. Da, toți spun asta, care, chiar, se vrea filosofie; dar toți fac aluzie la perenitatea artei în general. Lucrările lui Brâncuși sunt construite pentru a recunoaște viteza mărită a ciclurilor de viață specifice materiei vii, sunt construite pentru a demonstra greutatea și materialitatea independentă a Universului, masivitate - materialitate la propriu și la figurat. În afară de filosofica concepție (îmbogățită prin formă ultrasimplă) a „grăuntelui”, care stă la baza exploziei nucleare, a prometeiceii idei că din sfera minusculă va răsări Prometeul cel mare, subliniez, că domeniul vast al gândirii brâncușiene se regăsește în această liniște care poate întrece dinamica căldurii soarelui și puterea lui dătătoare de viață; această grozăvie a tăcerii și greutății megalitice...mă gândesc la cele două

lucrări, „Masa Tăcerii” și „Poara Sărutului”. În general, lucrările mari ale lui Brâncuși exclud omul și mișcarea specifică trupului său. El se ferește ca minuscula pulsație a cordului să nu-i diminueze ideea faraonică. Dar, precum cei care acum mii de ani se pregăteau, murind, să fie prezenți la apariția după vezi bine știute cicluri a lumilor noi, așa și filosoful român de la Paris a creat aproape de locul său de naștere, un triptic, transformând Gorjul în nume universal. Numai forma și materia tenace rezistă marilor cicluri planetare, care au destinația să sfideze timpul, autointitulându-se în limbaj de eboșă primitivă, ca limite ale materiei cu timpul tinzând la infinit. Am spus, tinzând și nu egal, căci nimic nu este veșnic (filosofie afirmată încă de la începuturile lumii biblice, când Dumnezeu i-a alungat pe cei doi locuitori din Rai spre a nu gusta din rodul veșniciei). Atitudinea aceasta a martorilor reci, construiți pentru a rămâne peste timp ca dovezi grăitoare noilor lumi despre propria noastră plămădire-prăpădire, o mai regăsim, doar, în incredibilele construcții din sudul Angliei multimilenare, porțile megalitice, hieratice, de la Stonehenge.

Iată, deci, sculptura lui Brâncuși, posibil de executat fără daltă și ciocan, fără a avea în cuprinsul ei figurativul uman, sunt semne care vorbesc în mod unitar despre adevăr, timp și moarte.

Arta nu este decât secvențial dominată de aceste însemne, până la el, cuprinzând aproape obligatoriu

simbolicul om. Arta are în ea filosofie, și filosofia cuprinde în propria matcă estetica gândirii. Vreau să spun, că, la Brâncuși, predomină filosofia construită nu prin cuvânt, ci prin formulă geometrică și, grosier, materială.

Și totuși, ce caută coloana între aceste lăcașuri ale strivirii meditative? Menirea ei este să optimizeze timpul prezent, timpul celor care mor, dar trec momentan prin acest inevitabil prag al bolții de piatră, dându-le senzația (precum fata din orizontul deșertului, Morgana) că se poate atinge nemurirea. Coloana este o punte între aceste două sisteme existențialiste. Unul al perenității materiei, și celălalt al credinței, poate, în viața de apoi!

Există și sisteme filozofice care dau frâu liber imaginației: veșnicia spiritului! și ca un narcotic necesar dau ca viabilă calea către speranță.

Sensul segmentării gametului de pe stâlpul porții prin care trece timpul de la preistorie către istoria mileniului următor este o glumă generoasă care ne transmite faptul cunoscut de noi toți: nici o greutate, nici o boală nu sunt atât de aprige, încât să împiedice nesimțirea lor, atunci când se produce iubirea! la cel mai puternic nivel...

07 08 03

Petre Cichirdan

(Publicat în Info Puls, 2003)

FILOSOFIA FORMEI

Pătrunzând în interiorul artelor sculpturii și arhitecturii, estetic, dar și ideatic, conștient fiind că forma, tridimensionalitatea ei este o prezență tot mai activă și în celelalte arte, cum ar fi pictura (cu ale sale colaje în volum prinse pe fondul de culoare sau holograma în arta filmului), nu mai vorbesc de ambientul interior și de estetica industrială, vrând, cum spuneam, să descopăr care este cauza adorației pentru forma materială, geometria, simbolicul, am constatat că aceasta poate să țină loc de cuvinte și este cea mai veche modalitate de exprimare, chiar în filosofie.

Forma, în ansamblul ei, conține fizica și chimia lumii materiale, conține primul alfabet de exprimare, inclusiv cel reprezentat în plan, limbajul celor care sunt surzi și nu grăiesc...

Forma tridimensională stă la baza celei mai vechi arte spirituale, artă a formelor primare de exprimare a gândului, a formelor totem, precum și a celor de dominație a omului față de natura din jurul său numite, de-a lungul timpului, sculptura și arhitectura.

Din ce în ce mai mult, avem de a face cu un dialog al formelor, unilateral, dinspre creator către receptor, dialog al unui teatru al simbolurilor, sarcina relevării substanței ideii din formă, revenindu-i celui din urmă, receptorului.

Arhitectura ca artă, crează echilibrul social, cetățenesc, în existențele democratice, ne înclină spre dragoste pentru istoria așezărilor omenești urbane și rurale, toate construite în economia liberă a valorilor imobiliare. Ca filosofie, arhitectura este o aventură a spiritului uman, în afara spațiului său interior, fiind prima materializare a manifestării omului spre latura sa tehnologică, prima în realizarea unui spațiu ecologic, prima în relifarea vieții statice de-a lungul timpului. Datorită echilibrului de care aminteam înainte, ne simțim atât de bine în peregrinările noastre, vizavi de arhitectură, în zonele unde predomină stilul roman, stilul clasic francez, academic.

Despre forma concretă, singulară, dorim să vorbim, forma "filosofală", cea realizată în, și cu tehnologia secolului XX, nereferindu-ne la coelhică magică Piatră Filozofală...

Un gând, anume, trebuie să rezervăm pentru tehnologiile preistorice, pentru frumusețea de inspirație divină, gândul ce se desprinde din prezența fizică a Piramidelor, prezența formelor gigant homoide, gândul ce ne duce la ideea de perenitate...ideea de a rezista în timp.

Spuneam și cu altă ocazie, că Poarta Sărutului creată la Tg. Jiu de Constantin Brâncuși este un model de filosofie al formei, de filosofie al simbolului, căci nimic nu exprimă mai bine ideea de veșnicie, în sens material, intuită în megaliticul volum. De ce a ales marele gânditor o poartă (?)!...căci ea reprezintă simbolul unei intrări și

ieșiri, trecerea de la viață spre neviață, este martorul, dovada, ciclurilor biologice fiindând înspre infinit, între naștere și moarte. Și la cutremur este bine să te adăpostești sub o poartă.

Alături de veșnicia materiei și ciclica înfăptuire a ei, nu stă decât iubirea și segmentarea acesteia într-un ambițios joc al spiritului, tinzând spre eternitate.

Rămânând în zona spațiului implicării filozofiei în formă, să constatăm o altă materializare a relației amintite mai sus, creație a naturii, dar dăltuită în piatră de marele Brâncuși: Oul prometeic, ființarea potențialului gigantic, forma geometrică tridimensională, sferică, și intuitivă către cea mai colosală energie, cea atomică! dinamică formă, care, de când s-a descoperit atomul, ca atare, și secționarea sa, este simbolul forței în maxima ei formulă, forța nucleară... Și filosofic, și științific, vorbind, neexistând forță mai puternică în univers ca forța sămânței în devenirea ei macromoleculară.

Oul reprezentat de sculptorul elementelor primare este de natură pozitivă, căci s-a constituit din marmură sau bronz și nu altfel, cuvânt spre exemplu, fiind astfel un sens-semn pământesc și nu o imagine galactică, în afara simțului omenesc, în profanul zbor al spiritului printre astre...

În creșterea și dezvoltarea sa, o sferă, se desfășoară în aceste sensuri după o infinitate de direcții, fapt care, însă, în cei șase, șapte mii de ani, s-a demonstrat, că în sens gravitațional avem de a face cu o direcție înspre minimal pentru omul gravitațional și a sa construcție... Vezi Turnul

Babel, bomba nucleară, care, pe orizontală, se desfășoară mai distructiv și mai rapid decât pe verticală.

De aceea credem, că viața noastră este mai mult și semnificativ legată de pământ, de spațiul terestru, neglijat prea repede de cercetare și supus inacceptabil de consistent exprimărilor neecologice...De aceea credem, că Brâncuși a fost un mare filosof, căci între două stări ale Genezei, a generării semințiilor -12 la număr, ale lui Iacov, numit și Israel (cel care s-a luptat cu Domnul) - și a atingerii idealului, cunoașterea lui Dumnezeu, Coloana, stă această poartă a destinului, greu, magnet cu polii puternic înfiți în pământ, precum un Adam, care ca și Atlas ține în spinare cerul. Bine, și unde este omul? Și atunci în trecutul biblic, și dintodeauna altcineva, Brâncuși l-a făcut pe om precum o "Cumințenie a pământului", în care se oglindesc toate aceste stări de strivire a sa, în fața timpului...

23 02 04

Petre Cichirdan

(publicat în Info Puls, 2004)

**BRÂNCUȘI SCULPTORUL FILOSOF,
INGINER ȘI ARTIST!**

*Dincolo de Brâncuși, dar cu el,
prezent mereu!*

Am citit de curând “Dincolo de Brâncuși” (ed. a II-a, revăzută și adăugită) cu o prefață de Constantin Zărnescu, Ed. Gedo, Cluj Napoca, 2008...scrisă de Horia Munteanuș!

O carte plină de idei, proprii autorului, dar, și ale marelui maestru al sculpturii secolului XX, corelate cu texte și exegeze aparținând marilor simțiri gânditoare, europene, care l-au cunoscut pe Brâncuși.

O carte cu o biografie a marelui Brâncuși, prezentată pe scurt, dar, foarte bine reliefată, o biografie cronologică, cu multe fapte, care ne înnobilează, ne reînzestreză cu cel pe care cei mai mulți îl numesc “primul” și cel mai important om al secolului XX, omul, care la Târgu Jiu, a dat naștere unei istorii ce rescrie istoria civilizației umane de la începuturi și până în prezent...

Creație a lui Dumnezeu, Brâncuși este precum Missa Aleluia de Haendel!

Plecat și cu mult respect pentru cea mai eterică artă-muzică, entuziasm, ascultă acest formidabil opus scris de Haendel, iar Brâncuși, dacă tocmai atunci te-ai gândit la el, este suportul de imagine și simțire inegalabil...

Când sculptorul Constantin Lucaci a inaugurat Fântâna cinetică de la Constanța, la machetă, dar și la scară naturală, pe banda înregistrată s-a interpretat “Muzica Apelor”, de Haendel, mișcarea sunetelor fiind în perfectă concordanță cu mișcarea

programată a subansamblelor fântâniei. Unii au plâns, când au văzut această nouă artă, a combinațiilor obiectelor-realități din natură; atunci, în 1970! Acum îmi dau seama, că și el, Brâncuși, a ales drumul către divinitatea absolută, nepărăsind tradiționala tehnologie a artei sculpturale - forma adânc prelucrată, practicând tocmai această modelare și șlefuire a suprafeței la cele mai înalte cote ale perfecțiunii tehnice; o adevărată inginerie a formelor, a suprafețelor dinamice! Șlefuirea bronzului, a marmurei, a granitului, sau, aducerea strălucirii soarelui în camera tridimensională a gândului.

Ion Vlasiu, sculptor din breasla lui Lucaci, îmi plângea pe umăr: - Vai ce te chinuie Lucaci ăsta, tu, aproape un copil, să șlefuiiești granitul de parcă maestrul tău ar vrea să fie Dumnezeu, să facă din nou lumină (majoritatea soclurilor sculpturilor lui Lucaci sunt confecționate din granit, la rându-i, șlefuit, inclusiv bazinul machetei fântâniei de la Constanța)?

Brâncuși este o realitate, un adevăr: orice început are și un sfârșit; întotdeauna există un început, chiar și după sfârșit! ...Am scris pe coperta cărții lui Horia Munteanu, atunci când mi-a dăruit-o: *O carte care te îmbie la marea reflecție, personală! O piatră filosofală, made Brâncuși!*

Da, sculptura este tehnologie, și artă a formelor! Brâncuși este un geometru faustic, un mare filozof al tăcerii despre taina și spiritul formelor, un inginer al șlefuirii și construcției marilor simplități; totul devine posibil, după ce ne reînființăm cu el.

A scris Blaga “Mirabila Sămânță”, dar Brâncuși l-a construit pe “Prometeu” (Oul său cu abia văzute sprâncene), arătând forța minții, și nu a mușchilor în epopeea de cucerire a spațiului galactic de către om...C. Lucaci, în sculptura sa, visează, și reușește, să arate această trăire galactică în spațiul tridimensional, terestru, invers decât marele gorjan, care numai simulează acest lucru. Brâncuși merge pe “potențial” (surpriza aparține timpului viitor-din nou dovezi despre virtualitatea redării artistice), Lucaci se desfată în cinetic, rafinată exemplificare a exploziei esențelor...

Cea mai importantă creație a lumii, diversificarea formelor, nașterea formelor noi, prăbușirea vechiului...Iată Omul!

Cea mai atractivă creație a lui Dumnezeu, și a omului (în cooperativă fiind cei doi), este creația definită ca fiind tehnologie și artă a formelor. Nimic nu poate opri spiritul său în declanșarea nevoii de mereu forme noi; asta a făcut și Brâncuși, și Moore, și A. Modigliani, și Coandă, și Albert Einstein, și Nilss Bohr și Nikola Tesla...

Brâncuși mângâie cu palma-i aspră “Măiastra”, precum Bozan (“Uzina vie” de Alexandru Sahia) mângâie biela locomotivei cu abur-cea mai perfectă piesă tehnologică a secolului XIX; dar Brâncuși

mimează aerul care mângâie zborul terestru (zbor pe care nu l-a reușit Leonardo Da Vinci), mimează lucirea minții cuminte a omului înrobitor de viață, strivit de țărână – pământ, dar cu un spirit atât de liber încât este obișnuit să moară cu gândul la soare, cu gândul la lună, să se transforme în cenușă interplanetară... Să moară cu gândul la lumină.

Arta lui Brâncuși propovăduiește geniul ochiului, al formei, al mâinii și piciorului, al palmelor și tălpilor, mersul lapidar spre încântul divin, destin, al perfecțiunii prin număr, formă și viață de ochi-ochi egipteni-ochi pești, pește om, tăcut și nevinovat miel, pește plutind și zbătându-se în apele limpezi și învolburate ale vieții... La Brâncuși, palma mângâie taina, forma, mângâie ochiul-inima, inima care nu poate să bată fără senzație învățată, studiată, experimentată...

La Brâncuși îndumnezeirea este tăcere, aplecare, libertatea zămisirii perfecte a formelor generatoare de noi forme. Simplu în mișcare și perfecționist în gândire el îl precede pe Arghezi, care a descoperit la rândul său că omul nu este capabil decât să se arate în fața lui Dumnezeu, creând forme, cuvinte și odoare noi din vestitele gunoaie ... forme vechi.

Îndumnezeirea lui Brâncuși înseamnă fapta, luciul, strălucirea de albină precum viața se prezintă într-o miraculoasă stupină...

”Eu nu am sculptat păsări, ci simboluri” (C Brâncuși)! Însuși Brâncuși este un simbol. El este simbolul acestui popor! Este cel ce este și vrea să pună omul, viața și speranța, la păstrare de valoare;

să se bucure precum a făcut-o Dumnezeu în ziua a șaptea, odihnindu-se. Să reflecte simplitatea harului, originarului, adevărului despre lumină, care a scos omul din ou și l-a făcut inimă, speranță și lumină! Ce vrei victorie mai mare decât să te plimbi în speranță prin lumea formelor creată de tine...Arta lui Brâncuși este impersonală, precum însăși este viața omului și biocenoza sa. Impersonală fiind și moartea, căci ea survine fără prealabilă chemare ori cunoaștere, aceasta din urmă, neputând fi decât experimentală.

Doamne, câte nu sunt de spus, gândindu-ne la opera lui Brâncuși; la el, ca om și ca artist, ca supraom...Aș zice că este un profet al unui nou spațiu; cel al științei și creației tehnologice, artistice - simultan, cu spaimă! față de răul posibil adus omului! ...”Brâncuși este profetul noii arte!” (Sam Love-Morning Star, noiembrie, 1926).

Da, așa este: aripa tehnică, care zboară, plutește, și este potențial energetică...Însă, ”Măiastra e de un albastru electric” (Leo Bachelin).

Noua formă, nebăgată de esteți în seamă, elementara formă geometrică - în arta sculpturală (nearhitecturală) - ridică simpla aritmetică la perfecțiune așa cum și gândirea cibernetică sintetizează colosala matematică superioară prin procedura informatică a lui 0 și 1...Așa și Brâncuși a sensibilizat materialul prin sugestionarea simplelor elementare forme, componente ale ansamblului complex. ...”A fost misiunea specială a lui Brâncuși (...) de a ne face din nou conștienți

de FORMĂ”, spune Henry Moore, aş completa eu, de o Formă sensibilă și specifică elitelor (și nu așa cum banal și practic a afirmat Moore, el fiind un mare răstălmăcitor al formelor obiective).

Dacă nu facem referire la sensibilitate, la “viul” prin cruditate (ca să ajungi să vezi la microscop mișcarea crudă a materiei, structura celulară, trebuie să șlefuești suprafața până la ruperea asperităților la nivelul submicronilor), forma “vie” (precum cea a lucrărilor sale, rezultate dintr-o îndelungă finisare), atunci această inovație a secolului XX (și nu o deconstrucție-cubizare-atică și scandaloasă) și știință tehnologică adusă în mijlocul simțirii artistice nu ar mai fi avut loc, și, ca și în muzică și pictură, dezordinea ar fi luat locul ordinii. Brâncuși refuză existența Apocalipsei, așa cum am făcut-o și noi, și citește Vechiul și Noul Testament fără să parcurgă ultimul capitol, Apocalipsa după Ioan! Ia auziți partizani ai preapocalipsei: “Brâncuși nu ajunge la abstracțiune, ci la spiritualizarea materiei.” (Paul Fierens).

Nu neglijați obsevația: uitându-te la “Cumințenia pământului” îți dai seama de ce Brâncuși nu a fost impresionat de crizele începutului de secol XX, revoluțiile și războaiele mondiale...Cred, din această cauză Brâncuși a fost cel mai iubit dintre oamenii, marii oameni ai planetei!

“Domnișoara Pogany” nu este (sau numai) o reflecție în contemporaneitate a artei negre, această lucrare evidențiază linia generală a feței plină de

perfecțiune și plecăciune desprinsă din icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la mânăstirea “Dintr-un Lemn”...

”Măiastra” lui Brâncuși, cea ca o sabie sau un obiect tehnic pe care vameșul nu a lăsat-o să plece oricum în Statele Unite, este sigur o revelație pentru marele sculptor filozof, imitator al atotcuprinzătoarei naturi, privind zborul - imposibil fără o tracțiune a fluidului – datorat elicieii de avion! Această “Măiastră” este un sfert dintr-o elicie (sau jumătate de elicie), în picioare, așa cum și în celebra mânăstire amintită mai sus, la intrare, există o jumătate de elice expozată ca o lucrare “redy made”...Toate lucrările lui Brâncuși au corespondent în natură, în istoria enigmatică a lumii! el, actualizându-le, stilizându-le, dându-le înțelesuri noi...cum ar spune Arghezi! În acest sens marele gorjan, oltean și ardelean, cum îl numește de multe ori Constantin Zărnescu, dar și Horia Muntenuş, se aseamănă cu Michelangelo Buonarroti, în sensul că amîndoi au crezut în ideea că în fiecare bucată de material există, și așteapă să fie relevată, o operă artistică...

De la Brâncuși încoace apare sculptorul filosof, sau filosofia în sculptură, filosofia formei! idee susținută și de noi, de mult, în scris, de prin 2003...Au spus-o toți! Apare sculptorul filosof. Brâncuși este cel mai important dintre ei și este singurul care nu a dorit acest lucru, ci numai l-a visat. Opera sa decurge calm, liniștit, simțit, în acest spațiu al gândirii fără întoarcere, infinit. De la

Brâncuși încoace apare sculptorul tehnolog, apare tehnologia ca artă. Apare omul de știință artist, inginerul care manevrează cu mijloace artistice, artistul, care manevrează cu mijloace ingineresti. Păcat că în Uniunea artiștilor plastici nu pot fi și inginerii, căci doar plastica metalelor și al turnării este apanajul meseriei lor.

Este foarte important ca acum, în secolul XXI sau mileniul trei, arta sculpturală, cea mai extraordinară, care rezistă presiunii timpului degenerator, să absoarbă soarele și să o redea omului strivit de mizerabila lui structură interioară, care l-a deranjat și pe Dumnezeu... Nimeni nu l-a împăcat pe om cu divinul său, prin formă și simțire, așa cum a făcut-o Constantin Brâncuși... Urmează ca omenirea să recunoască că urmașii săi, Fuller, Lucaci, Calder etc au încercat, ca și el, să sublinieze această miraculoasă nouă energie a omului, energia pământului dimpreună cu energia solară....

20 03 10

pcickirdan

(Apărut în « Cultura vâlceană » Martie, 2010)

BRANCUȘI ȘI SACRALITATEA ANTICĂ

Filosofia lui Brâncuși

De la Brâncuși încoace se afirmă filosofia în sculptură, filosofia formei... Au spus-o toți! În noua

conjunctură a secolului XX, sculptorii au dorit să releveze idea - gândirea prin forma născocită - lucrată cu râvnă, creând lucrării, potențial! pentru a nega, dar și a confirma munca adamică la care a fost osândit omul. Apare sculptura filosofică. Brâncuși este cel mai important dintre practicanți și este singurul care nu a dorit acest lucru, ci numai a visat la adevăr. Opera sa decurge calmă, liniștită, în acest spațiu al gândirii profunde, în sensul infinitului pozitiv.

De la Brâncuși încoace apare și sculptorul tehnolog, apare tehnologia ca artă. Apare omul de știință artist, inginerul, care manevrează cu mijloace artistice. Este foarte important ca acum, în secolul XXI sau mileniul trei, arta sculpturală alături de cea arhitecturală, amândouă extraordinare (care rezistă presiunii timpului degenerator) să absoarbă lumina-soarele. Suntem în fața unei noi surse de energie care alimentează o producție fără să consume nimic; aproape nimic din spațiul terestru; spațiu destul de vlăguit de un om fără limite în dorința sa de devenire; omul strivit de structura sa materială în contrasens cu cea spirituală.

Nimeni nu l-a împăcat pe om cu divinitatea din el, din sine, așa cum a făcut-o Constantin Brâncuși prin formă! Urmează ca omenirea să recunoască că urmașii săi: Fuller, Lucaci, Calder etc au încercat, ca și el, să ajungă la această miraculoasă stare de energie, lăuntrică, magnetică, și rezultată din interacțiunea dintre pământ și lumină. O energie care nu te lasă să zbori ca o pasăre, dar care poate

folosi zborului temperamental, cerebral; care, în viață, îl păstrează pe om! mereu, tânăr!

Mit și cunoaștere. Artă și Tehnologie

Brâncuși, un precursor al clasicismului sculpturii mileniului III, atacă latura științifică a realității, cosmogonice, prin evidențierea rolului în cunoaștere al miticului specific oricărui popor - comunitate, însemnele, care- i definesc sacralitatea.

Coloana infinită din cadrul tripticului de la Târgu Jiu (ansamblu arhitectonic care frizează universalitatea) este realizată ca un parcurs între trăire și eternitate; se pleacă de la vestita horă sau ceremonie în jurul a nu știm ce opaiț sacru, aprins! focul, pâinea și vinul, Iisus; cele douăsprezece seminții, altarul lui Moise - rotund (cu circumferința de trei ori "lățimea rotundului"! - steaua lui David, răsărind din intersecția celor trei diametre)! și, flancat de aceleași scaune (sfere tăiate și câte două combinate, devenind clepsidre) se aliniață și înșiruie pe verticală. Minune a tehnologiei timpului. În atelierul sculptorului din Montparnasse întâlnim scaune de lemn ca un X, ca o clepsidră; întâlnim două scaune (de acest fel) suprapuse: este prima sa coloană; urmează celelalte!

Dacă desprindem două ornamente de brâu de pe biserica din lemn, oltenească (dar și de aiurea), de sub streșină, și le lipim, suprapunându-le, rezultă o coloană! Nu știm dacă Brâncuși a cunoscut sau nu

(motivele populare sigur le-a cunoscut), dar formele sale, reduse la simboluri se regăsesc în ornamentația vaselor de lut făurite de traci, daci și romani, din culturile respective ale Olteniei de sub munte. Acestea, după ce au fost descoperite de preotul arheolog Petre Gheorghe, începând de prin 1963, se află expuse în muzeul colecție „Gheorghe Petre Govora” din Băile Govora, înființat în 1972. Găsim pe un ciob chiar silueta unei coloane, aceasta, neducându-ne cu mintea decât la un stâlp de monument funerar-cruce! Pe orizontală descoperim o infinitate, și acestea s-au transmis în construcțiile țaranului român până astăzi, acolo unde mai există țărani români, urmași ai dacilor și romanilor!...

Aceste semne, X, imprimate pe stâlpii caselor din lemn, sătești (cum spuneam, posibile simboluri de clepsidre, sori! sau cruci-răscruci și de care iconografia sacrală a antichității nu duce lipsă-exemplul tracilor și al dacilor) și având axa mare pe orizontală reprezintă înfiniți! dar numai Brâncuși i-a dispus pe verticală, pe axa pozitivă, pentru ca să sugereze infinitul cerurilor, absolutul spre care tinde viața....Aceste „x”-uri, probabil, și tot de la Brâncuși, l-au inspirat și pe Henry Matisse în decorațiunile sale din propria pictură...

„Coloana infinită” este o dispunere pe verticală, cu elemente din aceeași familie cu cea a scaunelor de pe aleea dintre „Poarta sărutului” și „Masa tăcerii”; este o dispunere (dublată) a brâului de la biserica din lemn, ornament dantelat, sau cel de la

streașină, care delimitează o „margină”(ca și la gulerul vasului de lut); sau, așa cum este dantelat, în trepte, gâtul celebrului “Cocoș” creat de Brâncuși! Toate sunt simboluri-însemne care se regăsesc în istoria milenară a acestei lumi.

Ideea măreață, de perspectivă, a infinitului coloanei realizată prin multiplicarea modulului brâncușian (de această dată, rezultând prin suprapunerea transfigurată a două piramide-însemn al uciderii timpului-o piramidă) dezvăluie dimensiunea filozofică, de astă dată, proiectată și executată tehnologic. Faptul că modulul este un octoedru ne duce cu gândul și la cele opt simboluri de viață înscrise pe „Poarta sărutului”.

Pentru prima oară, credem, putem vorbi despre o lucrare artistică executată după proiect tehnologic! Iată, din această clipă arta pierde caracteristica de nerepetabilitate, devenind o „artis vulgatrix”; rezultă o „laicizare” a artelor sculpturii și arhitecturii, acestea fiind aduse în spațiul tehnic, productiv...așa cum erau și în Antichitate.

Începând de la Brâncuși artele plastice se transformă în arte vizuale, începând de la el, contează, cum așezi o piesă tehnică, oarecare, cum o privești pentru ca ea să fie, să devină expresie artistică...Arta devine interactivă între ochi și obiectul expus.

De la el începe designul, o artă populară-tehnică, comună!

Brâncuși confirmă spusele lui Michelangelo: orice bloc de marmură conține o sculptură! Iată,

deci, arta poate fi considerată și formă virtuală de surprindere a unui adevăr. Dar ce contează cel mai mult în această economie de reliefare a realității, de redare a formei, este, că amândoi pun în evidență măiestria ca parte componentă a tehnologiei! și, că tehnologia este singura care dă substanță culturii comunități umane, de-a lungul timpului!

Brâncuși, la Paris, alături de Henry Coandă, a lucrat o perioadă la Gustave Rodin.

H.Coandă a ajuns unul din marii oameni de știință, și tehnologi, din aeronautica mondială; este inventatorul efectului care-i poartă numele.

Brâncuși, construind Pasărea Măiastră, precum o aripă de avion cu reacție sau o elice tăiată în patru (ori în două, așa cum există la poarta Mănăstirii Dintr-un Lemn), își definește admirația (simțul) pentru zbor, pentru infinit, pentru aparatul de zbor, de ce nu, pentru prietenul Henry Coandă.

*

„Cumințenia Pământului”, credem, este mai aproape de iconografia și sensul lui Buddha, decât de cele ale „Gânditorului de la Hamangia” așa cum susțin cei mai mulți exegeți brâncușieni.

Anexe:

1. „Ciobul dacic” se află în colecția „Gheorghe Petre Govora” din muzeul cu același nume din orașul Băile Govora. Foto: Petre Cichirdan

2. Cele două planșe sunt reproduse din „O preistorie a nord-estului Olteniei”, Editura Petras, 1995, Pr. Gheorghe Petre Govora.

Lucrări apărute sub aceeași semnătură:

„Brâncuși, mai mult filosof decât sculptor”; Info Puls, 07 08 03.

„Muzica și Poarta sărutului”, Info Puls, 10 08 03.

„Sculptura secolului XX, dominată de români”, Info Puls, 08 09 03

„Filosofia Formei”, Info Puls, 23 02 04

„Brâncuși sculptorul filosof, inginer și artist”, CULTURA valceană, 20 03 10

„Tehnologia-Artă în opera lui Brâncuși”, CULTURA vâlceană, martie 2010.

01.06.12

Petre Cichirdan

(Lucrare prezentată la Congresul de dacologie, Tg Jiu, 29-01 iulie 2012)

CUPRINS

Introducere 5

Brâncuși. Concepțiile și conceptele sale, văzute în aforisme și texte! (O notă critică la introducerea semnată de C. Zărnescu aferentă cărții „Brâncuși, cioplitorul în duh”) 11

SPIRITUL 21 ȘI AFORISMELE LUI BRÂNCUȘI
..... 21

ANEXE

BRÂNCUȘI, MAI MULT FILOSOF DECÂT
SCULPTOR 178

FILOSOFIA FORMEI 182

BRÂNCUȘI SCULPTORUL FILOSOF, INGINER
ȘI ARTIST! 186

BRÂNCUȘI ȘI SACRALITATEA ANTICĂ
..... 194

Planșă din lucrarea „O preistorie a nord-estului Olteniei”, Editura Petras, 1995, Pr. Gheorghe Petre Govora.

Coperta 4: Pietrele megalitice de la Stonehenge

5 948489 850271

ISBN 978-606-93145-2-4